

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філологічних дисциплін та соціальних комунікацій**

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Навчально-методичний посібник

для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»

Мукачево
МДУ 2018

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
Протокол № 13 від 22.05.2018 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри філологічних дисциплін
та соціальних комунікацій
Протокол № 12 від 26.04.2018 р.*

Укладач: Попович Н. Ф. – к. філол. н., доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету

Рецензент: Фенцик О. М. – к. пед. н., доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Мукачівського державного університету

Д49 Дитяча література: навчально-методичний посібник (для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта») / укладач Н. Ф. Попович. – Мукачево: МДУ, 2018. – 138 с. (6 авт. арк.).

Навчально-методичний посібник містить вступ, методичні вказівки з вивчення тем дисципліни «Дитяча література», питання та завдання для самоконтролю та контролю досягнутих результатів навчання, завдання для самостійної роботи студентів та методичні вказівки щодо їх виконання, список використаних та рекомендованих джерел.

Посібник призначений для студентів педагогічного факультету денної та заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта».

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Модульно-тематична структура навчальної дисципліни «Дитяча література».....	6
Методичні вказівки з вивчення тем дисципліни «Дитяча література».....	9
Лекційний блок.....	9
Лекція 1. Вступ. Дитяча література як органічна частина художньої літератури	9
Лекція 2. Давня українська література для дітей (XI – XVIII ст.).....	13
Лекція 3. Нова українська дитяча література XIX ст. Т. Шевченко – великий просвітитель свого народу. Творчість для дітей.....	17
Лекція 4. Новітня українська література для дітей. Твори П. Тичини, М. Рильського для дітей.....	23
Лекція 5. Н. Забіла, М. Трублаїні як дитячі письменники.....	27
Лекція 6. Д. Павличко, Л. Костенко дітям.....	32
Лекція 7. Т. Коломієць, В. Лучук – дитячі письменники.....	37
Лекція 8. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей М. Сингаївського, А. Костецького.....	42
Лекція 9. Література письменників рідного краю для дітей.....	46
Лекція 10. Дитяча література української діаспори.....	56
Лекція 11. Зарубіжна література для дітей.....	61
Лекція 12. Періодика в колі дитячого читання.....	69
Практичний блок.....	73
Практичне заняття 1. Усна народна творчість для дітей.....	73
Практичне заняття 2. Творчість Л. Глібова, І. Франка для дітей.....	75
Практичне заняття 3. Леся Українка. Творчість для дітей.....	78
Практичне заняття 4. Марійка Підгірянка – дитяча письменниця.....	80
Практичне заняття 5. І. Драч, М. Вінграновський. Творчість для дітей.....	81
Практичне заняття 6. Життєвий і творчий шлях Д. Чередниченка, М. Слабошпицького.....	83
Практичне заняття 7. А. М’ястківський, Ю. Ярмиш як дитячі письменники...84	
Практичне заняття 8. І. Калинець, І. Жиленко, А. Качан. Творчість письменників для дітей.....	85
Практичне заняття 9. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей письменників рідного краю.....	87
Практичне заняття 10. Життєвий шлях і творчість для дітей зарубіжних письменників.....	88
Методичні вказівки щодо підготовки до практичних занять.....	90
Методичні вказівки до виконання практичних і творчих завдань.....	91
Питання та завдання для самоконтролю та контролю досягнутих результатів навчання.....	94
Завдання для самостійної роботи студентів.....	129
Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи.....	134
Список використаних та рекомендованих джерел.....	135

ВСТУП

Літературне читання є потужним засобом виховного й розвивального впливу на особистість. Література для дітей відображає дійсність у художніх образах, створює нову художню реальність.

«Дитяча література» як базова дисципліна сприяє формуванню світоглядної позиції, моральних, художньо-етичних якостей, духовної культури майбутніх вчителів початкових класів.

Будучи природно пов'язана з історичною, літературна освіта покликана розкривати закономірності історичного розвитку українського народу і людства.

Така концептуальна позиція спонукає розглядати дитячу літературу не тільки як засіб художнього пізнання читачами дійсності, а й як фактор становлення духовного світу особистості.

Вивчаючи дитячу літературу, студенти спеціальності «Початкова освіта» ознайомлюються з усною народною творчістю для дітей молодшого шкільного віку, творами часів Київської Русі та Середньовіччя, життєвим і творчим шляхом дитячих українських та зарубіжних письменників, творчим доробком для дітей письменників діаспори, творчістю для молодших читачів письменників рідного краю, дитячими періодичними виданнями тощо.

Майбутні педагоги повинні оволодіти знаннями історичного розвитку дитячої літератури, творчих доробків дитячих письменників, здобути вміння й навички критичної оцінки художніх творів. З метою забезпечення підготовки студентів педагогічного факультету до роботи у шкільних навчальних закладах належна увага приділяється аналізу творів, які рекомендовані для вивчення у початковій школі.

Студіювання дитячої літератури сприяє розширенню літературно-художнього кругозору майбутніх вчителів початкових класів, пізнанню ними специфіки дитячої книжки, ознайомленню із сучасними українськими та зарубіжними виданнями для дітей, творчим доробком сучасних дитячих письменників.

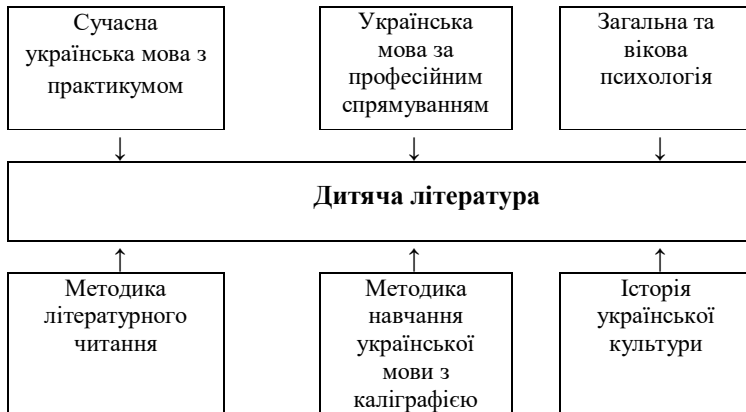
Мета дисципліни – формування у майбутніх вчителів початкової школи теоретичних знань з дитячої літератури, вмінь аналізувати художні твори для дітей, навичок використовувати здобуті знання й вміння у професійній діяльності; сприяти всебічному розвитку, активному становленню та самореалізації майбутніх педагогів.

Завдання дисципліни:

- ознайомити студентів з історією та теорією дитячої літератури, біографією та творчим доробком дитячих письменників;
- розкрити студентам науково-педагогічні основи творів, створених для дітей, роль і місце книги в системі навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів;
- ознайомити студентів з творами для дітей молодшого шкільного віку українських та зарубіжних дитячих письменників;

- навчити студентів самостійно аналізувати й оцінювати зміст дитячих книг, підбирати книги для роботи з дітьми початкових класів.

Структурно-логічна схема дисципліни

Дисципліна «Дитяча література» посідає вагомe місце у професійній підготовці вчителів початкових класів. Цінне значення художньої літератури у навчанні й вихованні дітей молодшого шкільного віку визначає важливу роль дисципліни у підготовці майбутніх педагогів.

Студенти повинні знати:

- основні періоди історико-літературного процесу формування дитячої літератури;
- життєвий та творчий шлях провідних українських та зарубіжних дитячих письменників;
- книги і твори для дітей молодшого шкільного віку;
- тематику дитячого читання;
- літературознавчі поняття.

Студенти повинні вміти:

- самостійно аналізувати твори дитячої літератури;
- визначати для дітей якого віку призначені найрізноманітніші твори;
- декламувати вірші напам'ять;
- самостійно підготувати повідомлення для дітей молодшого шкільного віку про дитячого письменника, відгук на прочитану дитячу книгу, реферат на визначену тему.

Навчально-методичний посібник допоможе студентам спеціальності «Початкова освіта» на належному рівні готуватися до практичних занять, правильно виконувати творчі завдання, засвоїти питання, які передбачені для самостійного опрацювання, розвивати необхідні для обраного фаху практичні вміння та навички.

**МОДУЛЬНО-ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма навчання				заочна форма навчання			
	усього	у тому числі			усього	уу тому числі		
		л.	пр.	с. р.		л.	пр.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Дитяча література - органічна частина художньої літератури								
<i>Тема 1. Вступ. Дитяча література як органічна частина художньої літератури</i>	4	2		2	4	2		2
<i>Тема 2. Усна народна творчість для дітей</i>	4		2	2	4		2	2
<i>Тема 3. Давня українська література для дітей (XI – XVIII ст.)</i>	4	2		2	4			4
<i>Тема 4. Нова українська дитяча література XIX ст. Т. Шевченко – великий просвітитель свого народу. Творчість для дітей</i>	4	2		2	5	2		3
<i>Тема 5. Творчість Л. Глібова, І. Франка для дітей</i>	4		2	2	4			4
<i>Тема 6. Леся Українка. Творчість для дітей</i>	4		2	2	3			3
<i>Тема 7. Новітня українська література для дітей. Твори П. Тичини, М. Рильського для дітей</i>	3	2		1	5	2		3
<i>Тема 8. Марійка Підгірянка – дитяча письменниця</i>	4		2	2	3			3
<i>Тема 9. Н. Забіла, М. Трублаїні як дитячі письменники</i>	3	2		1	3			3
<i>Тема 10. В. Сухомлинський. Творчість для дітей</i>	3			3	3			3

<i>Тема 11. Д. Павличко, Л. Костенко дітям</i>	3	2		1	4			4
<i>Тема 12. І. Драч, М. Вінграновський. Творчість для дітей</i>	4		2	2	4			4
Разом за змістовим модулем 1	44	12	10	22	46	6	2	38
Змістовий модуль 2. Творчість для дітей українських та зарубіжних письменників								
<i>Тема 13. Т. Коломієць, В. Лучук – дитячі письменники</i>	3	2		1	3			3
<i>Тема 14. Життєвий і творчий шлях Д. Чередниченка, М. Слабошпицького</i>	4		2	2	3			3
<i>Тема 15. А. М'ястківський, Ю. Ярмиш як дитячі письменники</i>	4		2	2	3			3
<i>Тема 16. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей М. Сингаївського, А. Костецького</i>	4	2		2	3			3
<i>Тема 17. І. Калинець, І. Жиленко, А. Качан. Творчість письменників для дітей</i>	4		2	2	3			3
<i>Тема 18. Література письменників рідного краю для дітей</i>	4	2		2	5	2		3
<i>Тема 19. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей письменників рідного краю</i>	4		2	2	5		2	3
<i>Тема 20. Дитяча література української діаспори</i>	4	2		2	3			3
<i>Тема 21. Життєвий шлях і творчість для дітей письменників української діаспори</i>	3			3	3			3
<i>Тема 22. Зарубіжна література для дітей</i>	4	2		2	5	2		3
<i>Тема 23. Життєвий шлях і творчість для дітей</i>	4		2	2	4			4

<i>зарубіжних письменників</i>								
<i>Тема 24. Періодика в колі дитячого читання</i>	4	2		2	4			4
Разом за змістовим модулем 2	46	12	10	24	44	4	2	38
Усього	90	24	20	46	90	10	4	76

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ «ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА»

ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК

Лекція №1

Тема. Вступ. Дитяча література як органічна частина художньої літератури

Мета: формувати знання про предмет і зміст дисципліни, поняття «дитяча література», своєрідність дитячої літератури, зумовленої віковими особливостями читача, педагогічну функцію літератури для дітей, взаємозв'язок тексту і малюнка в дитячій книзі; сприяти моральному, етичному та естетичному розвитку майбутніх вчителів початкових класів засобами художнього слова; виховувати любов до літератури.

План

1. Предмет і зміст дисципліни.
2. Поняття «дитяча література».
3. Своєрідність дитячої літератури.
4. Педагогічна функція літератури для дітей.
5. Взаємозв'язок тексту і малюнка в дитячій книзі.

1. Предметом вивчення дисципліни є література для дітей молодшого шкільного віку. Важливе місце посідають художні твори, які входять в коло читання молодших школярів: твори усної народної творчості для дітей молодшого шкільного віку, твори часів Київської Русі й Середньовіччя, твори дитячих українських та зарубіжних письменників, твори для дітей письменників рідного краю, письменників української діаспори, художні твори для молодших читачів у дитячих періодичних виданнях і т. д.

Зміст дисципліни охоплює вивчення дитячої літератури як органічної частини художньої літератури, усної народної творчості для дітей, давньої української літератури для дітей (XI – XVIII ст.), нової української дитячої літератури XIX – поч. XX ст., творчості для дітей Тараса Шевченка, Леоніда Глібова, Івана Франка, Лесі Українки, новітньої української літератури для дітей, творів для дітей Павла Тичини, Максима Рильського, життєвого та творчого шляху дитячих письменників Марійки Підгірянки, Наталі Забіли, Миколи Трублаїні, творчого доробку для дітей Василя Сухомлинського, Дмитра Павличка, Ліни Костенко, Івана Драча, Миколи Вінграновського, життєвого шляху та творчості для дітей Тамари Коломієць, Володимира Лучука, Дмитра Чередниченка, Михайла Слабошпицького, Андрія М'ястківського,

Юрія Яриша, Миколи Сингаївського, Анатолія Костецького, Ігоря Калинця, Ірини Жиленко, Анатолія Качана, літератури письменників рідного краю для дітей, життєвого шляху і творчого доробку для дітей видатних письменників Закарпаття, дитячої літератури української діаспори, життєвого шляху і творчості для дітей письменників української діаспори, зарубіжної літератури для дітей, життєвого шляху і творчості для дітей зарубіжних письменників, а також періодики в колі дитячого читання.

2. Одним із важливих засобів навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку є дитяча література.

Дитяча література – це органічна частина художньої літератури, твори на різні теми, створені для дітей чи дітьми.

Основним джерелом літератури для дітей є реальна дійсність. Письменники, змальовуючи реальне життя, відображали його в своїх творах у доступній і цікавій для дітей формі.

Невичерпним джерелом літератури для дітей є усна народна творчість.

У часи, коли не існувало ні книжок, ні шкіл, діти, слухаючи від старших пісні, казки, легенди, черпали з них знання, досвід, моральні переконання та дізнавалися про мрії й прагнення народу, висловлені ним в усній творчості. Саме завдяки високій ідейній та естетичній цінності усна народна творчість стала джерелом книжної дитячої літератури.

З виникненням писемності почали з'являтися рукописні, а потім і друковані твори для дітей.

Потреба в художніх, науково-популярних творах, створених для дітей різного віку, виникла в процесі навчання і виховання.

До перших книжок для дітей відносяться азбуки та букварі, що поєднували в собі підручник з книжкою для читання, тобто навчальний матеріал з художнім. З метою розвинути в дітей інтерес до знань в азбуках та букварях автори вміщали повчальні притчі, народні прислів'я, приказки, афоризми, моральні правила тощо.

У XVIII ст. дитяча книжка поступово відокремлюється від підручника. Для дітей починають друкувати алегоричні казки, повчальні бесіди-діалоги на моральні теми, науково-популярні твори і т. д.

Як окрема галузь дитяча література виділилася з художньої літератури наприкінці XVIII ст.

Дитяча література відіграє важливу роль у всебічному розвитку дітей. З книг діти пізнають світ, людей, минуле, сучасне тощо.

Розвиток дитини нерозривно пов'язаний з розвитком її мовлення. Читаючи вірші, казки, оповідання, повісті, діти збагачують свій словниковий запас, засвоюють скарби рідної мови, вчать правильно висловлювати свої думки, глибоко відчувати красу мови.

Художня література для дітей є також важливим засобом естетичного виховання. Читаючи художні твори, діти молодшого шкільного віку вчать помічати прекрасне: мальовничість краєвидів, відтінки яскравих барв у природі, різноманітність і красу форм життя тощо.

Твори на природничу тематику сприяють вихованню в дітей любові до рідної природи. Любов до природи, викликана її чарівною красою, породжує потребу берегти її.

3. Дитяча література відрізняється від літератури для дорослих, має свої особливості. Зокрема, література для дітей виникла в процесі виховання і навчання дітей, тобто на її розвиток мали вплив педагогічні ідеї. Дитяча література має свого читача, з іншим рівнем знань, з іншим життєвим досвідом, інтересами й літературним смаком, ніж у дорослої людини.

Особливості фізичного й духовного розвитку дитини різного віку зумовлюють своєрідність дитячої літератури, її специфіку. Чим молодший читач, тим більша різниця між творами для дітей і дорослих.

Своєрідність дитячої літератури полягає в тому, про що пишуть для молодших читачів, і в тому, як пишуть.

Тематика дитячої літератури дуже широка. Багато тем літератури для дорослих висвітлюються і в творах для дітей. Однак не всі теми художньої літератури цікаві та доступні дітям. Обмеження тематики творів для молодших читачів, висвітлення в них тем, особливо близьких дітям, зумовлюються їх віковими особливостями.

Молодшим читачам не рекомендуються твори, які залякують їх, завдають їм травм, пригнічують їхню психіку, зображують світ таких взаємин між людьми, які дітям ще не зрозумілі. Дітей молодшого шкільного віку необхідно оберігати від усього, що може негативно вплинути на них, погасити їхній інтерес до літератури.

Письменники у творах для молодших школярів часто зображують шкільне життя, дитячий колектив, дружбу і т. д.

У центрі уваги дитячих письменників переважно знаходиться образ дитини. Таким чином, у літературі для дітей на першому плані – зображення світу дитини.

Важливим є також доступне висвітлення теми для певного віку дітей.

У дитячій літературі розвиваються різноманітні роди, види й жанри художніх творів – епічні, ліричні та драматичні.

До кола читання молодших школярів входять твори усної народної творчості (казки, легенди, притчі, загадки, скоромовки, прислів'я, приказки, ігри), літературні казки, оповідання, вірші, байки, повісті, повісті-казки, п'єси, п'єси-казки, науково-популярні твори тощо.

Важливе місце у дитячій літературі посідає анімалістика. Адже молодших читачів захоплює художнє зображення письменниками життя тварин, живої природи.

4. Головною рисою дитячої літератури є органічне злиття мистецтва та педагогіки.

Важливою функцією літератури для дітей є педагогічна. Твори для дітей відзначаються педагогічною спрямованістю, дидактизмом.

Дитяча література – своєрідний вид мистецтва слова, що ставить своїм завданням всією системою образів та ідей впливати на виховання дітей.

Виховувати позитивні моральні якості, сприяти формуванню всебічно розвиненої особистості – мета дитячої літератури.

Для дітей молодшого шкільного віку створені різноманітні художні твори, які дають їм знання про навколишній світ, збуджують в них інтерес, розвивають допитливість і винахідливість, виховують пошану до працьовитих людей, сприяють формуванню світогляду у дітей, прищеплюють їм кращі моральні якості.

Художні твори збагачують знання дітей про минуле життя свого народу, виховують у них патріотичні почуття, становлять собою зразки використання багатств живої народної мови тощо.

Значне місце в дитячій літературі посідають твори про явища природи, про зміни в ній протягом року, про особливості й поведінку тварин, про рослинний світ. Такі твори сприяють вихованню в дітей інтересу до всього живого, спостережливості, уваги й любові до природи, закликають охороняти багатства природи, виховують у молодших читачів естетичні смаки.

Твори, у яких змальовано особливості й значення різних професій, виховують у дітей повагу до людей праці, допомагають молодшим читачам збагнути красу людини в праці. Вони дають дітям знання про те, що робить людина певної професії, якими інструментами чи знаряддями праці користується, в яких умовах працює, чим корисна її праця. Такі твори допомагають молодшим читачам усвідомити значення праці в житті людей.

Читання художніх творів є важливим засобом розвивального й виховного впливу на дітей. Воно прилучає їх до скарбниці культури й духовності, літературних надбань рідного народу й народів світу, розширює кругозір, сприяє моральному, естетичному та етичному розвитку, усвідомленню загальнолюдських цінностей.

5. Для дитячої книги важливе значення має її зовнішній вигляд, художнє й поліграфічне оформлення. Гарне оформлення дитячої книжки, яскраві ілюстрації в ній виховують у дітей естетичні смаки та вподобання. Тому дитяча книга має бути результатом творчої співпраці письменника і художника. Чим молодший читач, тим більшого значення набуває малюнок у дитячій книзі. Важливо, щоб між текстом і малюнком був взаємозв'язок.

Ілюстратор дитячої книги своїми малюнками оживляє твір, допомагає читачам зрозуміти його суть, уявити, відчутти те, що хотів сказати автор.

Значну роль ілюстрації відіграють у розкритті ідейно-художньої своєрідності дитячих творів. У своїх малюнках художник дає зорову інтерпретацію подій та образів літературного твору.

У пізнавальному плані малюнок може унаочнювати, пояснювати фрагменти літературного тексту, виділяти найважливіше. На зоровому рівні ілюстрації можуть розширювати уявлення дітей про прочитане, розвивати їх спостережливість.

Малюнки повинні збуджувати уяву дітей, формувати в них відчуття кольору, форми, гармонії тощо.

Письменники разом з талановитими художниками створюють дитячі

книжки, які мають велике пізнавальне та виховне значення, естетичну цінність.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10].

Методичні вказівки

Вивчаючи тему, необхідно засвоїти основні поняття, ознайомитися із програмовими та методичними матеріалами, розробленими для початкової школи, навчитися визначати рівень підготовки молодших читачів для сприйняття певних художніх творів. Адже необхідною умовою для розвитку читацької навички є врахування віку дітей.

Особливу увагу слід приділити засвоєнню поняття «дитяча література», своєрідності дитячої літератури, педагогічної функції літератури для дітей. Важливо зрозуміти значення взаємозв'язку тексту і малюнка в дитячій книзі, роль співпраці письменника та художника.

Навчальний матеріал необхідно опановувати з дотриманням послідовності, системності, логічності. Зміст навчальної інформації слід осмислювати з різних точок зору, усвідомити власне розуміння навчального матеріалу.

Для поглибленого вивчення теми потрібно опрацювати додаткову науково-теоретичну літературу, сучасні наукові дослідження.

Для закріплення навчального матеріалу слід дати відповіді на запитання для самоконтролю.

Запитання для самоконтролю

1. Що є предметом вивчення дисципліни «Дитяча література»?
2. Розкрийте зміст дисципліни.
3. Поясніть суть поняття «дитяча література».
4. Назвіть особливості дитячої літератури, зумовлені віком дітей.
5. Які жанри властиві дитячій літературі?
6. Визначте теми творів для дітей, доступні молодшим школярам.
7. У чому полягає педагогічна функція літератури для дітей?
8. Розкрийте значення взаємозв'язку тексту і малюнка в дитячій книзі.

Лекція №2

Тема. Давня українська література для дітей (XI – XVIII ст.)

Мета: формувати в студентів знання про духовну спадщину часів Київської Русі, що ввійшла у коло дитячого читання, фольклорну основу «Повісті минулих літ», «Повчання» Володимира Мономаха дітям як важливу літературну пам'ятку Київської Русі, «Слово про похід Ігорів» – найвидатнішу пам'ятку писемної літератури, життя, світогляд і літературну творчість для дітей

Г. Сковороди; розвивати інтерес до читання; виховувати любов до книги.

План

1. Духовна спадщина часів Київської Русі, що увійшла у коло дитячого читання.
2. Фольклорна основа «Повісті минулих літ».
3. «Повчання» Володимира Мономаха дітям як важлива літературна пам'ятка Київської Русі.
4. «Слово про похід Ігорів» – найвидатніша пам'ятка писемної літератури.
5. Життя, світогляд і літературна творчість для дітей Г. Сковороди.

1. Давня українська література – це література українського народу XI–XVIII ст. Вона бере свій початок від часів Київської Русі. Для літератури цього періоду властиві такі жанри: літописи, повчання, слова, трактати, послання, житія, інтермедії тощо. Уривки окремих творів входять в коло дитячого читання.

Зародження літератури для дітей пов'язане з розвитком освіти й шкільної справи. Упродовж багатьох століть саме школа знайомила дітей з різноманітними літературними текстами, враховуючи при цьому потреби кожної епохи, вікові особливості школярів.

Особливе поширення з літератури, що призначалася для читання, мали Біблія, житія святих, переклади та оригінальна церковно-історична, афористична, паломницька література, апокрифи, природничо-наукові твори.

Найповніше ідейні та стильові особливості давньої літератури розкрилися в літописанні. Найдавнішим твором цього жанру є «Повість минулих літ».

Найвидатнішою з відомих пам'яток писемної літератури Київської Русі є «Слово про похід Ігоря».

Друковані книжки для дітей почали з'являтися у другій половині XVI ст. Першою з них була «Руська граматика, або Буквар» (1574), виданий друкарем Іваном Федоровим у Львові. Цей підручник поклав початок розвитку навчальної літератури.

«Буквар» складається з абетки, складів, зразків відмінювання та короткої читанки.

Згодом в Острозі І. Федоров відкрив друкарню і видрукував новий «Буквар» (1578), до якого було додано греко-церковнослов'янську читанку і твір болгарського ченця Храбра про створення слов'янської азбуки Кирилом.

У 1580 році побачила світ книга Нового завіту.

Згодом книгодрукування почало інтенсивно розвиватися.

2. Одним із найпоширеніших видів письменства Київської Русі було літописання.

Літописи – це історичні літературні твори, в яких у хронологічному

порядку розповідається про певні історичні події.

«Повість минулих літ» належить до літописів. Цей твір створено у 1113 році монахом Києво-Печерського монастиря Нестором. Літопис пройнятий любов'ю до рідної землі, закликом до її захисту.

Твір має вступ і дві частини. У вступі розповідається про легендарний всесвітній потоп, поділ земель між синами Ноя, розселення слов'ян, заснування Києва трьома братами тощо. Опис історичних подій у «Повісті минулих літ» розпочинається з 852 року.

У першій частині літопису записано чимало давніх уснопоетичних легенд та переказів, серед яких можна виокремити доступні та цікаві для дітей легенди про похід Олега на Царгород, смерть Олега, походи Святослава, облогу Києва печенігами, подвиг юнака-кожум'яки, вбивство Ігоря древлянами, помсту Ольги та ін.

У другій частині літопису ширше використано писемні джерела. Ця частина менш легендарна. У ній розміщено багато оповідань про Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, будівництво міст та церков тощо.

«Повість минулих літ» характеризується високопоетичним словом.

3. У Лаврентіївському списку 1096 року вміщено важливу літературну пам'ятку – «Повчання» Володимира Мономаха дітям.

У цьому творі автор дає читачам високі моральні настанови, навчає бути мужніми, працьовитими, гуманними, чуйними, сумлінно вчитися, поважати старших, жаліти сиріт тощо.

Князь Володимир Мономах у творі вказує на зв'язок освіти з потребами життя та діяльністю особистості. На його думку, основою всіх успіхів людини є праця, виховання необхідно здійснювати не шляхом повчань, а в процесі діяння добрих справ.

Автор наголошує на необхідності гуманного виховання. Він підкреслює роль освіти у вихованні. У творі автор приділяє увагу також моральному й трудовому вихованню.

Князь Володимир Мономах ілюструє настанови прикладами із свого життя.

«Повчання» Володимира Мономаха дітям – духовний заповіт, визначна пам'ятка педагогічної літератури. Стилі повчання автора характеризуються філософською глибиною та простотою висловлювань.

4. З давніх часів дійшло до нас «Слово про Ігорів похід» – унікальна пам'ятка літератури Київської Русі. Цей твір знайшов й опублікував О. Мусін-Пушкін у 1800 році. Відомо, що оригінал твору згорів у пожежі у 1812 році. До наших днів пам'ятка дійшла у першодруку (1800 р.) та копії.

Невідомий автор у творі розповідає про невдалий похід на половців новгород-сіверського князя Ігоря Святославовича у 1185 році.

У літописі розповідається про дві битви князя Ігоря з половцями. У другій битві загинуло військо, а князь потрапив у полон.

Автор твору закликає князів до об'єднання, щоб спільними зусиллями виступити проти ворогів. Літописець оспівував відвагу князів, війська, їх честь і

воїнську славу.

У творі змальовано також дружину Ігоря – Ярославну, силу її кохання до чоловіка.

Цінним у літописі є «золоте слово» князя Святослава.

Літопис «Слово про Ігорів похід» написаний з мистецькою довершеністю, що наближає його до народної поезії.

5. Своєрідним явищем у літературі була творчість Г. Сковороди.

Григорій Савич Сковорода (22 листопада (03 грудня) 1722 р. – 29 жовтня (09 листопада) 1794 р.) – український письменник, філософ, просвітитель-гуманіст, педагог.

Його творча спадщина складається зі збірки «Сад божественних пісень», книги байок «Байки харківські», притч, перекладів тощо.

У творах письменника філософська мудрість поєднується з високою ліричністю й поетичністю. Автор закликав читачів до морального самовдосконалення, висловлював повагу до людей і праці, підносив культ розуму.

У дитяче читання входять твори письменника різних жанрів: вірші, байки та притчі.

Г. Сковорода у своїх творах висвітлював філософські проблеми морально-етичного, гуманістичного й естетичного виховання особистості.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10].

Методичні вказівки

Опрацьовуючи тему, слід засвоїти суть основних понять: літопис, повчання, слово і т. д. Значну увагу треба звернути на фольклорну основу «Повісті минулих літ», побудову цього літопису. Необхідно ознайомитися з важливою літературною пам'яткою Київської Русі – «Повчанням» Володимира Мономаха дітям. Особливу увагу слід звернути на високі моральні настанови автора твору, а також на особливості висловлювань.

Важливо з'ясувати пізнавальну насиченість «Слова про Ігорів похід», зосередитися на мистецькій довершеності літопису.

Необхідно поглибити знання про життя, світогляд і літературну творчість для дітей Г. Сковороди.

Зміст лекції необхідно опановувати з дотриманням послідовності, системності, логічності. Потрібно засвоїти ґрунтовні знання про духовну спадщину часів Київської Русі, що ввійшла у коло дитячого читання, фольклорну основу «Повісті минулих літ», «Повчання» Володимира Мономаха дітям як важливу літературну пам'ятку Київської Русі, «Слово про похід Ігорів» – найвидатнішу пам'ятку писемної літератури, життя, світогляд і літературну творчість для дітей українського письменника, філософа, просвітителя-гуманіста, педагога Г. Сковороди.

Для поглибленого вивчення теми потрібно опрацювати додаткову навчальну, наукову, довідкову літературу, літературно-критичні публікації.

Слід також дати відповіді на запитання для самоконтролю.

Запитання для самоконтролю

1. Уривки яких творів часів Київської Русі увійшли до кола дитячого читання?
2. Визначте фольклорну основу «Повісті минулих літ».
3. Чого навчає читачів князь Володимир Мономах у своєму «Повчанні»?
4. Які події описуються у літописі «Слово про Ігорів похід»?
5. Які жанри властиві творам Г. Сковороди, що увійшли у дитяче читання?

Лекція №3

Тема. Нова українська дитяча література XIX ст.

Т. Шевченко – великий просвітитель свого народу. Творчість для дітей

Мета: формувати знання про становлення і розвиток нової української дитячої літератури, життєвий і творчий шлях Т. Г. Шевченка; сприяти розвитку пізнавального та естетичного потенціалу майбутніх вчителів початкових класів засобами художнього слова; виховувати любов до рідного слова.

План

1. Становлення і розвиток нової української дитячої літератури.
2. Т. Г. Шевченко – великий просвітитель. «Букварь южнорусскій», упоряджений для українських недільних шкіл.
3. Розкриття теми знедоленого дитинства у творчості поета.
4. Відображення трагічної долі матері й дитини за часів кріпацтва у віршах та поемах письменника.
5. Художня довершеність пейзажних творів Т. Шевченка.

1. XIX століття – це період становлення і розвитку нової української дитячої літератури. Творчий доробок перших класиків цього періоду характеризується просвітительськими засадами. Як відомо, в цей час утверджується просвітительський реалізм. Українська інтелігенція пропагує нові принципи навчання й освіти, літератури для дітей, навчання рідною мовою тощо.

У Західній Україні М. Шашкевич, Я. Головацький, І. Вагилевич упорядкували перший альманах українською мовою під назвою «Русалка Дністровая».

У 1836 р. М. Шашкевич уклав першу в Україні «Читанку для діточок...». Автор підручника вперше ввів до вжитку термін «читанка».

Активно розгорнув свою діяльність закарпатський письменник, педагог, просвітитель О. В. Духнович. Упродовж усього свого життя він активно боровся за розвиток народного шкільництва. Відомо, що О. Духнович заснував 71 школу, сам написав і видав для учителів «Народную педагогію...», в якій на найдемократичніших і найпрогресивніших принципах тодішньої європейської педагогічної думки розглянув десятки педагогічних, дидактичних та методичних питань, серед них і такі, що їх інші педагоги почали розробляти значно пізніше.

Саме О. Духнович детально розробив як систему організації шкільництва, так і систему навчання й виховання дітей не тільки у школі, а й у родині, загалом поза школою. Його теорія навчання і виховання побудована на активній участі учнів у навчальному процесі, свідомій, цілеспрямованій діяльності учителів-вихователів та батьків у навчально-виховному процесі, розумінні важливого значення освіти та виховання дітей для народу в цілому.

У 1847 році О. Духнович видав буквар під назвою «Книжиця читальная для начинающих».

Підручник складається з десяти розділів. У першому розділі подаються загальні відомості про азбуку, літери, склади, даються настанови, як треба читати, і початкові вправи для читання. Другий розділ присвячений шкільним правилам і складається з чотирнадцяти різних за розміром повчальних віршів, у яких розповідається про радість дітей, коли вони йдуть вперше до школи, а також про те, як потрібно школярам поводити себе вдома, в школі, церкві, як потрібно готувати домашні завдання тощо. Звертає автор підручника увагу і на трудове виховання учнів, дає їм настанови, щоб вони виконували посильну для них роботу: пасли овець і худобу, обробляли город і квіти, не ламали дерев і взагалі не шкодили. Певним дидактизмом позначений і третій розділ, де подаються вправи з читання та письма. Останні сім невеликих розділів букваря мають виключно практичне значення: порівнюються букви з чотирьох мов (старослов'янські, слов'янські готичні, німецькі готичні й римські), подаються вправи для читання, вправа для писання скорописом, назви чисел й таблиця множення.

Цікавими є деталізовані правила для учнів, які подані автором віршованою мовою для кращого запам'ятовування змісту. Правила стосуються поведінки дітей у школі й поза нею, на вулиці, під час ігор та виконання різних сільськогосподарських робіт. Вони подані як тексти для читання після того, як учні вивчили друковані й рукописні великі та малі літери азбуки.

Активно, самовіддано О. Духнович працював у різноманітних сферах духовного життя народу. Він заклав основи, фундамент для майбутньої літератури, а також педагогіки, історії, музейної та театральної справи, фольклористики та етнографії тощо.

Кращі його поетичні, прозові, драматичні твори, разом із літературними спробами його сучасників, яких він заохочував, організовував друкування їх творів, були чи не єдиним друкованим словом для народу, що могло потрапити до учнів чи дорослих читачів. Написані зрозумілою народною мовою, його художні твори розкривали значною мірою народне життя, трактували це життя з народних позицій, були спрямовані на захист народу, утвердження його моралі.

О. В. Духнович був визначним культурно-освітнім діячем, який активно працював майже у всіх сферах духовного життя народу і у багатьох з них досяг помітних зрушень.

Період становлення нової української літератури характеризується домінуванням поезії.

2. Т. Г. Шевченко – видатний український поет, прозаїк, драматург, художник, просвітитель та громадський діяч. Він був людиною універсальних талантів та інтересів. 1940 року письменник видав свою першу книгу «Кобзар».

Важливе місце у творчому доробку Т. Г. Шевченка посідає «Букварь южнорусській», який відразу після оприлюднення був схвалений читачами та отримав теплі відгуки вчителів. Цей посібник для навчання грамоти української мови в недільних школах письменник уклав восени 1860 року. Книжка була простою щодо художнього оформлення, у м'якій обкладинці. Її обсяг – 24 сторінки.

Буквар має таку будову:

- 1) Мала та велика азбука (друкованим шрифтом).
- 2) Склади (поділ слів на склади – псалом 132).
- 3) Молитви («Отче наш», «Вірую»).
- 4) Рукописна азбука.
- 5) Лічба.
- 6) Тексти для читання.
- 7) Народні прислів'я.

Т. Г. Шевченко у своєму букварі представив яскраві зразки українського фольклору, цього невичерпного й справді повчального джерела. Зокрема, буквар містить приказки та прислів'я, як-от:

- 1) Кавав пан: «Кожух дам», – та й слово його тепле.
- 2) Багато панів, а на греблю й нікому.
- 3) З дужим не борись, а з багатим – не судись.

Малі фольклорні жанри, вміщені у підручнику, мають виразне повчальне спрямування. Адже ніщо так результативно не впливає на дитину, як іскринки народної мудрості. Відомо, що твори українського фольклору допомагають прищепити дітям любов до народної творчості, надають їм зразки моральної норми поведінки, формують естетичні смаки.

«Букварь южнорусській» мав значний виховний ефект.

Т. Г. Шевченко є основоположником нової української літератури про дітей і для дітей.

До дитячого читання входить ряд творів Т. Г. Шевченка. Починаючи з 1961 року, об'єднані в одну книжку, вони виходять під назвою «Малий Кобзар».

Це поезії про дітей та матерів, пейзажна лірика, твори історичного характеру, доступні дітям.

3. Тема дитинства – специфічна тема дитячої літератури. Для Т. Шевченка ця тема мала один яскраво виражений аспект – вона розкривалася через показ знедоленого дитинства. У поета вона ще тісно пов'язувалася з картинами його власного сирітства.

Тема знедоленого дитинства розкривається у таких творах письменника: «На Великдень, на соломі...», «І виріс я на чужині», «І золотої, й дорогої» та ін.

У вірші «На Великдень, на соломі...» змальовується образ дівчинки-сирітки:

...Одна тільки
Сидить без обнови
Сиріточка, рученята
Сховавши в рукава.
– Мені мати купувала.
– Мені батько справив.
– А мені хрещена мати
Лиштву вишивала.
– А я в попа обідала, –
Сирітка сказала.

Поет співчуває нелегкій долі дитини.

4. У віршах та поемах письменника спостерігається відображення трагічної долі матері й дитини за часів кріпацтва («Сон», «Катерина», «Наймичка» та ін.).

У вірші «Сон», що входить у дитяче читання, Т. Шевченко змальовує образ матері й дитини в умовах кріпосництва, висловлює мрії та сподівання селянства про щасливе майбутнє. Поет вдається до форми сновидіння, щоб протиставити сувору дійсність вимріяному вільному життю, яке приснилося нещасній жінці:

На панщині пшеницю жала,	І сниться їй той син Іван
Втомилася; не спочивать	І уродливий, і багатий,
Пішла в снопи, пошкандибала	Уже засватаний, жонатий –
Івана сина годувать.	На вольній, бачиться, бо й сам
Воно сповитеє кричало	Уже не панський, а на волі;
У холодочку під снопом.	І на своїм веселім полі
Розповіла, нагодувала,	Удвох собі пшеницю жнуть,
Попестила; і ніби сном,	А діточки обід несуть.
Над сином сидя, задрімала.	

Та й усміхнулася небога,
Прокинулась – нема нічого.
На йвася глянула, взяла

Його тихенько сповила
Та, щоб дожать до ланового,
Ще копу дожинать пішла.

У поемі «Катерина» Т. Шевченко з глибоким співчуттям розповідає про поневір'яння і смерть дівчини-селянки. Образ Катерини – жертви панської сваволі – подається поетом як соціальна трагедія дівчини в кріпосницькому суспільстві.

У поемі «Наймичка» з великим драматизмом розкрита трагедія матері, яка весь вік трудиться в чужій хаті, доглядає власну дитину, не сміючи признатись у материнстві.

5. У багатьох творах Т. Шевченка створені неперевершені за своєю майстерністю та виразністю картини природи, що сприймаються як втілення краси рідної землі, захоплюють багатством барв та звуків, розвивають у дітей естетичні почуття. Вплив пейзажної лірики поета пояснюється наявністю в ній глибокого ліризму. З-під його пера з'явилася лірична перлина «Садок вишневий коло хати», пройнята оптимізмом та вірою у творчі сили народу.

Виразні картини природи Т. Шевченко створив у віршах «Тече вода з-під явора...», «Ой діброво – темний гаю!», «Зацвіла в долині...», «Сонце заходить, гори чорніють» та ін.

До кола дитячого читання молодших школярів входять такі пейзажні уривки «Світає...», «Встала й весна...», «Вранці», «Зоре моя вечірняя...».

...Світає,
край неба палає,
соловейко в темнім гаї
сонце зустрічас.
Тихесенько вітер віє,
степи, лани мріють,
між ярами над ставами
верби зеленіють.
Сади рясні похилились,
тополі поволі стоять собі,
мов сторожа,
розмовляють з полем.

* * *

Встала й весна,
чорну землю
сонну розбудила,
уквітчала її рястом,
барвінком укрила;
і на полі жайворонок,
соловейко в гаї

землю, убрану весною,
вранці зустрічають...

Вранці

Защебетав жайворонок,
угору летючи;
закувала зозуленька,
на дубі сидячи;
защебетав соловейко –
пішла луна гаєм;
червоніє за горою;
плугатар співає.

* * *

Зоре моя вечірняя,
Зійди над горою,
поговорим тихесенько
в неволі з тобою.
Розкажи, як за горою
сонечко сідає,
як у Дніпра веселочка
воду позичає...

Твори Т. Шевченка мають важливе пізнавальне, виховне та естетичне значення.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 70; 71; 72; 73; 74; 75].

Методичні вказівки

Під час вивчення теми, необхідно звернути увагу та те, коли М. Шашкевич уклав першу в Україні «Читанку для діточок...», хто вперше ввів до вжитку термін «читанка», у якому році О. Духнович видав буквар під назвою «Книжиця читальная для начинающих», коли Т. Шевченко уклав «Букварь южнорусский», у яких творах письменника розкривається тема знедоленого дитинства, у яких творах Кобзаря відображена трагічна доля матері й дитини за часів кріпацтва, у яких творах поет створив виразні картини природи.

Навчальну інформацію лекції слід опановувати з дотриманням послідовності, системності, логічності. Необхідно засвоїти ґрунтовні знання про становлення і розвиток нової української дитячої літератури, життєвий і творчий шлях Т. Г. Шевченка, твори письменника, які ввійшли в коло читання молодших школярів.

Для поглибленого вивчення теми потрібно опрацювати додаткову навчальну, наукову, довідкову літературу, літературно-критичні публікації тощо.

Для закріплення навчального матеріалу слід дати відповіді на запитання для самоконтролю.

Запитання для самоконтролю

1. Коли М. Пашкевич уклав першу в Україні «Читанку для діточок...»?
2. Хто вперше ввів до вжитку термін «читанка»?
3. У якому році О. Духнович видав буквар під назвою «Книжиця читальная для начинающих»?
4. Коли Т. Шевченко уклав «Букварь южнорусский»?
5. У яких творах Т. Шевченка розкривається тема знедоленого дитинства?
6. Назвіть твори Кобзаря, у яких відображена трагічна доля матері й дитини за часів кріпацтва.
7. У яких творах письменник створив виразні картини природи?

Лекція №4

Тема. Новітня українська література для дітей. Твори П. Тичини, М. Рильського для дітей

Мета: ознайомити студентів із новаторством новітньої української дитячої літератури, творчістю для дітей П. Тичини, творчим доробком для дітей М. Рильського, тематикою дитячих творів письменника; сприяти літературному розвитку студентів; виховувати високі моральні якості засобами художнього слова.

План

1. Новаторство новітньої української дитячої літератури.
2. Творчість для дітей П. Тичини.
3. Творчий доробок для дітей М. Рильського.
4. Тематика творів для дітей М. Рильського.

1. Дитяча література ХХ століття характеризується оновленістю. Спостерігається розмаїття талантів письменників, які творили для дітей. Зокрема, цікаві й оригінальні дитячі твори написали Б. Лепкий, Олександр Олесь, В. Винниченко, Б.-І. Антонович, С. Васильченко, Г. Хоткевич, М. Йогансен, А. Кашенко, В. Свідзинський, П. Тичина, М. Рильський, Остап Вишня, В. Сосюра, Петро Панч, М. Пригара, М. Трублаїні, О. Копиленко, Марійка Підгірянка, Наталя Забіла, О. Іваненко, А. Малишко, Ю. Збанацький, М. Стельмах, П. Воронько, В. Симоненко, Д. Павличко, Л. Костенко, І. Драч,

М. Вінграновський, Григор Тютюнник, В. Близнець, Є. Гуцало, В. Сухомлинський, В. Нестайко, Т. Коломієць, Грицько Бойко, А. Костецький, В. Лучук, Д. Чередниченко та ін.

У 30-х роках важливу роль в утвердженні літературної казки в дитячій літературі відіграла Оксана Іваненко, яка написала анімалістичні та морально-етичні казки. Для дітей письменниця опублікувала книжечки «Лісові казки» (1935 р.), «Сандалики, повна скорість!» (1935 р.), «Великі очі» (1936 р.) тощо.

До жанру літературної казки зверталися Н. Забіла, М. Пригара та ін.

У 30-40-х роках популярним у дитячій літературі стає пригодницький жанр, яскравими представниками якого стали О. Донченко та М. Трубляїні.

У творчому доробку для дітей О. Копиленко розкриває тему школи та навчання («Школярі» (1936 р.), «Дуже добре» (1936 р.) та ін.).

2. До кола дитячого читання ввійшли твори П. Тичини: «А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків», «Гаї шумлять», «Квітчастий луг і дощик золотий» та ін.

У віршах «А я у гай ходила» та «Хор лісових дзвіночків» поет розповідає читачам про красу рідної природи, про тварин, птахів, прищеплює дітям любов до рідного краю.

Характерними ознаками творів письменника для дітей є їх оптимістичний характер, щирість та безпосередність у вираженні почуттів ліричних героїв. Враховуючи психологію дітей, П. Тичина створює образи, передає уявлення й почуття зображуваних персонажів.

Поезія «А я у гай ходила» запам'ятовується дітьми легко, адже все, про що розповідається у творі, близьке та зрозуміле їм. Розповідь у вірші ведеться плавно. Твору властива чітка ритміка. Поезія відзначається музичністю та пісенністю ритму. Розповідь у вірші ведеться від першої особи, зорові образи лаконічні й виразні. Мелодійності поезії автор досягає звуконаслідуванням, вживанням алітерацій, асонансів, пестливих слів, пісенних зворотів, особливою синтаксичною будовою речень.

Поезії «Хор лісових дзвіночків» властиве радісне світосприймання. Художні засоби вірша сприяють розкриттю життєрадісності дітей, їх радісного настрою:

Ми дзвіночки, лісові дзвіночки, славим день. Ми співаєм, дзвоном зустрічаєм: день! День.	Любим сонце, небосхил і сонце, світлу тень, сни розкішні, все гаї затишні: тень! Тінь...
--	--

Автор використовує бадьорий ритм, лексичні повтори, вдало підібрані метафори, яскраві епітети, які надають твору бадьорого тону. Вірш є мелодійним, музичальним.

На природничу тематику написана поезія «Гаї шумлять»:

Гаї шумлять –	Щось мріє гай –
Я слухаю.	Над річкою.
Хмарки біжать –	Ген неба край –
Милуюся.	Як золото.
Милуюся-дивуюся,	Мов золото – поколото,
Чого душі моїй	Горить-тремтить ріка,
так весело.	як музика.

3. Любов до дітей, інтерес до їх життя й побуту М. Рильський виніс ще з власного дитинства, яке проходило на лоні чарівної сільської природи в с. Романівці на Житомирщині.

Роки вчителювання в сільській школі, а згодом і в київських школах спонукали його звернути увагу на те, яке велике значення для навчання та виховання дітей має художня література.

До творчого доробку М. Рильського належать книги для дітей: «День ясний (1948 р.), «Урожай» (1950 р.), «Вірші» (1954 р.), «Квіти друзям» (1954 р.), «Орлина сім'я» (1955 р.), «Санчата діда Максима» (1968 р.) та ін.

До збірки «Санчата діда Максима» входять такі вірші поета: «Журавлина пісня», «Річка», «Травнева пісня», «Дівчина», «Ранок», «Віє вітер з-під воріт», «Свіжа зелень розгойдалась», «Після бурі», «Білі мухи налетіли», «Пісня про ялинку».

У книжечці М. Рильського «Вам, щасливі діти!» (1975) вміщені такі вірші: «Школа відчиняє двері нам свої», «Школярці», «Вам, щасливі діти!», «Грибок», «Синові», «Хлопчик», «Про хліб» та ін.

4. Для дітей М. Рильський написав твори на різноманітну тематику. У його творчості є ряд творів про природу й дітей («Веснянка», «Травнева пісня», «Річка», «Білі мухи налетіли», «Пісня про ялинку» тощо).

Чудову зимову пору року, розваги дітей взимку майстерно змалював поет у вірші «Білі мухи налетіли»:

Білі мухи налетіли,	– Галю, Петрику, Кіндрате,
Все подвір'я стало біле.	Годі, ледарі, вам спати! –
Не злічити білих мух,	І побігли до санчат
Що летять, неначе пух.	Галя, Петрик і Кіндрат.

Всі з гори летять щодуху,
Щоб піймати білу муху.
А санчата їм усім
Змайстрував старий Максим.

Поезії М. Рильського про природу й дітей сповнені ніжних мелодій, близьких до народнопісенних. Вони пройняті почуттям поваги й любові до дітей. Основна думка, яка пронизує ці твори письменника, – захоплення красою рідної природи. Автор змальовує чарівну красу рідної природи, її привабливість в усї

пори року. Поет прагне прищепити читачам любов до природи рідного краю, розвинути в них бажання вивчати й берегти її.

Письменник дуже шанував людську працю. У його творах часто розповідається про радість творчості. Він хотів, щоб діти шанували працю людей, оберігали те, що є святим. Саме цій темі присвячено вірш «Не кидайсь хлібом...».

Поет закликав бути вірним слову, працьовитим, дружнім, бути справжньою людиною (вірш «Синові»):

...Ким хочеш бути, хлопчику, в житті?
Серйозний, як усі котигорошки,
Ти на питання це подумав трошки
І відповів: л ю д и н о ю. Дитя!
Благословляючи твоє життя,
У трудну виряджаючи дорогу,
Яку пораду чи пересторогу
Я кращу дам, ніж дав собі ти сам?
Будь вірним слову, що усім словам
Із ним одним ніколи не зрівняєш!
Хай веселять тебе любов і праця,
Хай дружби непогасної крило
Гірке від тебе відганяє зло,
І хай у час останній свій про сина
Спокійно я подумаю: Л ю д и н а!

Твори для дітей М. Рильського є важливою частиною його багатогранної творчості.

Рекомендована література: [2; 6; 8; 9; 11; 44; 45; 53; 54; 55; 56].

Методичні вказівки

Вивчаючи тему, слід засвоїти знання про те, чим характеризується дитяча література ХХ століття, які письменники окресленого періоду писали твори для дітей, хто у 30-х роках відіграв важливу роль в утвердженні літературної казки в дитячій літературі, які книжечки Оксана Іваненко опублікувала для дітей, які українські письменники стали яскравими представниками пригодницького жанру в дитячій літературі 30-40-х років ХХ століття.

Необхідно зосередити увагу на творах П. Тичини, які увійшли до кола дитячого читання. Важливо ознайомитися з книгами, які входять до творчого доробку М. Рильського, а також оволодіти знаннями про те, які теми властиві дитячим творах письменника.

Потрібно опрацювати твори П. Тичини та М. Рильського, які вміщені у підручниках О. Савченко «Літературне читання» для 2, 3, 4 класів, вміти їх аналізувати.

Вивчаючи вірші П. Тичини на природничу тематику, слід пам'ятати, що такі твори сприяють вихованню уваги й любові до природи, розвивають інтерес до всього живого, спостережливість, формують естетичні смаки.

Опрацьовуючи вірші М. Рильського про працю людей, необхідно зважати на те, що такі поезії виховують повагу до людей праці, допомагають дітям молодшого шкільного віку збагнути красу людини в праці, дають молодшим школярам знання про те, що робить людина певної професії, в яких умовах працює, якими інструментами чи знаряддями праці користується, чим корисна її праця. Такі твори письменника допомагають дітям усвідомити значення праці в житті людей.

Запитання для самоконтролю

1. Чим характеризується дитяча література ХХ століття?
2. Які письменники у ХХ столітті писали для дітей твори?
3. Хто у 30-х роках відіграв важливу роль в утвердженні літературної казки в дитячій літературі?
4. Які книжечки О. Іваненко опублікувала для дітей?
5. Назвіть яскравих представників пригодницького жанру в дитячій літературі 30-40-х років ХХ ст.
6. Які твори П. Тичини ввійшли до кола дитячого читання?
7. Які книги для дітей входять до творчого доробку М. Рильського?
8. Визначте теми, які властиві дитячим творам М. Рильського.

Лекція №5

Тема. Н. Забіла, М. Грубляїні як дитячі письменники

Мета: ознайомити студентів із життєвим шляхом Н. Забіли, творами для дітей письменниці, М. Грубляїні як дитячим письменником, тематикою його творчості для дітей; сприяти розвитку інтересу до читання; виховувати любов до літератури.

План

1. Життєвий шлях Н. Забіли.
2. Твори для дітей письменниці.
3. М. Грубляїні як дитячий письменник.
4. Тематика творчості для дітей письменника.

1. Наталя Львівна Забіла народилася 5 березня 1903 року в Петербурзі. У 1917 році її сім'я переїхала в Україну й поселилася на станції Люботин біля

Харкова. Навчалася Наталя спочатку в Люботинській гімназії, а потім у Харківській, яку закінчила у 1920 році.

Згодом Н. Забіла вчителювала й водночас навчалася на історичному факультеті Харківського інституту народної освіти. Закінчивши інститут, вона працювала редактором у журналі «Нова книга», в «Українській книжковій палаті».

Ще в студентські роки Н. Забіла писала твори для дітей, прозу та поезію.

Для дітей письменниця опублікувала такі книжечки: «За волю» (1926), «Ясоччина книжка» (1934), «Хатинка на ялинці» (1935), «Казка про півника та курочку і про хитру лисичку» (1936), «Нам весело жити» (1940), «Наша Батьківщина» (1947), «Прогулянка до лісу» (1949), «Під ясным сонцем» (1949), «Під дубом зеленим» (1952), «Катруся вже велика» (1955), «У широкий світ» (1960), «Коли зійде місяць» (1963), «Дивовижні пригоди хлопчика Юрчика та його діда» (1964).

У 1968 році світ побачила книга вибраних творів Н. Забіли під назвою Проліски». До неї увійшли вірші письменниці: «Дванадцять місяців», «Перше вересня», «Мала школярка», «Надходить осінь», «Сніговик», «Дід Мороз», «Барвінок», «Струмок», «Весна», «Проліски», «Білі котики», «Пташка», «Паперовий змій», «Зайчатко та їжак», «Прогулянка до лісу» та ін. Також до цієї книжки увійшли віршовані казки авторки: «Снігуронька», «Корінці та вершечки», «Два морози», «Чарівна хустинка» тощо.

Найповніше творчий доробок Н. Забіли представлено в її чотири томнику, перше видання якого з'явилося в 1971-1973 роках.

До першого тому увійшли віршовані твори дитячої письменниці, що користуються широкою популярністю серед дітей. Тут вміщені і вірші, і віршовані загадки, і лічилки.

До другого тому увійшли віршовані цикли «Навесні та влітку», «Восени та взимку», «Дванадцять місяців», «Наша Батьківщина», «Слово про Ігорів похід» та «Казки».

У третьому томі вміщені прозові твори Н. Забіли: казки, оповідання та повісті.

До четвертого тому увійшли п'єси письменниці «Коли зійде місяць», «Весняна казочка», «Перший крок», «Троянові діти».

Це чотири томне видання сприяє формуванню цілісного уявлення про весь творчий шлях письменниці, своєрідність її художньої манери, характерні особливості її самобутнього таланту.

2. Н. Забіла для дітей створила різноманітні за жанрами твори: приспівки, примовки, лічилки, пісеньки, казки. Ці твори дуже тісно переплітаються з народнопоетичною усною творчістю.

Поетеса написала для дітей віршовану казку на народний сюжет – «Казку про півника та курочку і про хитру лисичку». Поклавши в основу свого твору відомий сюжет про півня, курочку і хитру лисичку, письменниця ввела у віршовану казку новий мотив. Обдуреним і скривдженим лисицею півником та курочці допомагають доброзичливі білочка й зайчик.

До збірки Н. Забіли «Під дубом зеленим» ввійшли казки на народні сюжети. До кожної казки поетеса підійшла по-своєму, оригінально. Насамперед вона переклала народні казки на мову поезії. Завдяки цьому вони стали мелодійними, легкими для читання й вивчення дітьми напам'ять. Працюючи над віршованими переспівами казок, письменниця збагатила їх новими поетичними барвами, підсилила їх ліричну інтонацію, використовуючи при цьому засоби алітерації та асонансу. Яскравим прикладом майстерності поетеси є початок казки «Рукавичка»:

По ялинку внучка з дідом
йшли по лісі навмання.
А за ними бігло слідом
довговухе цуценя.

Задивилась, мабуть,
внучка на ялинку, на сосну,
і зронила якимось з ручки
рукавичку хутряну.

Казки Н. Забіли вражають читачів напруженістю, динамічністю сюжету, поетичністю.

3. Микола Петрович Трублаїні (Трублаєвський) народився 25 квітня 1907 року в с. Вільшанці на Вінниччині. Його батько працював на лісорозробках, а мати була вчителькою. У 1915 році Миколу віддали вчитися до Немирівської гімназії.

Згодом Микола Петрович займався культосвітньою роботою на селі. Він організував хату-читальню, брав участь у гуртках художньої самодіяльності, багато читав і сам спробував писати. У 1924 році Микола Трублаїні став штатним співробітником Вінницької окружної газети, а через рік його направили в Харків на Всеукраїнські курси журналістів. Після закінчення цих курсів він працював у газеті «Вісті», і з цього часу починається його систематична робота в літературі.

Як кореспондент газети «Вісті» М. Трублаїні подорожував по Далекому Сходу. У 1929 році на криголамі «Ф. Литке» він відправився на острів Врангеля. Згодом Микола Петрович взяв участь ще в кількох арктичних рейсах. На основі зібраних ним під час цих експедицій матеріалів він пізніше створив чимало цікавих оповідань та нарисів.

3 кінця 1932 року М. Трублаїні жив у Харкові й наполегливо займався літературною роботою. Для дітей він написав оповідання «На морі» (1932), «Лови білого ведмеда» (1933), «Вовки гоняться за оленями» (1933), «Литке» – переможець криги» (1934), «Малий посланець» (1933), «Крила рожевої чайки» (1934) та повість «Лахтак» (1935). У цих творах письменник із пристрасною та натхненною розповідає читачам про героїчну працю людей, їхню мужню боротьбу із різними природними стихіями, про безстрашних покорителів Арктики тощо.

Багато зробив М. Трублаїні для того, щоб прищепити дітям любов до літератури. Для них він сам добирав потрібні книжки. Письменник організував гурток юних дослідників Арктики і сам керував його роботою. Він часто бував з дітьми в різних туристських походах та експедиціях.

Навесні 1941 року Микола Петрович задумав організувати з дітьми екскурсію по містах і селах України, проте війна не дала йому змоги здійснити цей намір.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, М. Трублаїні організував оборонну секцію при клубі письменників. Він влаштовував зустрічі харківських літераторів з учасниками боїв.

20 вересня 1941 року письменник добровільно пішов на фронт. 4 жовтня 1941 року недалеко від передових позицій фронту Микола Петрович Трублаїні був тяжко поранений осколком авіабомби і в ніч на 6 жовтня помер.

4. Для дітей М. Трублаїні написав твори на різноманітну тематику.

В оповіданнях «Морем плив тюлень», «З півночі мчав ураган», «Хатина на кризі» письменник зобразив героїчну працю людей на Півночі, змалював північну природу, її особливості, а також розповів про життя й побут жителів далекої Півночі. Герої цих творів захоплюють читачів своєю відважністю, вмінням перемагати труднощі, наполегливістю в досягненні мети.

Оповідання «Волохан» є зразком того, як коротко, стисло, не вдаючись до детального опису подій, а лише через вчинки героїв можна донести до читачів основну думку. У кожному з десяти розділів твору письменник розповідає про найважливіше. Звернувшись до теми про віддане служіння собаки людині, автор зумів на ряді цікавих епізодів показати, як важливо в суворих умовах Півночі людині мати такого помічника, як собака. Відданість Волохана справді незвичайна. Четвероногий друг Тико Волохан рятує свого господаря, коли той потрапив у біду. Він витягує його з річки, захищає від пащі хижого ведмеда.

В оповіданні «Пустуни на пароплаві» розповідається про те, як можна зрозуміти почуття та мову тварин, як ставитися до них у незвичайних ситуаціях. Героями твору є дві мавпочки із далекої Африки. Про їх поведінку, стосунки з матросами, витівки на пароплаві автор розповідає цікаво й захоплююче.

У творчості письменника твори про дослідників Арктики та життя народів Півночі посідають вагоме місце.

Для дітей М. Трублаїні написав також цікаві казки – «Мандри Закомарика» та «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку».

Казка «Мандри Закомарика» захоплює дітей напруженим сюжетом, багатою авторською вигадкою, вмінням автора розповісти про події коротко й конкретно. У центрі уваги письменника образ малого, але хороброго та відважного Закомарика. Авторська розповідь супроводжується легким гумором. Письменник веде свого героя шляхами найрізноманітніших пригод, з яких Закомарик завжди виходить переможцем. М. Трублаїні у своїй казці використав засіб градації, який властивий багатьом народним казкам про тварин. Ставши приборкувачем, Закомарик спочатку приборкує менших звірів, а потім вже більших (зайця, вовка, ведмеда). Персонажів твору автор номінує цікавими

найменуваннями: Закомарик, Завждишукай, Усезагуба, Закомашка, Гегекало тощо.

Сюжет казки «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку» виділяється цікавим поєднанням казкових образів, як-от: срібляста рибка, білий лебідь, жабка-скрекотушка, горобчик-молодчик.

М. Трублаїні створив для дітей різноманітні й цікаві твори.

Рекомендована література: [2; 6; 8; 9; 11].

Методичні вказівки

Опрацьовуючи тему, необхідно засвоїти знання про життєвий шлях Н. Забіли, коли і де вона народилася, які книжечки письменниці опублікувала для дітей, твори яких жанрів створила для них, які казки ввійшли до збірки Н. Забіли «Під дубом зеленим».

Особливу увагу треба звернути на різножанровість творів для дітей Н. Забіли. Адже письменниці створила для дітей твори різних жанрів: приспівки, примовки, лічилки, пісеньки, вірші, казки, оповідання, повісті. Слід пам'ятати, що така різножанровість творчості письменниці є передумовою підтримки пізнавального інтересу молодших читачів до читання її творів.

Потрібно ознайомитися з життєвим шляхом М. Трублаїні, з творчим доробком дитячого письменника, тематикою його творчості для дітей.

Слід прочитати основні твори для дітей молодшого шкільного віку Н. Забіли та М. Трублаїні, вміти їх аналізувати. Значну увагу треба звернути на твори, які вивчаються у початковій школі.

Зміст лекції необхідно опановувати з дотриманням послідовності, системності, логічності.

Для поглибленого вивчення теми потрібно опрацювати додаткову навчальну, наукову, довідкову літературу, літературно-критичні публікації.

Слід також дати відповіді на запитання для самоконтролю.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народилася Н. Забіла?
2. Які книжечки письменниці опублікувала для дітей?
3. Твори яких жанрів створила для дітей Н. Забіла?
4. Які казки ввійшли до збірки письменниці «Під дубом зеленим»?
5. Коли і де народився М. Трублаїні?
6. Які оповідання письменник написав для дітей?
7. Про що розповідається в оповіданні М. Трублаїні «Пустуни на пароплаві»?
8. Які казки письменник написав для дітей?

Лекція №6

Тема. Д. Павличко, Л. Костенко дітям

Мета: формувати знання про Д. Павличка як дитячого поета, тематику творів для дітей письменника, про Л. Костенко як дитячу поетесу, її збірку для дітей «Бузиновий цар», про природу у віршах поетеси для дітей; розвивати в студентів мовне чуття художніх творів; виховувати любов до дитячої книги.

План

1. Д. Павличко як дитячий поет.
2. Тематика творів для дітей письменника.
3. Л. Костенко – дитяча поетеса. Збірка для дітей «Бузиновий цар».
4. Природа у віршах Л. Костенко для дітей.

1. Дмитро Васильович Павличко народився 28 вересня 1929 року в с. Стопчатові на Підкарпатті в багатодітній селянській родині.

Кілька років його родині довелося жити в стайні, бо хата згоріла, а нова зводилася поволі, зростала разом із дітьми.

Батько письменника – Василь Миколайович – був людиною освіченою, працелюбною та енергійною.

Мати – Параска Юрївна – була неписьменною, але багато знала творів Т. Шевченка та І. Франка, до читання яких наvertsала своїх дітей. Вона мала чудову пам'ять і смак до поезії.

У 1948 році Д. Павличко закінчив школу. Згодом він став студентом української філології (відділ логіки й психології), керував літературною частиною Львівського ТЮГу, а з 1953 р. – навчався в аспірантурі під керівництвом академіка М. Возняка.

З 1957 р. по 1959 р. Д. Павличко керував відділом поезії журналу «Жовтень».

У 1964 році поет переїхав до Києва й деякий час працював у сценарній майстерні кіностудії ім. О. Довженка (за його роботами поставлені фільми «Сон» та «Захар Беркут»). 1966-1968 роки віддані роботі в секретаріаті правління СПУ.

У 60-х роках Д. Павличко почав писати твори для дітей. Популярними стали його поеми «Золоторогий олень» (1968) та «Пригоди kota Мартина» (1987), в яких спостерігається поетика народної байки. Його творам властиві динамічність сюжету, яскравість характерів, життєва мудрість. Поет передає читачам основи народної моралі у формі поетичної алегорії, байки, дотепу («Папуга», «Півень», «Лелека»).

Світ побачили такі книги письменника для дітей: «Золоторогий Олень» (1970), «Дядько Дош» (1971), «Де найкраще місце на землі» (1973), «Смерічка» (1982), «Плесо» (1984) тощо.

2. Для дітей Д. Павличко написав поезії на різноманітну тематику: про Батьківщину, про рідну мову, про школу, про природу тощо. До кола дитячого читання входить поезія Д. Павличка «Де найкраще місце на землі»:

Де зелені хмари яворів
заступили неба синій став,
на стежині сонце я зустрів,
привітав його і запитав:

– Всі народи бачиш ти з висот,
всі долини і гірські шпилі.
Де ж найбільший на землі народ?
Де ж найкраще місце на землі?

Сонце усміхнулося здаля:
– Правда, все я бачу з висоти.
Всі народи рівні, а земля
там найкраща, де вродився ти!
Виростай, дитино, й пам'ятай –
Батьківщина – то найкращий край!

Важливе місце у творчості поета для дітей посідає поезія «Рідна мова»:

Спитай себе, дитино, хто ти є, –
і в серці обізветься рідна мова;
і в голосі ясним ім'я твоє
просяє, наче зірка світанкова.

З родинного гнізда, немов пташа,
ти полетиш, де світу далечизна,
та в рідній мові буде вся душа
і вся твоя дорога, вся Вітчизна.

У просторах, яким немає меж,
не згубишся, як на вітрах полова.
моря перелетиш і не впадеш,
допоки буде в серці рідна мова.

До кола читання молодших школярів входить поезія Д. Павличка «Школа»:

Наче вулик, наша школа.
Вся вона гуде, як рій.
І здається, що довкола
розквітають квіти мрій.

Бігають, сміються діти,
та – лиш дзвоник задзвенить –
стане тихо, ніби в квіти
поховались бджоли вмиць.

Чимало віршів для дітей Д. Павличко написав на природничу тематику. Поезія «Смерічка» написана про взаємозв'язок дітей з природою:

Стоїть смерічка на горі
У сонці, наче в янтарі.
І ми до неї в гості йдем –
Вона росте, і ми ростем.

Стоїть смерічка на горі
В снігу, неначе в кештарі.
І ми до неї в гості йдем –
Вона росте, і ми ростем.

Твори для дітей Д. Павличка мають значне пізнавальне, виховне та естетичне значення.

З. Ліна Василівна Костенко народилася 19 березня 1930 року в м. Ржищеві на Київщині в родині вчителів.

У 1936 році її сім'я переїхала до Києва, де Ліна закінчила школу. Ще школяркою вона відвідувала літературну студію при журналі «Дніпро», який редагував А. Малишко. У 1946 році були опубліковані перші вірші поетеси. Л. Костенко вступила до Київського педагогічного інституту ім. М. Горького (тепер педагогічний університет ім. М. Драгоманова), згодом поїхала навчатися в Московський літературний інститут ім. М. Горького.

У 1956 році Л. Костенко закінчила інститут. 1957 року побачила світ перша книжка її поезій «Проміння землі». Друга збірка «Вітрила» була опублікована у 1958 році, а третя збірка «Мандрівки серця» – у 1961 році.

Ліна Костенко створила для дітей ряд чудових поезій. У 1987 році опублікована її збірка для дітей «Бузиновий цар», до якої увійшли такі вірші: «Телеграма-блискавка», «Чародійне слово», «Польові дзвіночки», «Бабуся-Ягуся», «Сунички», «Соловейко застудився», «Горобець із білою бородою», «Здивовані квіти», «Вже брами замикає осінь», «Дід Ревило», «Осінні хмари, сірі, як слони», «Ліс на світанку», «Білочка восени», «Мурашки думають про зиму», «Березовий листочок», «Баба Віхола», «Заячий карнавал», «Зимові горобці», «Синички на снігу», «Пряля», «Місяць уповні», «Вербові сережки», «Перший пароплав», «Веселий дощ», «Зелені дзьобики бруньок», «Берізки по коліна у воді», «Перекинута шпаківня», «Бузиновий цар».

Герої творів поетеси – довірливі діти, що відкривають для себе великий світ, сповнений красою і таємницями, радіють кожній щасливій миті життя. Усі

вони різні, адже кожна людина, навіть маленька дитина, – це неповторна особистість.

Поезії для дітей Л. Костенко наповнені ніжністю, любов'ю до всього живого. Цікавим для дітей є вірш «Чародійне слово»:

Хлоп'я у полі стежкою прощує.
Метелик білий в маки залетів.
Чорненький котик в снопиках мишкує,
вони такі під сонцем золоті!

Він ловить шурхіт, шелест, шарудіння,
хапає снопик лапками двома.
А миша знає слово чародійне,
і він її ніколи не спійма.

4. Рідна природа стає предметом поетичних розмов Л. Костенко з молодшими читачами. У збірку «Бузиновий цар» входить кілька поезій про природу. Вони різні за ритмікою, тональністю, будовою. Ці вірші виховують у дітей увагу до навколишнього середовища, а також підтримують у них бажання пізнавати світ. Поезії письменниці опоетизовують живу природу, вчать фантазувати, спостерігати та відкривати таємниці прекрасного. Вірші пройняті живим відчуттям різнобарвності світу.

У вірші поетеси «Вже брами літа замикає осінь...» явища природи персоналіфікуються:

Задощило. Захлюпало. Серпень випустив серп.
Цвіркуні й перепілочки припинили концерт.

Чорногуз поклонився лугам і садам.
Відлітаючи в Африку, пакував чемодан.

Де ти, літо, поділось, куди подалось?
Осінь, ось вона, осінь! Осінь, ось вона, ось!

Осінь брами твої замикала вночі,
погубила у небі журавлині ключі.

Метафори письменниці потребують розгадування тексту, вміння осягати логіку руху поетичного образу. Метафора як шлях до підтексту та ідеї вірша допомагає читачам зрозуміти твір.

У творах для дітей поетеса змальовує красу рідної природи, допитливу дитвору. Кожне слово поетеси – бадьоре та життєстверджуюче, закликає долати труднощі.

До кола дитячого читання молодших школярів входять такі вірші на природничу тематику: «Синички на снігу», «Берізки по коліна у воді», «Ліс на світанку», «Білочка восени», «Мурашки думають про зиму» та ін.

Про життя птахів взимку йдеться у вірші «Синички на снігу»:

Синиці голодом намлілись –
така зима, така зима!..
Оце б у вирій полетіти, –
так батьківщини ж там нема.

У поезії «Берізки по коліна у воді» авторка змальовує весняну пору:

Переярками та узлісками,
по розритій з весни воді
гуси плавають між берізками,
білі-білі, як лебеді.
Ані шелесту, ані бризочки,
ні далекого шуму коліс.
Лиш гусей лебедина низочка
огинає струни беріз.

У своїй творчості для дітей письменниця звертається до теми дитинства. Поетичні образи Ліни Василівни для дітей особливі: вони пробуджують почуття прекрасного, прилучають молодших читачів до художнього сприйняття світу.

Творчість Л. Костенко для дітей посідає важливе місце в дитячій літературі. Її твори навчають молодших читачів відчувати красу рідного слова, багатство української мови.

Рекомендована література: [2; 6; 8; 9; 11].

Методичні вказівки

Під час вивчення теми, слід засвоїти знання про Д. Павличка як дитячого письменника, коли він почав писати твори для дітей, які книги письменник опублікував для дітей, на які теми він написав поезії для дітей, про Л. Костенку як дитячу поетесу, її збірку для дітей «Бузиновий цар», про природу у віршах поетеси для дітей.

Потрібно ознайомитися з основними поезіями для дітей Д. Павличка та Л. Костенку, вміти визначати їх пізнавальне та виховне значення.

Особливу увагу необхідно звернути на різноманітність тематики у творчості для дітей Д. Павличка. Слід пам'ятати, що твори письменника, написані на різні й цікаві теми, мають значну пізнавальну цінність для молодших читачів, розширюють їх кругозір, розвивають інтерес до читання.

Необхідно приділити значну увагу творам про природу Л. Костенко. Адже у творчому доробку письменниці для дітей є чимало віршів на природничу тематику. У них відображено красу й мудрість природи, її неповторність у різні пори року, ставлення людей до рослин і тварин тощо. Слід зважати на те, що такі твори виховують у молодших школярів увагу, любов й бережливе ставлення до природи, а також розвивають у них бажання пізнавати навколишній світ.

Слід опрацювати твори Д. Павличка та Л. Костенко, які вміщені у підручниках О. Савченко «Літературне читання» для 2, 3, 4 класів, вміти їх аналізувати. Важливо пам'ятати, що послідовність вивчення творів письменників від класу до класу визначається з урахуванням розширення та поглиблення світогляду молодших школярів, їх пізнавального й читацького розвитку.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився Д. Павличко?
2. Коли Д. Павличко почав писати твори для дітей?
3. Які книги письменник опублікував для дітей?
4. На які теми поет написав поезії для дітей?
5. Коли і де народилася Л. Костенко?
6. У якому році опублікована збірка для дітей Л. Костенко «Бузиновий цар»?
7. Які твори ввійшли до збірки «Бузиновий цар»?
8. Які вірші для дітей поетеса написала про природу?

Лекція №7

Тема. Т. Коломієць, В. Лучук – дитячі письменники

Мета: формувати знання про Т. Коломієць – блискучого майстра поетичного слова, тематику творчості письменниці для дітей, життєвий шлях В. Лучука, його збірки для дітей, твори письменника для дітей молодшого шкільного віку, використання усної народної творчості у скоромовках, лічилках, загадках В. Лучука; сприяти розвитку здатності майбутніх вчителів початкових класів розрізняти індивідуальні стилі дитячих письменників; виховувати любов до рідного слова.

План

1. Т. Коломієць – блискучий майстер поетичного слова.
2. Тематика творчості письменниці для дітей.
3. Життєвий шлях В. Лучука. Збірки для дітей.
4. Твори письменника для дітей молодшого шкільного віку.
5. Використання усної народної творчості у скоромовках, лічилках, загадках В. Лучука.

1. Тамара Опанасівна Коломієць народилася 9 квітня 1935 року в м. Корсуні-Шевченківському в сім'ї службовця. Рано навчилася читати, майже весь «Кобзар» вивчила напам'ять, від бабусі чула чимало козацьких героїчних та чумацьких сумовитих пісень.

Закінчивши Гельмзівську середню школу, що на Черкащині, Т. Коломієць стала студенткою Київського університету. Вона обрала журналістику.

Ще в студентські роки Тамара Опанасівна Коломієць видала свою першу книжечку поезій «Проліски» (1956).

Для дітей Т. Коломієць створила твори найрізноманітніших жанрів: вірші, казки, загадки, скоромовки, лічилки.

Значний внесок письменниці зробила у дитячу поезію. Вона – блискучий майстер поетичного слова, автор чудових поетичних книг для дітей.

Т. Коломієць видала для дітей такі книги: «Пастушок» (1961), «Хиталочка-гойдалочка» (1965), «Помічники» (1966), «Недобрий чоловік Нехай» (1967), «Котилося котильце» (1969), «Червоний пароплав» (1971), «Луговий аеродром» (1972), «Починаються дива» (1973), «Хто розсипав роси» (1975), «Жмурки» (1978), «Олівці» (1982), «Пісенька про гнома» (1985), «Пісня джерельця» (1986), «Дошик-накрапайчик» (1988).

Поетеса з особливою ніжністю ставилася до своєї дитячої поезії. 70-ті роки – період розквіту її поезії для дітей.

Т. Коломієць створила літературний образ працелюбного хлопчика-мізинчика Дбайка, який прагне всім допомогти.

Цікавими й повчальними є казки письменниці «Про мандрівку Жабунця-Хвастунця» та «Недобрий чоловік Нехай».

Для дітей Т. Коломієць створила також ряд віршованих абеток.

2. Тематика творчості для дітей письменниці різноманітна. У її творчому доробку є чимало поезій про природу, як-от: «Березень», «Ручай», «Вітрисько».

Березень

Як ріка зламала кригу,
в берег вдарила з розбігу –
без вітрил, без весла
припливла в човні весна.
Місяць березень до неї
йде в березовій алеї.

Каже:
– Вибач, що не зміг
килим з трав послать до ніг,
розтопив не всі сніги,
ще й залив низькі луги...
За недогляд не свари!
Квітку проліска бери!

Та й сідай на всюдихід –
повезу, де схочеш!
Не забризкаєш чобіт,
сукні не замочиш... –
Усміхнулася весна,

цвіт взяла, зійшла з човна.
І від радості в беріз
забриніли краплі сліз.

Ручай

Біжить-шумить ручай.
– Агов, не поспішай!
Куди тобі, малому,
в дорогу невідому!
– А я упертий зроду,
несу до річки воду,
а там не забарюся –
до моря доберуся,
таку роботу маю –
я море напуваю!

Вітрисько

Чом, вітриську, розходився,
Хазяйнуєш у саду?
– Це я в листі заблудився
І дороги не знайду.
– А навіщо трусив сливи
У некошену траву?
– Бо удався нелінивим,
Без роботи не живу!..

Поетеса персоніфікує природні явища, надає їм людських рис.

У творчості для дітей Т. Коломієць є ряд віршів про дітей, їх посильну працю та розваги, як-от: «Хиталочка-гойдалочка», «Червоний пароплав» та ін.

Працювала Т. Коломієць в редакціях журналів «Україна», «Дніпро», у видавництві «Веселка».

У 1983 році письменниця нагороджена премією ім. П. Тичини «Чуття єдиної родини».

За вагомий внесок у справу виховання підростаючого покоління Тамара Опанасівна Коломієць відзначена медаллю Міністерства освіти України ім. А. С. Макаренка та значком «Відмінник народної освіти України».

3. Володимир Іванович Лучук народився 27 серпня 1934 року в с. Матче Грубешівського повіту Люблінського воєводства в Польщі в сім'ї селянина.

Його родина згодом була переселена в с. Доросині Рожищанського району Волинської області. Тут пройшли дитячі роки письменника.

Закінчивши Рожищанську середню школу, В. Лучук вступив на слов'янський відділ філологічного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка. Ще в студентські роки розкрився його літературний талант, він публікував свої поезії у пресі, а також у колективному збірнику

«Провесінь».

Перша книга поезій В. Лучука під назвою «Довір'я» побачила світ у 1959 році.

Письменник надавав дуже важливого значення назвам своїх книжок. Усі його поетичні книги мають оригінальні назви.

Для дітей В. Лучук опублікував такі книжечки: «Уставати треба рано» (1962), «Сіла хмара на коня» (1968), «Ластівка в Лужиці» (1969), «Хитрий лис фарбує ліс» (1970), «Я маляю голуба» (1967), «Зелене око» (1974), «Чарівний глобус» (1974), «Жива вода» (1980), «Казкова орбіта» (1981), «Дарунки для мами» (1983), «Маленькі друзі» (1984), «Загадковий зореліт» (1988), «Пташине весілля» (1988), «Найрідніші слова» (1989), «Як пташки буквар читали» (1989).

4. До кола читання молодших школярів входять такі вірші поета: «Клятва», «Тільки мама», «Скільки річок в Україні?», «Цуценя з назвиськом НЕ», «Боязлива мишка» тощо.

Про любов до рідної мови створена поезія «Клятва»:

Мова кожного народу
неповторна і – своя;
в ній гримлять громи в негоду,
в тиші – трелі солов'я.

Солов'їну, барвінкову,
колосисту – на віки –
українську рідну мову
в дар мені дали батьки.

На своїй природній мові
і потоки гомонять;
зелен-клену у діброві
по-кленовому шумлять.

Берегти її, плекати
буду всюди й повсякчас, –
бо ж єдина – так, як мати –
мова в кожного із нас!

На вічну тему в дитячій літературі про любов до матері написаний вірш «Тільки мама»:

– Я на ковзанку піду!
– А коли ж до хати? –
Тільки мама вміє так
лагідно спитати.

– На ходу сніданок з'їм!
– Так не слід робити! –
Тільки мама може так
лагідно сварити.

В снах літаю до зірок...
Час вставати, сину... –
Тільки мама збудить так
лагідно дитину.

5. В. Лучук для дітей створив також чимало скоромовок, лічилок, загадок, у яких майстерно використав усну народну творчість.

Цінними для вироблення правильної вимови різноманітних звуків є такі його скоромовки: «Летіла сова», «В'язолаз», «Горішина», «Зуби», «Зубр на зрубі», «Качечка», «Клює курка крупку», «Кріп в окріп», «Ожина» тощо.

Цікавими для дітей є такі лічилки автора: «Гарбуз», «Мокру моркву заєць ніс», «Чорний жук», «Равлик» та ін.

Розвиває уяву, мислення дітей віршована загадка письменника «Чотирироге звір'я»:

Що за звір'я –	Вийде з хати
хто вгадає?	На подвір'я –
Що чотири	за собою
роги має?	губить пир'я.

Напорошив
зайчик вушка:
То не звір'я, а...

Помер Володимир Іванович Лучук 24 серпня 1992 року. Похований він у Львові.

Посмертно у 1995 році письменник удостоєний премії ім. Лесі Українки за збірки віршів і казок для дітей «Найрідніші слова» та «Казкова орбіта».

Рекомендована література: [2; 8; 9; 46; 47; 48].

Методичні вказівки

Вивчаючи тему, треба оволодіти знаннями про Т. Коломієць – блискучого майстра поетичного слова, тематику творчості письменниці для дітей, життєвий шлях В. Лучука, його збірки для дітей, твори письменника для дітей молодшого шкільного віку, використання усної народної творчості у скоромовках, лічилках, загадках В. Лучука.

Звернути увагу слід на те, коли і де народилася Т. Коломієць, твори яких жанрів створила письменниця для дітей, які книги видала для них, на які теми написала дитячі твори. Важливо опанувати відомостями про те, коли і де народився В. Лучук, які книжечки опублікував письменник для дітей, які вірші поета входять до кола читання молодших школярів, на яку тему написаний вірш В. Лучука «Тільки мама», що майстерно використав письменник у своїх скоромовках, лічилках та загадках.

Необхідно ознайомитися з основними творами для дітей Т. Коломієць та В. Лучука, проаналізувати їх.

Навчальний матеріал потрібно опановувати з дотриманням послідовності, системності, логічності. Зміст навчальної інформації слід осмислювати з різних точок зору, усвідомити власне розуміння навчального матеріалу.

Для поглибленого вивчення теми необхідно опрацювати додаткову навчальну, довідкову літературу, сучасні наукові дослідження.

Для закріплення навчального матеріалу слід дати відповіді на запитання для самоконтролю.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народилася Т. Коломієць?
2. Твори яких жанрів створила для дітей письменниця?
3. Які книги видала Т. Коломієць для дітей?
4. На які теми письменниця написала дитячі твори?
5. Коли і де народився В. Лучук?
6. Які книжечки опублікував письменник для дітей?
7. Які вірші поета входять до кола читання молодших школярів?
8. На яку тему написаний вірш В. Лучука «Тільки мама»?
9. Що майстерно використав письменник у своїх скоромовках, лічилках та загадках?

Лекція №8

Тема. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей М. Сингаївського, А. Костецького

Мета: ознайомити студентів з життєвим шляхом М. Сингаївського, його книгами для дітей, тематикою творів для дітей молодшого шкільного віку письменника, життєвим шляхом та творчістю для дітей А. Костецького, різножанровістю творів для молодших читачів письменника; розвивати моральний, етичний та естетичний потенціал студентів засобами художнього слова; сприяти вихованню морально-етичних цінностей за допомогою художніх образів.

План

1. Життєвий шлях М. Сингаївського. Книги для дітей.
2. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку письменника.
3. Життєвий шлях та творчість для дітей А. Костецького.
4. Різножанровість творів для молодших читачів письменника.

1. Народився Микола Федорович Сингаївський 12 листопада 1936 року в с. Шатрище на Житомирщині в родині хліборобів. Зовсім малим пережив лихоліття війни, важкі перші повосенні роки. Ще навчаючись у школі в м. Коростені, пробував свої сили в поезії.

Згодом навчався у Київському університеті. У 1961 році закінчив філологічний факультет Львівського університету і почав працювати у редакціях різних газет. Потім працював завідувачем відділу поезії «Літературної України»,

заступником директора Бюро пропаганди художньої літератури СПУ, завідуючим відділу літератури та мистецтва журналу «Ранок».

М. Сингаївський почав публікувати свої твори ще у шкільні роки.

У 1958 році письменник видав першу книжечку віршів для дітей «Жива криничка». Позитивно відгукнувся на неї М. Стельмах. Відтоді М. Сингаївський видав понад сорок своїх книжок – поетичних та прозових. Серед них десять віршованих збірок адресовані читачам молодшого шкільного віку.

У 1966 році була опублікована дитяча книжечка М. Сингаївського «Колесо», до якої увійшли такі вірші письменника: «Колесо», «Як приходиться вечір», «Доріжка», «Літаки», «Гори», «Співанка про Михайлика», «Дощева пригода», «Прилетіла ластівка», «Перепілка», «Волошки», «Вітер», «Осіньна прогулянка», «Пісня про човника», «Вгадять не важко», «Зимові новини», «Запросини.» «Весна на крилах», «Жайворонки-сіячі», «Грак», «Запрошення до лісу», «Журавлева хата», «Зозуліні черевики», «Як ти звешся?», «Материна втіха», «Дятлова кузня», «Жив на груші горобець», «Деркач», «Сорока», «Побажання гагарі», «Чайка», «Гуска-шилохвістка», «Вівчарик», «Сойка», «Птиці-ткачі», «Спитав я в казкарки», «Пастушок», «Кулик хвалить болото», «Волга», «Чапля», «Де ночує перепілка?».

У 1970 році побачила світ книга для дітей під назвою «Журавлине літо», в яку вміщені такі вірші письменника: «Журавлине літо», «Трясогуска», «Ластівоча веснянка»,

У 1987 році опублікована книжечка М. Сингаївського «Ластівоча весна», до якої увійшли такі вірші: «Весняні дзвони», «Ластівоча весна», «Травка-веснянка», «Не тумани стеляться», «Святкова», «Коник-громик», «Одуд і перепілка», «Будяк хвалився так», «Жартував комарик», «Гречана каша», «Лічилочка», «Скоромовка», «Мороз і сонце», «Ми з сестрою», «Синичка-сестричка», «Обід для снігура», «Снігові іскри», «Веселка на снігу», «На морі, на возі», «Добра зернина», «Калинчине віконце», «Ми хлібом щасливі», «Пісня для матері», «Осінні дарунки», «Наша Лиска», «Соняшник», «Несе веселка воду», «Я – солдатик», «Квіти пам'яті».

У 1989 році побачила світ дитяча книжечка письменника під назвою «Маківка і перчина», в яку вміщені різноманітні гумористичні вірші, байки, веселики та скоромовки для дітей, як-от: «Розмова», «Марічка і звичка», «Казала Маківка», «Горобець і Шпаки», «Батько і син», «Груші на вербі», «Кіт і Мишенята», «Зайчєня», «День і ніч», «Сміх для всіх», «Про що говорили птахи і звірі», «Сон Тимка-дивака», «Оксанчина радість», «Тріскуча гілка», «Хто тягне?», «Дівчатка і курчатка», «Білчині забавки», «Гостини у їжака», «Хата під водою», «Жартував комарик з колесом», «На морі, на возі», «Все спочатку», «Тиждень для лежнів», «Мармелад з перцю», «Гостювання», «Якби», «Хто там їде», «Перепілка і росинка», «День для горлиці», «Зерно і колос», «Таємна розмова», «Що воно за диво», «Співанка про Михайлика», «А ви здогадались?».

2. М. Сингаївський створив для дітей твори на різноманітну тематику. Любов до рідного краю поет висловлює у вірші «Пісня рідному краю»:

З краплі струмок починається завше,
Крапля до краплі – море води.
Вчасно засіємо поле наше,
Земле, роди.

Світ неосяжний. Земля велика.
Кожному сонце – в його стороні.
Краю мій, доля моя сонцелика,
Ти при мені.

Є хліб, а до хліба – зоряна пісня,
Та ген понад ставом – калини жар.
Земле моя, синьооке Полісся,
Мій перший буквар...

У творчості письменника є чимало віршів на природничу тематику, як-от: «Вийшов травень з лісу», «Сине небо, зелена земля», «Танцюють граки» та ін.

Важливу думку про те, що все починається з малого, автор висловлює у вірші «Дош із краплі починається». У цьому творі автор радить читачам:

І роби невтомно, вміло,
Хоч мале, та добре діло.

Вірші М. Сингаївського для дітей мають значну пізнавальну цінність.

3. Народився Анатолій Георгійович Костецький 6 грудня 1948 року в м. Києві. Від своєї бабусі він почув перші казки. Згодом його мати, вчителька мови й літератури, заохочувала сина до класичної спадщини. Коли хлопчику було п'ять років, він міг сам читати й писати. Відтоді не розлучався з книгою і пером.

Закінчивши школу, А. Костецький навчався в технікумі електроніки, потім у Київському університеті, де згодом закінчив аспірантуру та захистив кандидатську дисертацію.

У 1972 році письменник видав свою першу книжечку для дітей «Джміль про сонечко гуде».

Популярними стали такі його книжки для дітей: «А метеликам – весело» (1974), «Все про мене» (1977), «Постукай у моє вікно» (1978), «Лист до птахів» (1979), «Пісня для всіх» (1982), «Слово про матір» (1983), «Моя мама» (1984), «Бюро знахідок» (1985), «Де літо живе?» (1986), «Мінімакс – кишеньковий дракон, або День без батьків» (1987), «Все про тебе та про всіх» (1988), «Пригодам – ура» (1985), «Нас батьки не розуміють» (1991), «Про розумного kota» (1991), «Пригодам – ура» (1995), «Мої та твої таємниці» (2003), «Гарно бути песиком, гарно бути котиком» (2005).

У збірці віршів «Бюро знахідок» вміщені такі твори письменника: «Проста арифметика», «Справжні подруги», «Все не так», «Хвостата мова», «Спішу додому», «Вірш без кінця» та ін.

До дитячої книги А. Костецького «Де літо живе?» входять такі вірші: «Все починається з мами», «Моя гра», «Квітень», «Розквітнув сад», «Корол», «Рак-дивак», «Половання», «Хлібний дощ», «Де літо живе?», «Липень», «Хто де спить?», «Лісова таємниця», «Мрія», «Кіт-воркіт», «Нема нікого вдома», «Утрюх», «Що найкраще», «Наша пісня», «Весело!», «Просто», «По гриби», «Осінній клен», «Дерево», «Домашній твір», «Гарна пам'ять», «У гостях», «Ходім на наш майданчик!», «Казка про сім неділь у тижні» та ін.

У збірці для дітей «Нас батьки не розуміють» вміщені такі вірші: «Ти – ростеш», «Сплять дороги», «Починається весна!», «Березень», «Квітень», «Травень», «Кому що сниться». «Життя на зірках», «Рибалка-дивак», «Бабусині казки», «Стара казка на новий лад», «Бюро знахідок», «Старий каштан», «Невидимка» та ін.

У 1986 році за повість «Мінімакс – кишеньковий дракон» А. Костецький удостоєний літературної премії Миколи Трублаїні.

У 1994 році письменник став лауреатом літературної премії імені Лесі Українки.

4. Для дітей А. Костецький написав твори різних жанрів.

До кола дитячого читання входять вірші письменника: «Батьківщина», «Все починається з мами», «Імена», «Дивна звичка», «Мрія», «Спішу додому», «Про дорослих», «Косички» тощо.

А. Костецький для дітей створив також прозові твори. У 1978 році світ побачила його повість «Постукай у моє вікно». У 1980 році він опублікував повісті-казки «Все – як насправді», «Хочу літати!».

Твори для дітей письменника мають важливе пізнавальне й виховне значення.

А. Костецький є також автором публікацій з питань теорії, історії та критики дитячої літератури.

Помер письменник 10 березня 2005 року. Похований на Байковому кладовищі в Києві.

Список рекомендованих джерел: [2; 8; 9; 11; 49; 50; 51; 52].

Методичні вказівки

Опрацьовуючи тему, необхідно ознайомитися з життєвим шляхом М. Сингаївського, його книгами для дітей, тематикою творів для дітей молодшого шкільного віку.

Слід звернути особливу увагу на різноманітність тематики творів для дітей письменника, що є передумовою їхньої пізнавальної цінності та інтересу молодших читачів до їх читання.

Потрібно ознайомитися з життєвим шляхом та творчістю для дітей А. Костецького. Значну увагу потрібно приділити різножанровості творів письменника для молодших читачів. Слід пам'ятати, що у творчому доробку А. Костецького є поетичні та прозові твори для дітей, які мають важливе пізнавальне й виховне значення.

Навчальну інформацію треба опановувати з дотриманням послідовності, системності, логічності.

Для поглибленого вивчення теми необхідно опрацювати додаткову навчальну, довідкову літературу, сучасні наукові дослідження, літературно-критичні публікації тощо.

Потрібно також дати відповіді на запитання для самоконтролю.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився М. Сингаївський?
2. Коли письменник почав публікувати свої твори?
3. У якому році письменник видав свою першу книжечку віршів для дітей «Жива криничка»?
4. Коли і де народився А. Костецький?
5. У якому році письменник видав свою першу книжечку для дітей «Джміль про сонечко гуде»?
6. Які книги А. Костецький видав для дітей?
7. Які жанри властиві творам для дітей письменника?

Лекція №9

Тема. Література письменників рідного краю для дітей

Мета: формувати знання про становлення літератури для дітей на Закарпатті, особливості розвитку дитячої літератури рідного краю, творчий доробок для дітей видатних письменників Закарпаття, творчість для дітей молодшого шкільного віку сучасних письменників рідного краю; розвивати пізнавальний потенціал майбутніх учителів початкових класів за допомогою художнього слова; виховувати пошану до культури рідного краю.

План

1. Становлення літератури для дітей на Закарпатті.
2. Особливості розвитку дитячої літератури рідного краю.
3. Творчий доробок для дітей видатних письменників Закарпаття.
4. Творчість для дітей молодшого шкільного віку сучасних письменників рідного краю.

1. Література для дітей рідного краю починається з фольклору. Вона органічно вбирала в себе художницькі й естетичні набутки різних жанрів усної народної творчості.

У XIX ст. в дитячій літературі з'являються твори, написані для дітей, на відміну від творів, адаптованих для дитячого сприйняття.

На Закарпатті Олександр Васильович Духнович у 1847 році видав «Книжиццо читальную для начинающих» – перший буквар, написаний народною розмовною мовою. Книга стала дуже популярною серед дітей. Оскільки настанови та правила у ній написані віршами, «Книжиця читальня для начинающих» стала літературним фактом і, відтак, започаткувала на Закарпатті літературу для дітей.

Літературна спадщина О. Духновича налічує також понад сто віршованих загадок та логогрифів, що написані переважно для дітей і друкувалися у численних тогочасних підручниках для школярів та українських часописах.

У краї виходять журнали для дітей та молоді «Віночок для підкарпатських діточок» (1920-1922 рр.), «Пчілка» (1922-1932 рр.), «Наш рідний край» (1923-1939 рр.).

На початку 40-х років літературу для дітей у серії «Діточка бібліотека» випускало Подкарпатське общество наук в Ужгороді. Однією з книжок цієї серії була «Казка: Дитяча драма в 3-х діях» Ф. Потушняка, яка була підписана псевдонімом – Ф. Пасічник.

Окремими виданнями друкувалися книжки для дітей Марійки Підгірянки, Василя Гренджі-Донського. У 1942 році першу частину оригінальної книжки для дітей «Пригоди Вовчка Товчка» видав О. Маркуш, а друга й третя частини були опубліковані у 1944 році.

2. Особливі історичні умови, які випали на долю закарпатських письменників, залишили відбиток на їх творчості.

Інтенсивніше література для дітей на Закарпатті починає розвиватися у повоєнний час. Дитячий письменник Володимир Ладичець активно друкував свої твори в різноманітних часописах. Він видавав дитячі книжечки не лише в Закарпатті, а й у київському дитячому видавництві «Веселка». Для дітей письменник опублікував такі книжки: «Сопілка» (1953), «Казки» (1955), «Я живу на Закарпатті» (1956), «Про хлопчика Прокопчика» (1957), «Співаночки Ганночки» (1958), «Герої нашого двору» (1959), «Ой дударі-трудоарі» (1960), «Ми малята-веселята» (1961), «Біг лисок через лісок» (1962), «Я малий собі гуцулик» (1962), «Топ, топ топаночки» (1964), «Маячок» (1968). У них дітям відкривається живописне Закарпаття зі своєю самобутньою культурою.

Степан Білак видав для дітей дві збірки віршів в Ужгороді та Києві: «Дві Маланки-рахівчанки» (1961) і «Верховинка» (1967).

Свої перші поетичні книжки для дітей видав Степан Жупанин: «Бджілка» (1959), «Сестрички-смерічки» (1962), «Гірська стежинка» (1965).

Для дітей публікують свої книжки такі закарпатські письменники, як Юрій Гойда («Під горою високою» у 1955 р., «Ялинка-верховинка» у 1959 р.),

Юрій Керекеш («Горішки» у 1960 р.), Володимир Панченко («Камінь-дерево» у 1959 р.), «Гойдалочка» у 1963 р.), Василь Вовчок («Де ти, сонце, ночувало?» у 1968 р.).

У 70-ті роки продовжили активно видавати книжки для дітей Володимир Ладижець («На високій полонині» у 1970 р., «Трембіта» у 1974 р.), Степан Жупанин («Світле озерце» у 1975 р.), Семен Панько («Як Мудрило панів лікував» у 1972 р.).

Перші книжки для дітей публікують також Людмила Кудрявська («Сосенка» у 1975 р.) та Володимир Фединишинець («В полонині красна днина» у 1977 р.).

У 80-ті роки виходять збірки для дітей Володимира Ладижця «Ластівки з Карпат» (1984), «Криниця» (1987).

У цей період активно видає свої книжки для дітей Степан Жупанин: «Ватра» (1981), «Смерековий край» (1985), «Лісовий світанок» (1986).

Публікують свої перші книжки для дітей Олекса Янчик («Мчитьсь мій вороний» у 1981 р.), Галина Малик («Страус річкою пливе» у 1984 р.), Лідія Повх («Йшла ворона по перону» у 1989 р.).

Виходять збірка прози Володимира Фединишинця «Михайликові голуби» (1982) та вірші для дітей Івана Петровця «Софійка і весна» (1986).

Активно включилися в літературний процес та публікують книжки для дітей такі закарпатські письменники: Галина Малик («Неслухняний дощик» у 1989 р., «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії» у 1990 р., «Незвичайні пригоди Алі. Подорож до країни сяк-таків» у 1990 р., «Як сонечко крапочки загубило» у 1996 р.), Лідія Повх («Цар-Іван – з кукурудзи качан» у 1995 р.), «Нумо гратися усі» у 1996 р., «Дражнилки» у 1997 р., «Політ на кулі» у 2002 р.), Василь Шкіря («Візок казок» у 1998 р., «Король жebraків» у 2002 р.), Іорій Шип («Веснярики» у 1994 р., «Співаничок для діточок» у 1999 р., «Усміхнена педагогіка» у 2001 р., «Мудрішки» у 2003 р., «Як Юрасик чесним став» у 2004 р.).

Успішно працюють в літературі для дітей закарпатські письменниці Маргарита Меденці та Ольга Тимофієва.

Твори письменників Закарпаття для дітей посідають вагоме місце в загальноукраїнському літературному процесі. Троє закарпатських письменників стали лауреатами літературної премії імені Лесі Українки – Володимир Ладижець, Степан Жупанин та Галина Малик.

3. Володимир Іванович Ладижець народився 17 червня 1924 року у с. Харківці на Хмельниччині. У цьому краї пройшли його дитячі та юнацькі роки. Подальша доля письменника пов'язана із Закарпаттям.

В Ужгороді він працював на редакторсько-видавничій роботі, головним редактором Закарпатського обласного книжково-газетного видавництва, був відповідальним секретарем Закарпатської організації Спілки письменників України.

В. Ладижець став одним із провідних письменників Закарпаття, які активно писали твори для дітей. Він став першим на Закарпатті лауреатом премії

ім. Лесі Українки за збірки поезій для дітей «Ластівки з Карпат» та «Орлиний дом» (1985).

Для дітей письменник видав ряд книжок віршів, казок, загадок, пісень. Популярними стали такі його книжки для дітей: «Сопілка» (1953), «Казки» (1955), «Я живу на Закарпатті» (1956), «Герої нашого двору» (1959), «Ой дударі-трударі» (1960), «Ми маляга-веселята» (1961), «Біг лисок через лісок» (1962), «Топ, топ, топаночки» (1964), «Я малий собі гуцулик» (1965), «Ой чесало дівча косу» (1967), «Трембіта» (1974), «Зелен виноград» (1977), «Сонце над Верховиною» (1979) та ін.

Поет дуже любив чудовий закарпатський край, його природу, доброзичливих і працьовитих людей, допитливих і життєрадісних дітей.

Теми та сюжети для дитячих творів письменник брав з реального життя. В. Ладижець у своїх поезіях, віршованих казках, піснях, загадках, скоромовках відкривав дітям навколишній світ, прищеплював любов до праці, творчості, природи.

Криниця

Понад шляхом, в тихім зворі,
Під великим камінцем,
Ми з Оксаною учора
Розкопали джерельце.
Лиш вода забулькотіла
З-за похилої берізки,
Підійшла до нас несміло
Лісова красуня – кізка.
Нахилилась, напилась
Та й у гори подалась.
Потім зайчик і куничка
Напилися із кринички.
Йшла у ліс якась бабуся,
Каже: «Ось де я нап'юся.
А яка ж вона смачна,
І прозора, й запашна.
Вік такої не забуду.
От спасибі добрим людям!»
Пийте, бабцю, пийте вволю.
Всім тут вистачить водиці.
Хай щаслива буде доля
Тим, хто десь копав криницю!

Кептарик

Шию братові кептарик,
Шовком вишиваю.
Старший братик мій – дударик –
Дуже гарно грає.

Ой сопілко калинова!
Доки день погасне,
Буде братику обнова,
Як те сонце, красна.

Вишивайся, мій кептарик,
Візерунком очі радуї.
Старший братик мій – дударик –
Ще й найкращий виноградар.

Ой сопілко калинова!
Доки день погасне,
Буде братику обнова,
Як те сонце, красна.

Одягнеться мій дударик,
Хай пишається, гордиться, -
В кого є такий кептарик
І така сестриця?

Ой сопілко калинова!
Доки день погасне,
Буде братику обнова,
Як те сонце, красна.

Дубочки

Ми з Іванком у садочку
Посадили по дубочку.
Цілий день роботу маєм, –
Все по черзі поливаєм,
Потім прутиком зміряєм.
Що години по разочку:
Хто з нас швидше підростає, –
Ми з Іванком
Чи дубочки?

У творах для дітей письменник виявив себе глибоким знавцем дитячої психології.

Помер Володимир Іванович Ладижець 22 листопада 1991 року, похований в Ужгороді.

Степан Ілліч Жупанин народився 18 січня 1936 року в с. Іршава (тепер місто) на Закарпатті в багатодітній сім'ї хліборобів. Від батька – Іллі

Андрійовича – навчився коломийок, умів грати на сопілці. Мати – Марія Петрівна – часто розповідала йому легенди, притчі, казки.

Навчався С. Жупанин в Іршавській школі, після закінчення якої працював інструктором у редакції районної газети «Нове життя». Згодом навчався на філологічному факультеті Ужгородського університету, який закінчив у 1959 році. Потім працював учителем у с. Ільниця Іршавського району та у м. Виноградів, де вчителював та керував районним літературним об'єднанням «Пролісок».

З 1970 р. по 1973 р. С. Жупанин навчався в аспірантурі Науково-дослідного інституту педагогіки АПН України. Захистив дисертацію на тему «Естетичне виховання молодших школярів засобами пейзажної лірики». З 1974 року він був членом СПУ. 15 років працював викладачем в Ужгородському університеті, де викладав українську літературу, психологію, працював завідувачем кафедрою гуманітарних дисциплін. З 1986 року завідував кафедрою педагогіки і психології та суспільних дисциплін Закарпатського інституту вдосконалення кваліфікації вчителів, де став доцентом, а пізніше професором. На цій посаді працював до кінця життя.

У 1972 році С. Жупанин підготував читанку для молодших школярів «Сонячний світ». У 1994 році вийшла монографія «Педагогічні основи формування в молодших школярів художнього образу природи». У 2003 році був опублікований навчальний посібник «Верховиночка. Література рідного краю», в якому Степан Ілліч зібрав і впорядкував фольклорні твори та оригінальні твори письменників Закарпаття.

Степан Ілліч Жупанин – автор багатьох творів для дітей. Його творчий доробок містить поезії, віршовані оповідання, загадки, скоромовки, заклички, що склали 25 дитячих збірок. Популярними стали такі книги для дітей: «Бджілка» (1959), «Сестрички-смерічки» (1962), «Гірська стежинка» (1965), «Світле озерце» (1975), «Ватра» (1981), «Смерековий край» (1985), «Лісовий світанок» (1986), «Світлячок та бджілка» (1989), «На високій полонині» (1993), «Закарпатські візерунки» (1993), «Сто загадок» (1993), «Чому плакала зозуля?» (1994), «Моя абетка» (1997) та ін.

Письменник створив для дітей твори на різноманітні теми.

У лісовій музичній школі

Тук-тук-тук! – лунає чітко
дятла стукіт-голосок.

В лісовій музичній школі
йде заняття, йде урок.

Тук-тук-тук!

Дятлів стук:

я – всьому живому друг!

Дятел ритміці старанно
вчить школярів-пташат.

На гіллі присіли зручно
і в долоньки плещуть влад.
Тук-тук-тук!
Дятлів стук:
я – всьому живому друг!

Потім лине на занятті
соловейків солоспів.
І його веселі трелі
полонили школярів.
Тьох-тьох-тьох,
Тіву-тів, –
лине спів для школярів.

І з тих пір у лісі чути
безліч різних голосів.
З соловейком позмагались
захотіли птахи всі.
Тьох-тьох-тьох,
Тіву-тів, –
Лине спів для школярів.

Буду я природі другом
Йтиму садом, полем, а чи лугом,
буду я природі вірним другом.
Не столочу навіть і трави.
Я скажу їй: - Зеленій, живи!
Коли лісом буду я іти,
теж посію зерна доброти.
Побажаю дереву і пташці,
щоб вони жили у мирі й щасті.

Намалюю вітер
Намалюю вітер тихий, ніжний.
Намалюю дощовий і сніжний,
вітер, що здіймає грізні хвилі,
і вітрець між квітами на схилі.
Цей танцює з хмаркою у вальсі.
Той гортає книжку на терасі.
А ось вітер прапорами має,
з музикою по селу гуляє.

У 1994 році письменник став лауреатом літературної премії ім. Лесі Українки за збірку казок, загадок, скоромовок «На високій полонині» та співанки для дітей «Закарпатські візерунки».

Помер Степан Ілліч Жупанин 7 січня 2005 року в Ужгороді, похований на доманинському кладовищі.

4. Народилася Галина Миколаївна Малик 12 серпня 1951 року у м. Бердянську Запорізької області. У 1964 році сім'я переїхала в с. Середнє на Ужгородщині.

Галина Малик – член Національної спілки письменників України з 1991 року, з 1998 року – видавець та редактор журналу для дітей «Віночок», з 2005 року – голова оргкомітету щорічної книжкової виставки-ярмарку «Ужгородський книжковий Миколай», укладач кількох антологій закарпатської літератури ХХ ст. Вона – лауреат премії журналу «Перець» за кращі вірші для дітей (1987), лауреат премії ім. Олександра Копиленка (1988), обласного конкурсу «Від Кирила та Мефодія – до наших днів» у номінації «Література для дітей» (2000), лауреат премії книжкової виставки «Ужгородський книжковий Миколай» у номінації «Найрезонансніший автор року» (2002) і т. д.

Премію ім. О. Копиленка (1988) Г. Малик було присуджено за повість «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії». Письменниця опублікувала для дітей також такі книги: «Пантлик і Фузя», «Пантлик і Фузя сперечаються», «Пригоди Іванка і Беркутка», «Як ти народився» та ін. У 2007 році Г. Малик відзначена літературною премією ім. Ф. Потушняка за книги казок для дітей «Пригоди в зачарованому місті» (2006) та «Сміятись заборонено» (2005).

Твори для дітей закарпатської письменниці динамічні, цікаві, з веселими й чарівними подіями. Герої творів часто поділяються на дві групи – звичайні діти та чарівні персонажі з казкового світу.

Популярними стали такі твори для дітей Г. Малик: «Страус річкою пливе» (1984), «Неслухняний дощик» (1988), «Знає Вітя все на світі» (1988), «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії» (1991), «Подорож Алі до країни сьяк-таків» (1997), «Злочинці з паралельного світу» (2001), «Злочинці з паралельного світу – 2» (2003), «Пригода в зачарованому місті» (2005), «Сміятись заборонено» (2005), «Принцеса Мішель і король Грифаїни» (2006), «Як ти народився» (2006), «Для чого потрібні тато й мама» (2006), «Чому я хлопчик» (2006), «Чому я дівчинка» (2006), «Третя подорож Алі» (2008), «Мандрі і подвиги лицаря Горчика» (2009), «Незвичайна книжка» (2010), «Забавлянки» (2011), «Бабусина книжка» (2012) та ін.

Для дітей письменниця створила ряд поезій на різноманітну тематику.

У Карпатах

У Карпатах
навіть взимку
ручаї дзюркочуть дзвінко.

У Карпатах
навіть влітку
білий сніг на горах видко.

У Карпатах
навіть хмари
навесні немов отари.

У Карпатах
навіть діти
вміють грати у трембіти!

Я морозу не боюсь!

Раз-два – і готово!
Я рубаю з татом дрова!
Під парканом у кутку
Склали вежу оттаку!

Усміхається татусь:
– Не замерзли вуха?
Я ж морозу не боюсь –
Розстебнув кожуха.

Ледь встигаю подавати.
Добре з татом працювати!

У 2003 році Галині Миколаївні Малик присуджено звання лауреата літературної премії ім. Лесі Українки за повість «Злочинці з паралельного світу».

Творчість письменниці посідає вагомe місце в сучасній дитячій літературі.

Лідія Петрівна Повх (Ходанич) народилася 25 квітня 1961 р. в с. Кушниця Іршавського району Закарпатської області.

У 1983 році закінчила філологічний факультет Ужгородського державного університету.

Працювала вчителем української мови та літератури в школах м. Ужгорода (1983-1995 рр.), викладала в Закарпатському державному університеті та в Закарпатському художньому інституті (1995-2003 рр.). З 1997 року є членом Національної спілки письменників України. Вона – кандидат педагогічних наук. Кандидатську дисертацію на тему «Формування у молодших школярів уявлень про ментальне засобами поезії» захистила в Інституті педагогіки Національної академії педагогічних наук України в 2000 році. З 2004 року працює в Закарпатському інституті післядипломної освіти.

Л. Повх – лауреат обласної літературної премії ім. Ф. Потушняка (2002 р., 2007 р., 2010 р.).

Популярними стали такі книги для дітей Л. Повх: «Йшла ворона по перону» (1989), «Цар Іван – з кукурудзи качан» (1995), «Нумо гратися усі!» (1997), «Дражники» (1998), «Політ на кулі» (2001), «Біла хата на горбку» (2006), «Школярі-школярки» (2008), «Канікули» (2010), «Саламандра йде у мандри» (2011), «Як цуценя сніжинки ловило» (2015).

Твори письменниці для дітей мають значне пізнавальне й виховне значення.

Рекомендована література: [15; 16; 17; 24; 31; 32; 33; 34; 35; 42; 43].

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми, слід опанувати знаннями про становлення літератури для дітей на Закарпатті, особливості розвитку дитячої літератури рідного краю, творчий доробок для дітей видатних письменників Закарпаття, творчість для дітей молодшого шкільного віку сучасних письменників рідного краю.

Особливу увагу необхідно звернути на творчий доробок для дітей О. Духновича, В. Гренджі-Донського.

Потрібно ознайомитися з життєвим шляхом та творчістю для дітей таких закарпатських дитячих письменників, як В. Ладижець, С. Жупанин, Г. Малик, Л. Повх та ін.

Необхідно опрацювати твори дитячих письменників Закарпаття, які вивчають молодші школярі в початкових класах, вміти аналізувати їх.

Запитання до самоконтролю

1. У якому році О. Духнович видав «Книжицю читальную для починающих» – перший буквар, написаний народною розмовною мовою?

2. Коли і де народився В. Ладижець?

3. Хто став першим на Закарпатті лауреатом премії ім. Лесі Українки?

4. Які книжки для дітей видав В. Ладижець?

5. Коли і де народився С. Жупанин?

6. У якому році С. Жупанин підготував читанку для молодших школярів «Сонячний світ»?

7. Які книги для дітей опублікував письменник?

8. У якому році С. Жупанин став лауреатом літературної премії ім. Лесі Українки?

9. Коли і де народилася Г. Малик?

10. За який твір письменниці було присуджено премію ім. О. Копиленка?

11. Які твори для дітей опублікувала Г. Малик?

12. У якому році письменниці присуджено звання лауреата літературної премії ім. Лесі Українки?

13. Коли і де народилася Л. Повх?

14. Які книги для дітей опублікувала письменниця?

Лекція №10

Тема. Дитяча література української діаспори

Мета: ознайомити з характеристикою дитячої літератури письменників діаспори, відомими дитячими письменниками діаспори, життєвим шляхом і творчістю для дітей К. Перелісної, життям і творчістю для дітей Р. Завадовича; розвивати читацький кругозір студентів; виховувати пошану до дитячої книги.

План

1. Характеристика дитячої літератури письменників діаспори.
2. Відомі дитячі письменники української діаспори.
3. Життєвий шлях і творчість для дітей К. Перелісної.
4. Життя і творчість для дітей Р. Завадовича.

1. Дитячі твори письменників української діаспори пройняті почуттям любові до рідної землі, тугою за нею. Плекаючи рідне слово, письменники діаспори примножували дитячу літературу. Вони створили для дітей чимало цікавих та оригінальних творів.

Іван Багрянний у 1960 році опублікував для дітей віршовану казку «Телефон» (м. Новий Ульм, Німеччина).

Леся Храплива-Щур написала ряд дитячих творів різноманітних жанрів: вірші, оповідання, казки – «Як сонечко вставало», «Вишивані квіти», «Снігурик» тощо.

Олекса Кобець створив чимало віршів для дітей на різноманітну тематику: «За Україну», «Я люблю», «Сніжинки», «Три мисливці» та ін.

Микола Щербак, який з 1950 року жив в Америці, видав для дітей книжечки «Віршована абетка» (1960) та «Волошки» (1969).

Леонід Полтава опублікував низку дитячих віршів: «Три матусі», «Хто як говорить?», «Лісова книга» та ін.

2. Спиридон Феодосійович Черкасенко народився 24 грудня 1876 року в м. Новий Буг на Херсонщині у селянській родині.

Закінчив Новобузьку учительську семінарію. З 1985 року працював учителем.

У 1917-1918 роках він укладає читанки й букварі для українських шкіл: «Буквар», «Рідна школа», «Читанка», «Найпотрібніші правила правопису», «ГраMATка» та ін.

1923 року письменник переїхав до Ужгорода. Тут він працював референтом товариства «Просвіта». В Ужгороді С. Черкасенко проживав до 1929 року. Він активно брав участь у місцевому культурному, театральному та літературному житті.

1929 року письменник виїхав до Чехії і оселився в селі Горні Черношіце, де прожив до кінця життя.

Для дітей С. Черкасенко писав вірші та оповідання.

Чимало його віршів написані на природничу тематику, як-от: «Зима й весна», «Над річкою» та ін.

Пізнавальним є оповідання для дітей С. Черкасенка «Соловейко».

Леся Храплива-Щур народилася 1927 року у Львові. Тут і вчилася.

Згодом вона переїхала до Америки. У Нью-Йорку навчалася в Інституті Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка. Відтоді не полишала викладацької та літературної роботи. Шістнадцять років видавала для дітей журнал «Готуйсь».

Переїхавши до Канади, письменниця викладала на курсах українознавства, була секретарем в Об'єднанні Працівників Літератури для Дітей і Молоді.

Пізнавальними й цікавими для дітей є вірші, оповідання, казки Лесі Храпливої-Щур.

3. Катерина Перелісна – письменниця, авторка численних творів для дітей.

Народилася Катерина Федорівна Перелісна (Глянько) 1902 року у Харкові в родині робітника. Батько її – Федір Глянько – був співзасновником Українського Робітничого Театру.

З 1917 року Катерина навчалася в українській гімназії ім. Б. Грінченка у Харкові. На заняттях літературного гуртка чимало уваги приділялося поглибленню знань про українську народну творчість, зокрема пісні. Потім дівчина навчалася у Харківському інституті народної освіти. Згодом Катерина Федорівна займалася письменницькою й педагогічною діяльністю, була редакторкою українських книг.

Протягом 1919-1931 рр. Катерина Перелісна друкувалася у харківських журналах та газетах. У 1931 році був репресований її чоловік, який очолював Український інститут педагогіки. Катерина Федорівна з родиною емігрувала на Захід, жила в Німеччині, потім у США в м. Чикаго.

У діаспорі Катерина Перелісна вчителювала та займалася літературною творчістю. Письменниця продовжила писати твори для дітей – вірші, казки, оповідання. Активно друкувалася в дитячому журналі «Веселка», який виходив у США.

Для дітей видала такі книжки: «Одарка» (1927), «Євшан-зілля» (1946), «Для малят про звірят» (1952), «Ой, хто там?» (1954), «Три правди» (1967), «Моїй матері» (1967), «Котикова пригода» (1973), «Вірші для дітей» (1992).

Катерина Перелісна для дітей написала твори на різноманітну тематику. У творчості письменниці представлена тема любові до рідної землі.

Хто я

Хто я, що я? – Хочеш знати?
Українка моя мати,
Й батько мій українець зроду
І козацького він роду.
І хоч я малий ще нині,
Але вірний син України,
І віддам свої всі сили
Україні моїй милій.

У творчому доробку для дітей К. Перелісної поширені твори на вічну тему дитячої літератури – про любов до рідної матері.

Уклонюся

Гарна ти, матусю,
люба дуже, мила!
Ти мене ще змалку
звичаю навчила.
І щодня навчаєш,
як любить родину,
мову нашу гарну,
рідну Україну.
Буду українка,
як і ти, матусю,
і за ту науку
я тобі вклонюся!

У творчому доробку для дітей К. Перелісної поширені твори на природничу тематику.

Весна

Що з весною настає?
- Сніг у полі розтає.
А чому то так буває?
- Сонце його пригріває.
Що ж синіє на землі?
- Ніжні проліски малі.
А що пнеться з-під листа?
- То травичка вироста.
А над полем що бринить?
- Любий жайворон дзвенить.

Верба

Тане сніг, течуть струмки,
Ожива травичка,

І до сонця гілочки
Простяга вербичка.
І м'якенькі, як пушок,
Ніжні, як шовкові,
Ясно дивляться з гілок
Котики вербові.

Крокус

Гарно, тепло у садку,
Снігу вже немає...
Із-під листя у кутку
Крокус виглядає.
Наче золотом горять
Пелюстки жовтенькі,
І листочки мерехтять,
Ніжні, зелененькі.

Золота осінь

В парках і садочках
на доріжки й трави
падають листочки
буро-золотаві.
Де не глянь, навколо
килим кольористий,
віти напівголі,
небо синє чисте.
Метушні немає,
Тиша й прохолода.
Осінь золотая
Тихо-ніжно ходить.

Її читачами стали діти емігрантів. Вона стала членом Національної спілки письменників України.

Померла письменниці 4 листопада 1995 року в Трентоні (США).

Найбільш повне видання творів для дітей в Україні – посмертна збірка «Скажу на вушко!» (2008).

4. Роман Михайлович Завадович народився 18 грудня 1903 року в галицькому селі Славна в родині народних учителів. Рано навчився читати. Особливо полюбив казку І. Франка «Лис Микита» та львівський часопис «Дзвінок». Від матері чув багато колискових пісень та казок.

Перший свій вірш під назвою «Святий Миколай» опублікував у львівському часописі «Світ дитини» у 1920 році. Тоді він навчався у шостому класі гімназії. Підписався автор псевдонімом – Роман зі Славної.

Закінчивши гімназію в Тернополі, навчався в університеті у Львові. Він

багато друкувався в різних українських виданнях. Згодом пов'язав своє життя з літературою та школою.

Друга світова війна спричинила переїзд його родини до Австрії. У 1949 році Р. Завадович виїхав до Америки в м. Амстердам, а згодом переїхав до Чикаго. Після тяжкої фізичної праці почав займатися творчою діяльністю – літературною, журналістською та вчительською. Брав участь у виданні дитячого часопису «Веселка».

У 1978 році в Чикаго Роман Завадович став Українцем Року.

Письменник називав слово своїм Господарем, а його самого називали Князем дитячої літератури.

Для дітей Р. Завадович видав такі книжки: «Хлопці з зеленого бору», «Тодірів літачок», «Казка-вигадка смішна про ведмедя-ласуна», «Карпатський чарівник», «Чародійні музики», «Медовий Телесик», «Марушка-Чепурушка і Лесь Побігдесь», «Переполох», «Зимові Царівни», «Сойка-штукатурка».

У дитячих творах письменник змальовує захоплюючі пригоди, цікаві мандри. Герої його книжок допитливі, кмітливі, дотепні.

Помер Роман Михайлович Завадович 31 травня 1985 року, похований на чиказькому цвинтарі.

Рекомендована література: [8; 9; 48].

Методичні вказівки

Вивчаючи тему, треба ознайомитися з характеристикою дитячої літератури письменників діаспори, відомими дитячими письменниками діаспори, життєвим шляхом і творчістю для дітей К. Перелісної, життям і творчістю для дітей Р. Завадовича.

Слід звернути особливу увагу на творчий доробок для дітей таких письменників української діаспори, як І. Багряного, Л. Храпливої-Щур, О. Кобця, М. Щербака, Л. Полтави.

Важливо засвоїти відомості про те, коли і де народилася К. Перелісна, які книжки видала письменниця для дітей, на які теми поетеса написала дитячі вірші.

Необхідно опанувати знаннями про те, коли і де народився Р. Завадович, у якому році він опублікував свій перший вірш, які книжки видав письменник для дітей.

Потрібно опрацювати твори письменників української діаспори, які входять в коло читання молодших школярів, вміти визначати їх пізнавальне та виховне значення. Слід враховувати те, що твори письменників української діаспори різножанрові та написані на різноманітні й цікаві для дітей молодшого шкільного віку теми. Такі твори розширюють читацький кругозір дітей, розвивають інтерес до читання.

Запитання до самоконтролю

1. У якому році Іван Багряний опублікував для дітей віршовану казку «Телефон»?
2. Твори яких жанрів написала Леся Храплива-Щур для дітей?
3. Які вірші Олекса Кобець створив для дітей?
4. Які книжечки для дітей видав Микола Щербак?
5. Які дитячі вірші опублікував Леонід Полтава?
6. Коли і де народилася Катерина Перелісна?
7. Які книжки видала письменниця для дітей?
8. На які теми поетеса написала дитячі вірші?
9. Коли і де народився Роман Завадович?
10. У якому році письменник опублікував свій перший вірш?
11. Які книжки видав для дітей Роман Завадович?

Лекція №11

Тема. Зарубіжна література для дітей

Мета: формувати знання про дитячу літературу близького зарубіжжя, тематику творчості для дітей письменників близького зарубіжжя, про дитячу літературу далекого зарубіжжя, пізнавальне значення творів для дітей письменників далекого зарубіжжя; розвивати здатність розрізняти індивідуальний стиль письменників; сприяти вихованню морально-етичних цінностей за допомогою художніх образів.

План

1. Характеристика дитячої літератури близького зарубіжжя.
2. Творчість письменників близького зарубіжжя для дітей.
3. Дитяча література далекого зарубіжжя.
4. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей письменників далекого зарубіжжя.

1. До кола дитячого читання молодших школярів входять твори таких письменників близького зарубіжжя, як О. Пушкіна, С. Маршака, М. Некрасова, К. Ушинського, Л. Толстого, К. Чуковського, А. Барто, М. Пришвіна, В. Біанкі, Я. Купали, Я. Райніса та ін. Твори письменників близького зарубіжжя різножанрові та написані на різноманітну тематику, близьку й доступну дітям.

С. Маршак для дітей створив такі твори: «Пожежа», «Пошта», «Багаж», «Кичин дім», «Теремок», «Дванадцять місяців», «Весела подорож від А до Я» та ін.

Популярною стала п'єса-казка «Дванадцять місяців». У творі є традиційна для багатьох народних казок сюжетна лінія – взаємини між мачухою, її рідною донькою та падчеркою. Як і в народних казках, працює і щира

падчерка наприкінці казки нагороджується, а жорстока мачуха та її лінива донька покарані – вони перетворюються на злих собак. Проте С. Маршак збагачує сюжет казки, вводить нові мотиви й образи. У нього нерідній доньці протиставлена не тільки рідна, а ще й маленька королева та її придворні, які змальовані в сатиричному плані. Письменник засуджує неробство, схвалює працьовитість.

Поетичні уособлення природи, жвавий діалог, дотепні репліки героїв, використання образної системи народних пісень, лічилок, загадок – всі ці особливості надають привабливості казкам С. Маршака.

М. О. Некрасов для дітей написав ряд творів: «Залізниця», «Селянські діти», «Бджоли», «Дід Мазай та зайці», «Солов'ї», «Напередодні світлого свята» та ін.

У творі «Селянські діти» автор розповідає про любов до дітей. Твір складається з кількох частин, але простий за композицією. Письменник порівнює дитячі очі з польовими квітками. У цих очах поет бачить спокій, щирю радість, доброту.

У творі «Дід Мазай та зайці» письменник змалював образ простої людини. Дід Мазай не тільки добрий, бо рятує зайців під час паводку, він добрий хазяїн, сміливий, розуміє красу природи, милується нею.

К. Ушинський створив для дітей твори на різноманітні теми.

На природничу тематику написані такі твори письменника: «Чотири пори року», «Літній ранок», «Витівки старої Зими», «Історія одної яблуньки» та ін.

Про працю людей розповідається у творах «Як сорочка в полі виросла», «Як Миті зшили сюртук», «Як будують хати», «Стіл і стільці», «Куй залізо, поки гаряче».

Тваринний світ змалювано у творах «Коник», «Голуби», «Півник з родиною» та ін.

Життя і побут дітей зображено у творах «Діти в гаю», «Діти в школі», «Чотири бажання», «Сила – не право» тощо.

Твори К. Ушинського для дітей мають значне пізнавальне значення. Так, в оповіданні «Чотири пори року» автор розповідає дітям про те, які зміни відбуваються в природі протягом року.

Спостережливим виявився К. Ушинський і в змальованні картин природи в оповіданні «Витівки старої Зими». В образі злої баби тут уособлено зиму з її морозами, вітрами й негодами. Автор уникає описів, одразу відтворює динамічні картини зими, показує зіткнення людей, рослин, тварин з природою. Оповідання сповнене метафоричних образів, знайомить дітей з різними явищами природи.

В оповіданні «Чотири бажання» через сприймання хлопчика описуються зміни, які відбуваються у природі в різні пори року, природа зображується як джерело дитячої радості.

В оповіданні «Історія одної яблуньки» К. Ушинський в захоплюючій формі подає дітям знання в галузі садівництва: як ростуть дерева, як слід доглядати за садом тощо.

2. У творчості зачинателя російської літератури О. С. Пушкіна є ряд творів, які ще за життя поета були популярними серед малих читачів.

У дитяче читання увійшли вірші та казки О. Пушкіна.

Дітям відома лірика поета, в якій він змальовує природу. Загальновідомими стали вірші «Зима», «Зимовий вечір», уривки з «Осені», «Руслана і Людмили» та інші твори. Але найбільш близькими дітям стали казки письменника.

Казки О. Пушкін писав у зрілий період своєї творчості, хоча цікавився ними все життя. Із захопленням він слухав казки своєї няні Орини Родіонівни, збирав, записував і вивчав фольклор різних народів, а потім використовував його у своїх творах. Поета приваблювала не тільки реалістична основа народної творчості, а й її моральний зміст, життєрадісність, багатство думок, проста мова.

Поет написав п'ять віршованих казок: «Казка про попа і наймита його Балду» (1830), «Казка про царя Салтана, про сина його славного й могутнього багатиря князя Гвідона Салтановича та про прекрасну царівну Лебедицю» (1831), «Казка про рибака та рибку» (1833), «Казка про мертву царівну та сімох багатирів» (1833), «Казка про золотого півника» (1834).

В основу більшості своїх казок поет поклав народну творчість. Зокрема, для «Казки про царя Салтана...» він використав народну казку «Косоручка», для «Казки про рибака та рибку» — «Жадібна баба», а для «Казки про мертву царівну...» — «Чарівне дзеркало». У цих казках народна творчість поєднується з особистою творчістю поета.

«Казка про рибака та рибку» О. Пушкіна за своєю композицією нагадує народні казки. Зокрема, вона має такий зачин: «Жив старий із своєю старою біля самого синього моря».

У казці поет створив сатиричний образ вередливої злої баби, яка ставала все жадібнішою й жорстокішою.

Позитивним героєм твору є дід. Він працюватий, добрий та розумний.

Особливе місце у казці займає природа, яка реагує на події, що відбуваються у творі. Наприклад, кілька разів змінюється стан моря, воно по-різному реагує на бажання жадібної баби, засуджує її поведінку. Спочатку, коли дід прийшов до моря, воно злегенька заграло, коли прийшов вдруге, сине море скаламутилось, втретє – стало неспокійним, а вчетверте приходить старий – море почорніло. Коли ж баба захотіла бути морською володаркою, щоб золота рибка їй служила, море почало піднімати розгнівані хвилі – *ходять хвилі, і стогнуть, і виють*.

У «Казці про мертву царівну та сімох багатирів» О. Пушкін створив образ жорстокої, пихатої й самозакоханої цариці, втіхою якої була розмова з дзеркалом про те, хто на світі наймиліший, найгарніший, найбільший. Її образ подається в сатиричному плані. Сповнена заздрощів, цариця наказує своїй прислужниці «завести царівну в хаші» і живу покинути там «на поживу злим вовкам». Побачивши царівну живою, вона від люті вмирає.

Корній Іванович Чуковський відомий як письменник, перекладач, літературознавець, редактор ряду книг. Але найбільшої популярності він набув

як дитячий письменник. Особливим успіхом користуються написані ним для дітей казки «Мийдодір», «Федорине горе», «Айболить», «Тарганисько», «Муха Цокотуха», «Плутанина», «Телефон», «Бармалей».

У 1916 році К. Чуковський створив першу казку для дітей під назвою «Крокодил». Цей твір мав великий успіх. Казка відзначалася захоплюючим, динамічним сюжетом, яскравими образами, багатою мовою й невичерпним гумором.

У творі змальовано велику кількість звірів і предметів, які наділені людськими рисами. Автор вміло використав образотворчі засоби народних казок, в яких фантастичні ситуації переплітаються з картинами реального світу.

Казка «Крокодил» була вдалим початком у створенні великих форм дитячої поезії.

У 20-ті роки К. Чуковський створив більшість казок для дітей. Розповідь про пригоди своїх героїв він веде з педагогічним тактом. У своїх казках письменник використовує дитячий фольклор, зокрема народну поезію, в якій поєднано такий принцип, як навчання і виховання дітей в процесі гри.

У казці «Мийдодір» розповідь ведеться від імені неохайного хлопчика, від якого повтікали всі речі. Сердитий умивальник скликає щітки, мочалку, мило, і ті труть і миють забрудненого хлопчика. Мило кусає його, наче оса, а розлючена мочалка мчить за ним по вулиці. Врятовує хлопчика добрий Крокодил. Проте він не може простити поганій поведінки, неохайності. Побачивши невмите обличчя хлопчика, Крокодил грізно кричить на нього й проганяє геть. Казка, зрештою, закінчується щасливою розв'язкою: хлопчик повернувся додому і почав стежити за собою. До нього, вже чистого й акуратного, повертаються всі речі й пропонують йому свої послуги.

Закінчується казка бадьорим, життєрадісним закликком до дітей, в якому звучить у жартівливій, грайливій формі хвала воді.

До твору «Мийдодір» за своїм ідейно-художнім спрямуванням близька казка К. Чуковського «Федорине горе».

Від неохайної Федори також тікають речі домашнього побуту. Письменник яскраво змальовує втечу домашнього начиння у ритмі танцю, широко використовує повтори і звуконаслідування.

Розв'язка казки – речі повертаються, коли бабуся Федора зрозуміла, що треба бути охайною, і пообіцяла дбати про них.

До улюблених дитячих героїв належить лікар Айболить. В образі Айболита з однойменної казки К. Чуковського втілено кращі риси людини-гуманіста.

Лікар Айболить знаходиться у центрі всіх зображених у творі подій. Автор підкреслює доброту і гуманне ставлення лікаря до всіх хворих звірів. Він не просто виліковує звірів від різних ушкоджень і хвороб, але часто виступає в ролі казкового чародія.

Письменник, описуючи подорож в далеку Африку, розповідає цікаві історії й водночас знайомить читачів з рослинним і тваринним світом.

Змальовуючи пригоди Айболитя, він у легкій для сприймання формі, подає і нові географічні поняття.

Дітей захоплює героїзм і безстрашність Айболитя під час мандрівки в Африку. Найважливішим для нього є добратись до своїх хворих звірят.

К. Чуковський, крім елементів пригодницьких творів, майстерно використовує мотиви народних казок. Зокрема, знесиленого від втоми Айболитя через сніжні простори везуть на собі вовки, через бурхливе море він, ніби на великому кораблі, перепливає на китові, над високими горами його проносить могутній орел.

Казкам К. Чуковського властивий героїчний пафос у поєднанні з доброзичливим гумором. У них прославляється сміливість, рішучість, мужність у боротьбі з негативними персонажами. Зокрема, у казці «Тарганисько» автор змальовує перемогу хороброго горобця над грізним тарганом. У казці «Муха Цокотуха» маленький комарик знищує у двобої потворного павука.

Казки К. І. Чуковського розвивають у дітей почуття гумору, викликають у них піднесений, бадьорий настрій.

3. Читацькі інтереси дітей дуже широкі, вони охоче читають твори письменників різних народів світу. У дитяче читання ввійшло чимало творів письменників далекого зарубіжжя.

У світ вийшли видатні художні твори, в яких було правдиво відтворено реальне життя, втілено прогресивні ідеї, змальовано типові характери людей. Частина цих творів завдяки своїй художній майстерності та ідейному змістові, пізнавальному й виховному значенню, доступності для дитячого сприймання перейшла в дитячу літературу.

Серед художніх цінностей, створених людством, почесне місце займає усна творчість для дітей народів світу: пісні, казки, легенди, міфи та інші фольклорні види, в яких відображено історію народу, своєрідність національного характеру, оспівано національних героїв, змальовано побут, звичаї й природу.

У перекладах на українську мову друкується багато казок різних народів світу.

У переказах сучасних українських письменників діти читають міфи стародавньої Греції та Риму. Образи Прометея, Геркулеса, Персея, Антея, Ікара й багатьох інших захоплюють уяву дітей, впливають на виховання у них високих почуттів, допомагають їм зрозуміти багато сучасних творів, в яких згадуються міфічні герої.

Серед літературних пам'яток епохи Відродження в дитяче читання перейшли такі художні твори, як «Гаргантюа та Пантагрюель» Франсуа Рабле та «Дон Кіхот» Мігеля де Сервантеса.

У XVII ст. світ побачили ще дві цінні книги для дітей: «Світ чуттєвих речей у малюнках» (1658) великого чеського педагога Яна Амоса Коменського та «Казки» (1697) французького письменника Шарля Перро.

4. Шарль Перро – французький письменник, теоретик літератури. Світової слави він здобув своїми казками.

У 1697 році світ побачила його перша збірка казок «Казки моєї матінки Гусині».

Казки Ш. Перро – це літературні казки, створені за фольклорними сюжетами й літературними традиціями XVII ст. У казках «Червона Шапочка», «Кіт у чоботях» він майже не відходить від фольклорних традицій, а його казки «Зачарована красуня», «Хлопчик-Мізинчик», «Попелюшка» складніші за змістом і за формою, вони є ближчими до французької літератури XVII ст.

У казках письменник втілює свої естетичні принципи.

Брати Якоб Грім (1785-1863) і Вільгельм Грім (1785-1859) – німецькі дитячі письменники.

У своїх казках письменники висловлюють глибоке співчуття до людей праці, до бідняків, яких вони показують працьовитими, добрими, справедливими. З особливою любов'ю змальовано дітей бідняків. Позитивні образи дітей бідняків змальовані у казках «Лісова хатинка», «Хлопчик з пальчик», «Білосніжка і Червона Квіточка» та ін.

У багатьох казках діють працьовиті ремісники. У цих казках письменники відображають глибоку пошану народу до працьовитих людей-майстрів, чесних, розумних («Три сини», «Хоробрий кравчик» тощо).

У збірці братів Грім є казки різних видів: про тварин, чарівні та соціально-побутові.

Для дітей письменники створили такі казки про тварин: «Кішка і мишка в дружбі», «Заєць і їжак», «Бременські вуличні музиканти», «Вовк і семеро козенят» та ін. Ці твори дотепні, сповнені народного гумору. У них тварини розмовляють, наділені людськими рисами.

У чарівних казках братів Грім герої з допомогою добрих чарівників або дивної сили предметів досягають щастя. Коли ж у їх долю втручаються злі чарівники, вони стають нещасливими («Шість лебедів», «Попелюшка», «Шестеро увесь світ обійдуть», «Гензель і Гретель» та ін.).

Є в письменників і соціально-побутові казки – гумористичні й сатиричні. У деяких з цих казок вони висміюють і засуджують людські недоліки: лінощі («Три ледарі»), нерозумність («Розумна Ельза»), боягузтво («Семеро хоробрих»), неповагу до старших («Старий дід і внучок», «Невдячний син»).

У казках братів Грім поряд із фантастичними персонажами діють реальні герої, відтворено типові картини з життя народу, типові характери і взаємини між людьми. Сюжети казок цікаві, композиція в них чітка. З їх змісту дітям легко зробити правильні моральні висновки.

Всесвітньовідомий датський письменник, славетний казкар Ганс Крістіан Андерсен народився 2 квітня 1805 року в м. Оденсе. Він був єдиною дитиною в сім'ї бідного шевця. Його батько був грамотним, любив книги й заохотив до читання свого сина.

Ганс Крістіан Андерсен був дуже обдарованою дитиною. Він багато читав, гарно співав, декламував, захоплювався театром, складав п'єси і ставив їх у своєму ляльковому театрі, сам майстрував ляльки і шив для них театральні костюми.

Коли йому минуло чотирнадцять років, він твердо вирішив поїхати в м. Копенгаген. Опинившись у 1819 році у великому місті, Ганс Крістіан Андерсен пережив тяжкі часи.

У шістнадцятирічному віці він став учнем 2 класу гімназії в м. Слягельзе.

Гімназичні роки (1822–1826) були в житті Ганса Крістіана Андерсена дуже тяжкими. Він був наполегливим, старанним, добре вчився. У вільний від навчання час писав вірші.

Згодом Ганс Крістіан Андерсен повертається до Копенгагена. У 1828 році він вступив до Копенгагенського університету. Сумлінно вивчав науки та займався поетичною творчістю. Тепер він достеменно знав, що його покликання – художня література.

У студентські роки Ганс Крістіан Андерсен виступив у датській літературі як поет, драматург, автор нарисів. У 1830 році вийшла в світ перша збірка його поезій. З успіхом пройшла вистава його першої п'єси.

У період розквіту творчих сил Ганс Крістіан Андерсен почав писати казки. У 1835 році були надруковані два збірники перших його казок, які принесли йому велику славу. Їх було перекладено на багато мов світу.

З цього часу письменник створив чимало казок, які із захопленням були сприйняті дітьми.

У казках відбився світогляд письменника, його ставлення до людей, до життя. Ганс Крістіан Андерсен любив людей, добре знав життя народу. Із повагою та співчуттям він розповідав у своїх казках про життя бідняків, про їх дітей.

Популярними стали його казки: «Нове вбрання короля», «Принцеса на горошині», «Соловей», «Свинопас», «Снігова королева», «Дюймовочка», «Дикі лебеді», «Що не зробить старий – все гаразд», «Великий Клаус і маленький Клаус», «Ромашка», «Старий дід», «Ялинка», «Льон», «Гидке каченя», «П'ятеро з одного стручка», «Стійкий олов'яний солдатик» тощо.

Ганс Крістіан Андерсен вміло використовував кращі традиції народної творчості. У його творчому доробку є ряд казок, які він створив за сюжетами й мотивами народних творів, як-от: «Нове вбрання короля», «Дикі лебеді», «Що не зробить старий – все гаразд», «Великий Клаус і маленький Клаус» та ін.

Більшість казок письменника є цілком оригінальними творами. Вони вражають читачів умінням автора оживляти речі, тварин, рослин, робити їх схожими на людей, створювати неперевершені образи («Ялинка», «Льон», «Гидке каченя», «П'ятеро з одного стручка», «Стійкий олов'яний солдатик» та ін.).

Казки Ганса Крістіана Андерсена пройняті гуманістичними почуттями, оптимізмом, вірою в краще майбутнє. Їм властиві багата фантазія, яскравість мови персонажів, мальовничі картини природи, поетичність, тонкий гумор. Вони мають значне пізнавальне, виховне та естетичне значення.

Жуль Верн (1828-1905) – французький письменник, автор численних творів для дітей про надзвичайні подорожі, основоположник і класик наукової фантастики для дітей.

Свою літературну діяльність письменник почав як драматург.

Ж. Верн захоплювався природничими науками і технікою, тому почав посилено вивчати досягнення тогочасної науки і здобув енциклопедичні знання, які згодилися йому, коли він почав писати твори нового жанру, основним змістом яких була наука, а головними героями – вчені, винахідники, дослідники й шукачі.

У 1863 році побачив світ перший науково-фантастичний твір Ж. Верна для дітей «П'ять тижнів на повітряній кулі».

Його твори відзначаються умінням автора розгорнути захоплюючу дію, насичувати сюжет науковим матеріалом, викладеним цікаво і зрозуміло, творити яскраві образи людей, вмінням вводити у розповідь дотепний і напружений діалог, майстерно використовувати гумор, іронію.

Популярними стали такі твори Ж. Верна: «Діти капітана Гранта», «20 000 лье під водою», «Таємничий острів», «Подорожі і пригоди капітана Гатераса», «Навколо світу за вісімдесят днів», «Подорож до центру Землі» та ін.

Твори Ж. Верна розвивають у дітей творчу уяву й фантазію, виховують у них любов до знань, інтерес до науки.

Рекомендована література: [13; 14; 46; 47; 48; 68; 69].

Методичні рекомендації

Опрацьовуючи тему, необхідно опанувати знання про дитячу літературу близького зарубіжжя, тематику творчості для дітей письменників близького зарубіжжя, про дитячу літературу далекого зарубіжжя, пізнавальне значення творів для дітей письменників далекого зарубіжжя.

Необхідно засвоїти твори яких письменників близького зарубіжжя входять до кола дитячого читання молодших школярів.

Слід ознайомитися з творчістю для дітей письменників близького зарубіжжя.

Значну увагу треба звернути на те, які віршовані казки написав О. Пушкін, які твори для дітей написав М. Некрасов, які казки написав К. Чуковський, у якому році він створив для дітей першу свою казку «Крокодил», що властиво казкам письменника.

Потрібно ознайомитися з творами для дітей таких дитячих письменників далекого зарубіжжя, як Ш. Перро, Г. К. Андерсена, братів Грімм, Ж. Верна та ін.

Треба опрацьовувати твори для дітей письменників близького та далекого зарубіжжя, які вивчаються в початковій школі, вміти визначати їх виховне та пізнавальне значення.

Важливо приділити увагу структурному аналізу художніх творів. Слід зважати на те, що логічна структура літературного тексту зовнішньо виявляється

в його частинах, абзацах, а внутрішньо виявляється у перебігу подій, розгортанні сюжету. Щоб визначити логічну структуру змісту художнього твору, слід з'ясувати зміст окремих речень, абзаців, зв'язків між ними, встановити логічну послідовність думок, виокремити головну думку й виявити дані, які її підтверджують.

Запитання для самоконтролю

1. Які віршовані казки написав О. Пушкін?
2. Які твори для дітей написав М. Некрасов?
3. Які казки написав К. Чуковський?
4. У якому році письменник створив для дітей першу казку «Крокодил»?
5. Які казки створив Ш. Перро?
6. Казки яких видів наявні у творчому доробку братів Грім?
7. Коли і де народився Г. К. Андерсен?
8. У якому році були надруковані два збірники перших казок письменника, які принесли йому велику славу?
9. Які казки написав Г. К. Андерсен?
10. Які казки письменник створив за сюжетами й мотивами народних творів?
11. У якому році побачив світ перший науково-фантастичний твір Ж. Верна для дітей «П'ять тижнів на повітряній кулі»?
12. Які твори для дітей написав письменник?

Лекція №12

Тема. Періодика в колі дитячого читання

Мета: ознайомити студентів із значенням і роллю періодики в колі дитячого читання, журналами для дітей «Барвінок», «Соняшник», «Пізнайко», сучасними періодичними виданнями для дітей молодшого шкільного віку; розвивати читацький кругозір студентів; виховувати інтерес до періодичних видань.

План

1. Значення і роль періодики в колі дитячого читання.
2. Характеристика журналу для дітей «Барвінок».
3. Журнали для дітей «Соняшник», «Пізнайко».
4. Сучасні періодичні видання для дітей молодшого шкільного віку.

1. Перший ілюстрований художньо-педагогічний журнал для дітей «Дзвінок» публікувався у м. Львові протягом 1890-1914 років. Виходив двічі на

місяць. Він виховував у читачів любов до рідного краю. На сторінках цього журналу друкували свої твори тогочасні письменники, які творили для дітей. Першим редактором «Дзвінка» був відомий етнограф В. Шухевич. У різні часи цей журнал редагували М. Пачовський, К. Гриневичева, І. Крип'якевич та ін.

У «Дзвінку» побачили світ твори для дітей І. Франка, Лесі Українки, Л. Глібова, М. Коцюбинського, Олени Пчілки, Б. Грінченка та ін.

На початку ХХ ст. видання дитячої періодики значно позжавилося. У 20-30-их роках було засновано ряд дитячих журналів, на сторінках яких друкували свої твори українські дитячі письменники. Зокрема, виходять дитячі журнали: «Барвінок» (з 1928 р.), «Тук-тук» (з 1929 р.).

У 1934 році було засновано видавництво «Дитвидав».

Дитяча періодика має дуже важливе значення для розвитку дітей молодшого шкільного віку. Крім загальноосвітніх та морально-етичних проблем, що висвітлюються на сторінках дитячих журналів та газет за допомогою художнього слова та малюнків, дитячі періодичні видання широко й цілеспрямовано піднімають теми естетичного виховання дітей, систематично знайомлять їх з роботами народних майстрів, з кращими зразками декоративного живопису, із національним орнаментом, писанками, витинанками, керамікою тощо. Часто у дитячій періодиці друкуються матеріали про народних майстрів – художників, різьбярів, гончарів та ін. Цікавими для дітей є розповіді про гуцульських майстринь, петриківський розпис, оригінальні вироби із лози, соломи, дерева тощо.

Дитяча періодика відіграє значну роль у вихованні дітей. Добре ілюстровані дитячі журнали та газети виховують естетичні смаки дітей. Часто у дитячих періодичних виданнях друкуються дитячі малюнки, що заохочує дітей до художньої творчості.

2. Перший номер журналу «Барвінок» для учнів початкових класів вийшов у січні 1928 року в м. Харкові. Називався він тоді «Жовтень».

Уже в перші роки свого існування журнал згуртував навколо себе кращі письменницькі сили. Тут друкували твори для дітей М. Трублаїні, О. Копиленко, О. Донченко, А. Малишко, В. Сосюра, І. Нехода, Н. Забіла, О. Іваненко та ін.

У воєнні роки вихід журналу припинився. Перший повоєнний журнал для молодших школярів вийшов у Києві в 1945 році вже під назвою «Барвінок».

Журнал названо іменем дуже поширеної в Україні квітки.

На сторінках цього журналу друкувалися твори М. Рильського, П. Тичини, Ю. Яновського, М. Стельмаха, В. Козаченка, Ю. Збанацького, В. Бичка, Б. Олійника, Б. Чалого та багатьох інших письменників. Розміщені у журналі твори вчать молодших читачів шанувати працю, людей праці, поважати старших, берегти природу, а також виховують у дітей найкращі моральні якості.

У «Барвінку» систематично проводилися різноманітні конкурси, що сприяло розвитку творчих обдарувань учнів початкових класів.

При журналі багато років діяло літературне об'єднання школярів «Первоцвіт».

Журнал «Барвінок» відіграв велику роль у вихованні молоді зміни

письменників, художників тощо.

1978 року була заснована премія журналу «Барвінок» імені О. Копиленка. Її лауреатами стали відомі письменники В. Близнець, В. Нестайко, Н. Забіла, Д. Павличко та ін.

У 80-х роках журнал був дуже популярний, він став відомим у багатьох країнах світу, зокрема у Польщі, Болгарії, Канаді, Китаї, Бельгії, Фінляндії та ін.

3. Журнал «Соняшник» виходить з 1990 року в Києві. Цей часопис міжнародний: його читають діти в Америці, Канаді, Аргентині, Німеччині, Бразилії, Єгипті тощо.

Цікавими для дітей є надруковані в ньому фантастичні й пригодницькі повісті, казки, а також його сторінки англійської мови, різноманітні рубрики.

На його сторінках друкуються дитячі малюнки. Діти мають можливість брати участь у цікавих конкурсах. Цей часопис відкрив багато нових імен письменників та художників.

Зі сторінок журналу можна дізнатися про старовинні звичаї та вірування нашого народу, познайомитися з цікавими творами українських письменників, з творами зарубіжної літератури для дітей.

«Пізнайко» – дитячий журнал, який виходить з 1996 року. Це міжнародний журнал, який відомий у багатьох країнах світу. Головним героєм журналу є борсучок Пізнайко.

На сторінках цього журналу кожна дитина може знайти собі саме те, що їй подобається і що їй необхідно. Тут друкуються цікаві літературні твори, розвиваючі та ігрові завдання тощо.

Журнал «Пізнайко» має важливе пізнавальне, розвивальне та виховне значення.

4. Сьогодні діти мають змогу ознайомитися з різноманітними журналами.

«Буслик» – журнал для дітей про природу. Він виходить з 1998 року.

«Не журись» – пізнавально-розважальний журнал, який виходить з 1999 року.

«Дивосвіт» – народознавчий журнал для дітей. Виходить з 1993 року.

«Словознайка» – пізнавальний журнал. Виходить з 1993 року.

«Терентій» – науково-пригодницький дитячий журнал. Виходить з 1993 року.

«Світ дитини» – пізнавальний журнал, який виходить з 1994 року у Львові.

«Стежка» – пізнавальний журнал для дітей. Виходить з 1997 року.

«Клас!» – всеукраїнський дитячий журнал пізнавально-розважального характеру. Виходить з 1998 року.

«Дзвіночок» – літературно-мистецький журнал для дітей, який заснований у 1931 році. Відновлений у 1993 році у м. Рогатин (Івано-Франківська область).

Рекомендована література: [8; 12; 41].

Методичні вказівки

Під час вивчення теми, слід опрацювати дитячу періодику – журнали та газети для дітей молодшого шкільного віку.

Значну увагу необхідно звернути на значення дитячої періодици у колі дитячого читання, її роль у вихованні дітей.

Важливо опрацювати такі журнали для дітей, як «Барвінок», «Соняшник» та «Пізнайко».

Особливу увагу слід приділити сучасним журналам та газетам для дітей молодшого шкільного віку.

Запитання до самоконтролю

1. Яке значення має дитяча періодика у колі дитячого читання?
2. Яку роль відіграє дитяча періодика у вихованні дітей?
3. Твори яких українських дитячих письменників друкувалися на сторінках журналу «Барвінок»?
4. З якого року виходить журнал «Соняшник»?
5. З якими сучасними періодичними виданнями мають змогу ознайомитися діти молодшого шкільного віку?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Практичне заняття №1

Тема. Усна народна творчість для дітей

Мета: закріпити знання про усну народну творчість для дітей, жанри фольклору, доступні молодшим школярам, народні пісні та їх види, народні казки, легенди, перекази, притчі, малі фольклорні жанри; вдосконалювати вміння аналізувати фольклорні твори; розвивати навички підготовки повідомлень, відгуків, рефератів на визначені теми.

Питання для обговорення:

1. Усна народна творчість як колективне мистецтво. Жанри фольклору, доступні молодшим школярам.
2. Народні пісні. Види народних пісень для дітей.
3. Народні казки.
4. Легенди, перекази, притчі.
5. Малі фольклорні жанри.

Основні поняття: *усна народна творчість, епос, лірика, драма, пісня, казка, легенда, переказ, притча, загадка, прислів'я, приказка, скоромовка.*

Практичні завдання

1. Створіть асоціативне гроно «Жанри фольклору».
2. Виконайте аналіз української народної казки (на вибір) за поданою схемою.

Схема аналізу епічного твору

1. Автор твору.
2. Назва твору.
3. Жанр.
4. Тема.
5. Ідея.
6. Проблематика.
7. Сюжетні лінії.
8. Характеристика героїв твору (головних, другорядних; позитивних, негативних).
9. Композиція твору (*орієнтовна*):
  - зав'язка;
  - розвиток дій;
  - кульмінація;

- розв'язка.
  - 10. Форма художнього викладу.
  - 11. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).
  - 12. Пізнавальне і виховне значення твору.
3. Охарактеризуйте легенди та перекази, пов'язані з найменуванням рідного міста (села).
4. Підберіть зразки малих фольклорних жанрів, доступних молодшим школярам (прислів'я, приказки, загадки, скоромовки). Визначте їх тематику.
5. Підготуйте повідомлення для молодших школярів про дитячий фольклор.
6. Напишіть відгук на збірку українських народних казок (на вибір).

Захист творчих проектів

Презентація на тему «Вплив фольклору на розвиток української дитячої літератури».

Захист рефератів

1. Збирання й дослідження дитячого фольклору.
2. Морально-етичні проблеми в українських народних казках.

Тестові завдання

1. Визначте українську народну казку про тварин:
  - а) «Телесик»;
  - б) «Котигорошко»;
  - в) «Казка про дідову і бабину дочку»;
  - г) «Колосок».
2. Яка з цих казок належить до чарівних?
  - А) «Коза-дереза»;
  - б) «Летючий корабель»;
  - в) «Ріпка»;
  - г) «Сірко».
3. Визначте казку, яка належить до соціально-побутових:
  - а) «Рукавичка»;
  - б) «Мудра дівчина»;
  - в) «Яйце-райце»;
  - г) «Пан Коцький».
4. До малих фольклорних жанрів відносять:
  - а) пісні;
  - б) прислів'я;

- в) легенди;
- г) притчі.

5. Троп, у якому абстрактне поняття яскраво передається з допомогою конкретного образу – це :

- а) алітерація;
- б) анапест;
- в) алегорія;
- г) амфібрахій.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10].

Методичні рекомендації

Добираючи матеріали з усної народної творчості, необхідно ознайомитися із програмовими і методичними матеріалами, розробленими для початкової школи, враховувати рівень підготовки молодших школярів для сприйняття цих текстів. Необхідною умовою є врахування віку дітей, для яких підібрані фольклорні зразки. Важливо зважати на доступність тематики творів усної народної творчості учням початкових класів.

Опрацьовуючи твори, рекомендується вести читацький щоденник.

Запитання для самоконтролю

1. Розрийте суть поняття «усна народна творчість».
2. Які жанри фольклору доступні дітям молодшого шкільного віку?
3. Назвіть види народних пісень для дітей.
4. Які народні пісні вивчаються в початкових класах?
5. Розкрийте зміст терміна «казка».
6. Охарактеризуйте виховну цінність народних казок.
7. Розкрийте суть понять «легенда», «переказ», «притча». Визначте відмінності між цими жанрами.
8. Як Ви розумієте поняття «прислів'я», «приказка»? Розкрийте їхні специфічні ознаки. Наведіть приклади.
9. Поясніть значення терміна «загадка». Наведіть приклади.
10. Який зміст терміна «скоромовка»? Наведіть приклади.

Практичне заняття №2

Тема. Творчість Л. Глібова, І. Франка для дітей

Мета: поглибити знання про талановитого дитячого письменника-педагога Л. Глібова, різножанровість його творчості для дітей, байки, їх тематику, погляди І. Франка на освіту та виховання, його вірші для дітей

молодшого шкільного віку, казки письменника, їхню пізнавальну й виховну цінність; удосконалити вміння аналізувати художні твори; розвивати навички інсценізації дитячих творів.

Питання для обговорення:

1. Л. Глібов — талановитий дитячий письменник-педагог. Різноманітність його творчості для дітей.
2. Байки для дітей Л. Глібова.
3. Погляди І. Франка на освіту та виховання (статті «Женщина-мати», «Байка про байку»).
4. Вірші письменника для дітей.
5. Збірка казок І. Франка «Коли ще звірі говорили».

Основні поняття: байка, лірична поезія, акровіри, віршовані загадки й відгадки, езопова мова, алегорія, віри, оповідання, авторська казка, інсценізація, персоніфікація.

Практичні завдання

1. Виконайте аналіз поезії Л. Глібова «Веснянка» за поданою схемою.

Схема аналізу ліричного твору

1. Автор твору.
  2. Назва твору.
  3. Жанр.
  4. Тема.
  5. Ідея.
  6. Провідний мотив твору.
  7. Емоційне забарвлення почуттів, виражених у поезії.
  8. Композиція твору (*орієнтовна*):
    - вихідний момент у розвитку почуття;
    - розвиток почуття;
    - кульмінація (при наявності);
    - кінцевий момент вираженого почуття або авторський висновок.
  9. Основні образи твору (ліричний герой – умовна дійова особа; природне явище тощо), їх характеристика.
  10. Віршовий розмір, спосіб римування.
  11. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).
  12. Пізнавальне і виховне значення твору.
2. Виконайте аналіз байки Л. Глібова «Коник-стрибунець».
  3. Підготуйте повідомлення для молодших школярів про Л. Глібова.

4. Напишіть відгук на збірку казок І. Франка «Коли ще звірі говорили».
5. Проаналізуйте одну казку (на вибір) із збірки І. Франка «Коли ще звірі говорили».

Захист творчих проектів

Інсценізація епізодів казки І. Франка «Лисичка і Журавель».

Захист рефератів

1. Акровірші, віршовані загадки й відгадки у творчості для дітей Л. Глібова.
2. Особливості літературних казок І. Франка.

Тестові завдання

1. Коли і де народився Л. Глібов?
  - а) 5 березня 1827 р. в с. Веселий Поділ на Полтавщині;
  - б) 27 серпня 1828 року в с. Нагуєвичач на Львівщині;
  - в) 25 квітня 1825 р. в с. Петрашівка на Київщині;
  - г) 28 вересня 1829 р. в с. Стопчатові на Підкарпатті.
2. Визначте псевдонім Л. Глібова:
  - а) батько Гліб;
  - б) дідусь Кенир;
  - в) дідусь Іринеї;
  - г) байкар Соловей.
3. Хто є автором байок «Лебідь, Щука і Рак», «Чиж та Голуб»?
  - а) Григорій Сковорода;
  - б) Степан Руданський;
  - в) Леонід Глібов;
  - г) Іван Франко.
4. Коли і де народився І. Франко?
  - а) 29 березня 1855 р. в с. Білі Ослави на Івано-Франківщині;
  - б) 27 серпня 1856 року в с. Нагуєвичач на Львівщині;
  - в) 28 вересня 1859 р. в с. Стопчатові на Підкарпатті;
  - г) 25 квітня 1857 р. в с. Петрашівка на Київщині.
5. Вірш, в якому перші літери рядків утворюють слово або речення – це :
  - а) астрофічний вірш;
  - б) акровірш;
  - в) афоризм;
  - г) анапест.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 62; 63; 64; 65; 66; 67].

Методичні рекомендації

Грунтовна підготовка до практичного заняття потребує засвоєння таких важливих літературознавчих термінів та понять, як «байка», «лірична поезія», «акровірш», «віршовані загадки й відгадки», «езопова мова», «алегорія», «вірш», «оповідання», «авторська казка», «інсценізація», «персоніфікація».

Готуючись до інсценізації епізодів казки, слід звернути увагу на особливості інсценізованого читання. Зокрема, читання в особах потребує ретельної підготовки щодо вибору темпу та інтонації читання. Слід пам'ятати, що правильне інтонування тексту впливає з поглибленого аналізу прочитаного, розуміння емоційного стану дійових осіб, врахування жанру твору.

Заяпитання для самоконтролю

1. Які жанри наявні у творчості для дітей Л. Глібова?
2. Поясніть значення терміна «байка».
3. Розкрийте суть поняття «лірична поезія».
4. Що таке *акровірш*?
5. Як Ви розумієте поняття «езопова мова», «алегорія»?
6. Які байки Л. Глібова вивчаються у початкових класах?
7. У яких публікаціях І. Франко висловлює свої погляди на освіту та виховання?
8. Назвіть вірші І. Франка, які вивчаються у початкових класах.
9. Які казки вміщені у збірку І. Франка «Коли ще звірі говорили?»
10. Розкрийте суть поняття «персоніфікація».

Практичне заняття №3

Тема. Леся Українка. Творчість для дітей

Мета: поглибити знання про Леся Українку як дитячу письменницю, її активну співпрацю у Львівському дитячому журналі «Дзвінок», вірші поетеси для дітей, казки, їхню тематику, значення творчості письменниці для розвитку української дитячої літератури; вдосконалювати вміння аналізувати твори для дітей; розвивати навички складати партитуру художніх творів.

Питання для обговорення:

1. Леся Українка як дитяча письменниця. Активна співпраця у Львівському дитячому журналі «Дзвінок».
2. Цикл творів «В дитячій крузі».
3. Природа у віршах поетеси для дітей.
4. Казки Лесі Українки, їх тематика.
5. Значення творчості письменниці для розвитку української дитячої

літератури.

Основні поняття: *письменниця, поетеса, тема твору, ідея твору, епітет, порівняння, метафора, оригінальність твору, художній образ, знаки партитури.*

Практичні завдання

1. Виконайте аналіз поезії Лесі Українки «Вишеньки».
2. Проаналізуйте казку письменниці «Біда навчить».
3. Складіть партитуру поезії Лесі Українки «Мамо, іде вже зима».
4. Прорекламуйте напам'ять вірш письменниці «На зеленому горбочку».
5. Підготуйте повідомлення для молодших школярів про Лесю Українку.
6. Напишіть відгук на цикл поезій Лесі Українки «В дитячій крузі».
7. Поясніть вислів М. Рильського: «Леся Українка не тільки один з найбільших, але й найоригінальніших поетів світу».

Захист творчих проектів

Презентація на тему «Роль Лесі Українки у розвитку української дитячої літератури».

Захист рефератів

1. Пізнавальна і виховна цінність казок Лесі Українки.
2. Вивчення творчості Лесі Українки у початковій школі.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 36; 37; 38; 39].

Методичні рекомендації

Під час підготовки до даного практичного заняття особливу увагу слід звернути на належне засвоєння знаків партитури: рядкових, підрядкових та нарядкових. Необхідно знати закономірності розміщення знаків партитури, а також їх умовні позначення. Це створює основу для усвідомленої передачі в процесі читання тональності, логічних наголосів, пауз тощо.

Готуючись до декламації вірша напам'ять, необхідно зважати на такі важливі вимоги, як залучення творчої уяви, необхідність природного звучання мовлення, співпереживання героям, вияв авторської позиції. Типовими методичними прийомами інтонування текстів є такі: на основі наслідування, врахування особливостей жанру твору, аналізу тексту, його структури, орієнтації на слухача, усвідомлення мовцем задачі читання тощо.

Запитання для самоконтролю

1. Які жанри властиві творчості для дітей Лесі Українки?
2. Назвіть вірші Лесі Українки природничої тематики.
3. Які вірші поетеси вивчаються у початкових класах?

4. Назвіть казки письменниці, які входять до кола дитячого читання.
5. Визначте тематику казок для дітей Лесі Українки.
6. Поясніть значення термінів «спітет», «порівняння», «метафора».
7. Розкрийте суть поняття «знаки партитури».
8. Які знаки партитури належать до рядкових?
9. Які знаки партитури належать до підрядкових?
10. Які знаки партитури належать до нарядкових?

Практичне заняття №4

Тема. Марійка Підгірянка – дитяча письменниця

Мета: закріпити знання про життєвий шлях Марійки Підгірянки, вірші поетеси, їхню тематику, навчальну й виховну цінність, роль творчості Марійки Підгірянки у розвитку української дитячої літератури; вдосконалювати вміння аналізувати художні твори; розвивати навички складати партитуру поезій.

Питання для обговорення:

1. Життєвий шлях Марійки Підгірянки.
2. Щирість і духовна краса віршів про рідну землю, матір.
3. Природа у творчості поетеси.
4. Вірші для вироблення звукової культури («Голосні звуки»).
5. Роль творчості Марійки Підгірянки у розвитку української дитячої літератури.

Основні поняття: поезія, тематика творів, художній образ, ліричний герой, оригінальність твору, пізнавальна і виховна цінність твору.

Практичні завдання

1. Виконайте аналіз поезії (на вибір) Марійки Підгірянки.
2. Складіть партитуру вірша «Розмова про сонце» поетеси.
3. Підготуйте повідомлення для молодших школярів про Марійку Підгірянку.
4. Напишіть відгук на збірку «Школярки йдуть» Марійки Підгірянки.

Захист творчих проєктів

1. Презентація на тему «Краса природи рідного краю у віршах Марійки Підгірянки».
2. Демонстрація виготовлених дитячих книжок – збірок віршів про природу Марійки Підгірянки (з поясненням пізнавального й виховного значення вміщених у них творів).

Захист рефератів

1. Використання віршів Марійки Підгірянки для вироблення звукової культури учнів початкової школи.
2. Формування морально-етичних якостей у молодших школярів за допомогою творчості Марійки Підгірянки.

Рекомендована література: [2; 8; 9; 40; 46; 47; 48].

Методичні рекомендації

Належна підготовка до практичного заняття потребує всебічних і глибоких знань таких літературознавчих понять, як «поезія», «тематика творів», «художній образ», «ліричний герой», «оригінальність твору», «пізнавальна і виховна цінність твору».

Готуючи ілюстративний матеріал до збірки віршів про природу Марійки Підгірянки, необхідно врахувати значення зорового сприйняття матеріалу, відповідність змісту текстів поезій малюнкам, а також інтерес, який повинен виникнути у дітей, вивчаючи творчість видатної української дитячої письменниці.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народилася Марійка Підгірянка?
2. Які твори Марійки Підгірянки входять до кола дитячого читання?
3. Назвіть вірші поетеси про рідну землю, матір.
4. Назвіть твори письменниці природничої тематики.
5. Які твори Марійки Підгірянки вивчаються у початкових класах?
6. Які вірші поетеси можна використати для вироблення звукової культури в молодших школярів?
7. Розкрийте сузь поняття «художній образ».

Практичне заняття №5

Тема. І. Драч, М. Вінграновський. Творчість для дітей

Мета: поглибити знання про І. Драча як дитячого письменника, його творчість для дітей молодшого шкільного віку, життєвий шлях М. Вінграновського, творчість письменника для дітей; удосконалювати вміння аналізувати поезії; розвивати навички складати партитуру художніх творів.

Питання для обговорення:

1. І. Драч як дитячий письменник.
2. Творчість для дітей молодшого шкільного віку письменника.

3. Життєвий шлях М. Вінграновського.
4. Творчість письменника для дітей.

Основні поняття: *мотиви творів, епітет, метафора, порівняння, персоніфікація, вірш, літературна казка, рядкові, нарядкові та підрядкові знаки партитури.*

Практичні завдання

1. Виконайте аналіз поезії «Самотня ластівка» І. Драча.
2. Схарактеризуйте твори для дітей М. Вінграновського «Гусенятко», «Первінка», «Сіроманець».
3. Складіть партитуру твору М. Вінграновського «Далекими світами».
4. Прорекламуйте напам'ять вірш «Сама собою річка ця тече» М. Вінграновського.

Захист творчих проєктів

Презентація на тему «Жанр літературної казки в творчості М. Вінграновського».

Захист рефератів

1. Специфіка творчості для дітей І. Драча.
2. Змалювання природи у творах для дітей молодшого шкільного віку М. Вінграновського.

Рекомендована література: [2; 8; 11; 46; 47; 48].

Методичні рекомендації

Під час підготовки до даного практичного заняття необхідно звернути особливу увагу на поглиблене вивчення життєвого шляху та творчого доробку для дітей молодшого шкільного віку українських письменників І. Драча і М. Вінграновського. Ґрунтовні теоретичні знання сприятимуть успішному виконанню практичних завдань, підготовці творчих проєктів, написанню рефератів тощо. Під час роботи за методом проєктів на чільне місце ставиться самодіяльність, активність, ініціативність, захопленість виконавців проєктів. Проєкти можуть мати індивідуальний, груповий чи колективний характер.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть твори І. Драча, які входять до кола дитячого читання?
2. Які теми властиві творам для дітей І. Драча?
3. Коли і де народився М. Вінграновський?
4. Які жанри наявні у творчості для дітей М. Вінграновського?
5. Розкрийте суть поняття «літературна казка».

Практичне заняття №6

Тема. Життєвий і творчий шлях Д. Чередниченка, М. Слабошпицького

Мета: закріпити знання про життєвий і творчий шлях Д. Чередниченка, тематику творів для дітей, М. Слабошпицького як дитячого письменника, його твори для дітей молодшого шкільного віку; удосконалювати вміння аналізувати художні твори; розвивати навички інсценізації дитячих творів.

Питання для обговорення:

1. Життєвий і творчий шлях Д. Чередниченка.
2. Тематика творів для дітей письменника.
3. М. Слабошпицький як дитячий письменник.
4. Твори письменника для дітей молодшого шкільного віку.

Основні поняття: оповідання, тема твору, ідея твору, проблематика твору, головні й другорядні герої, пізнавальне і виховне значення твору.

Практичні завдання

1. Схарактеризуйте твори Д. Чередниченка «Як ти з матір'ю говориш?», «Рідні краєвиди».
2. Виконайте аналіз твору М. Слабошпицького «Чудасія на балконі».
3. Підготуйте повідомлення для дітей молодшого шкільного віку про Д. Чередниченка та М. Слабошпицького.
4. Напишіть відгук на збірку «Мандри Жолудя» Д. Чередниченка.

Захист творчих проєктів

Інсценізація епізодів твору М. Слабошпицького «Чудасія на балконі».

Захист рефератів

1. Пізнавальне значення творів для дітей молодшого шкільного віку Д. Чередниченка.
2. Виховна цінність оповідань для дітей М. Слабошпицького.

Рекомендована література: [2; 8; 46; 47; 48].

Методичні рекомендації

Читаючи твори для дітей молодшого шкільного віку Д. Чередниченка та М. Слабошпицького, слід звертати увагу на їх жанрові особливості, тематику, проблематику, мотиви, вчинки головних і другорядних героїв, мовностильові

особливості. Адже це сприятиме правильному аналізу дитячих творів, визначенню їх пізнавального і виховного значення.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився Д. Чередниченко?
2. Назвіть твори Д. Чередниченка, які входять до кола дитячого читання.
3. Які теми властиві творам для дітей письменника?
4. Коли і де народився М. Слабошпицький?
5. Які твори письменника входять до кола читання молодших школярів?
6. Визначте жанр твору для дітей М. Слабошпицького «Чудасія на балконі». З'ясуйте форму художнього викладу у цьому творі.
7. Розкрийте пізнавальне і виховне значення вищеназваного твору.

Практичне заняття №7

Тема. А. М'ястківський, Ю. Ярмиш як дитячі письменники

Мета: закріпити знання про А. М'ястківського як дитячого письменника, різножанровість його творів для дітей молодшого шкільного віку, тематичну спрямованість його творчості, життєвий шлях Ю. Ярмиша, його книжки для дітей, твори для дітей письменника, їх характеристику; вдосконалювати вміння аналізувати художні твори; розвивати навички інсценізації дитячих творів.

Питання для обговорення:

1. А. М'ястківський – дитячий письменник.
2. Різножанровість творів для дітей молодшого шкільного віку письменника.
3. Тематична спрямованість творчості для дітей А. М'ястківського.
4. Життєвий шлях Ю. Ярмиша. Книжки для дітей.
5. Характеристика творів для дітей письменника.

Основні поняття: *вірш, оповідання, авторська казка, мотиви твору, проблематика твору, головні й другорядні герої, поза, жести, міміка.*

Практичні завдання

1. Схарактеризуйте твори А. М'ястківського «Неня», «Казка про яблуню». Визначте жанрові особливості.
2. Виконайте аналіз творів Ю. Ярмиша «Зайчаткова казочка», «Дрібний дощик».
3. Підготуйте повідомлення для дітей молодшого шкільного віку про А. М'ястківського та Ю. Ярмиша.

Захист творчих проектів

1. Презентація на тему «Пригодницько-розважальні казки Ю. Ярмаша».
2. Інценізація епізодів казки «Паличка-рятівниця» Ю. Ярмаша.

Захист рефератів

1. Пізнавальна і виховна цінність творів для дітей молодшого шкільного віку А. М'ястківського.
2. Роль Ю. Ярмаша у розвитку української дитячої літератури.

Рекомендована література: [2; 8; 46; 47; 48].

Методичні рекомендації

Готуючи повідомлення для дітей молодшого шкільного віку про А. М'ястківського та Ю. Ярмаша, необхідно виокремити доступні для школярів відомості про життя і творчість письменників. Учням цікавими є спогади письменників про дитинство, веселі пригоди, природу, яка оточувала їх в дитячі роки. Під час підготовки повідомлення слід пам'ятати про необхідність розширення та впорядкування знань дітей про письменників.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився А. М'ястківський?
2. Які жанри наявні у творчості для дітей молодшого шкільного віку письменника?
3. Які теми властиві творам для дітей А. М'ястківського?
4. Коли і де народився Ю. Ярмаш?
5. Назвіть книжки для дітей письменника.
6. Які твори Ю. Ярмаша входять до кола дитячого читання?
7. Визначте мотиви творів для дітей письменника.

Практичне заняття №8

Тема. І. Калинець, І. Жиленко, А. Качан. Творчість письменників для дітей

Мета: поглибити знання про І. Калинця як дитячого письменника, життєвий шлях І. Жиленко, її твори для дітей молодшого шкільного віку, А. Качана та його творчості для дітей; удосконалювати вміння аналізувати твори для дітей молодшого шкільного віку; розвивати навички складати партитуру художніх творів.

Питання для обговорення:

1. І. Калинець – дитячий письменник.
2. Життєвий шлях І. Жиленко.
3. Твори І. Жиленко для дітей молодшого шкільного віку.
4. А. Качан. Творчість письменника для дітей.

Основні поняття: літературна казка, вірш, авторські загадки, авторські заклички й мирилки, тематика творів, мотиви творів, оригінальність твору, паузи, тактовий логічний наголос, головний логічний наголос, мелодика, темп.

Практичні завдання

1. Напишіть відгук на збірку для дітей І. Калинця «Книжечка для Дзвінки».
2. Виконайте аналіз твору (на вибір) І. Жиленко.
3. Складіть партитуру твору А. Качана «Дівчинка і море».
4. Прорекламуйте напам'ять вірш «Крихта хліба» А. Качана.
5. Підготуйте повідомлення для молодших школярів про І. Калинця, І. Жиленко, А. Качана.

Захист рефератів

1. Мотиви творів для дітей І. Калинця.
2. Пізнавальна і виховна цінність творів для дітей І. Жиленко.
3. Вивчення творчості А. Качана у початковій школі.

Рекомендована література: [2; 8; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 46; 47; 48].

Методичні рекомендації

Опрацьовуючи твори для дітей молодшого шкільного віку І. Калинця, І. Жиленко, А. Качана, необхідно звертати особливу увагу на їх жанрові особливості, тематику, проблематику, мотиви, вчинки головних і другорядних героїв, мовностильові особливості, пізнавальне і виховне значення. Адже це сприятиме поглибленню знань про специфіку творчості письменників для дітей, правильному виконанню практичних завдань, написанню рефератів тощо. Рекомендується фіксувати інформацію про прочитані твори у читацький щоденник.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився І. Калинець?
2. Які твори письменника входять до кола читання молодших школярів?
3. Коли і де народилася І. Жиленко?
4. Назвіть твори письменниці для дітей.
5. Які теми властиві творам письменниці?

6. Коли і де народився А. Качан?

7. Які твори письменника вивчаються у початкових класах?

Практичне заняття №9

Тема. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей письменників рідного краю

Мета: поглибити знання про життєвий шлях і творчий доробок для дітей В. Ладижця, С. Жупанина як дитячого письменника, Г. Малик та Л. Повх як дитячих письменниць, В. Шкірю й Ю. Шипа як дитячих письменників Закарпаття; вдосконалювати вміння аналізу поезій; розвивати навички складати партитуру художніх творів.

Питання для обговорення:

1. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей В. Ладижця.
2. С. Жупанин як дитячий письменник.
3. Г. Малик, Л. Повх – дитячі письменниці.
4. В. Шкіря, Ю. Шип як дитячі письменники Закарпаття.

Основні поняття: література рідного краю, тематика творів, мотиви творів, вірші, літературні загадки, літературні казки, гумористичні твори, знаки партитури.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте поезію (на вибір) В. Ладижця.
2. Виконайте аналіз твору С. Жупанина «Буду я природі другом».
3. Складіть партитуру твору С. Жупанина «Оленчині вишивки».
4. Підготуйте повідомлення для дітей молодшого шкільного віку про В. Ладижця, С. Жупанина.
5. Напишіть відгук на дитячу книгу Г. Малик «Як сонечко крапочки загубило».

Захист рефератів

1. Вивчення творчості для дітей письменників Закарпаття в початковій школі.
2. Тематика творів для дітей Г. Малик, Л. Повх.
3. Мотиви творів для дітей В. Шкірі, Ю. Шипа.

Рекомендована література: [15; 16; 17; 24; 31; 32; 33; 34; 35; 42; 43].

Методичні рекомендації

Під час підготовки до практичного заняття слід ґрунтовно опрацювати рекомендовані джерела. Особливу увагу необхідно звернути на роль закарпатських дитячих письменників у створенні нових образів, розвитку жанрів, тем, мотивів у дитячій літературі.

Готуючи для дітей молодшого шкільного віку повідомлення про письменників рідного краю, слід назвати та схарактеризувати твори, які входять до кола дитячого читання й допомагають формувати світогляд, характер, почуття та емоції школярів, сприяють моральному становленню особистості, її естетичному розвитку.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився В. Ладижець?
2. Назвіть збірки для дітей письменника.
3. Які твори В. Ладизця входять до кола читання молодших школярів?
4. Коли і де народився С. Жупанин?
5. Які жанри наявні у творчості для дітей письменника?
6. Назвіть твори Г. Малик, які входять до кола дитячого читання.
7. Визначте тематику творів для дітей Л. Повх.
8. Які мотиви властиві творам для дітей В. Шкірі та Ю. Шипа?

Практичне заняття №10

Тема. Життєвий шлях і творчість для дітей зарубіжних письменників

Мета: поглибити знання про життєвий шлях і творчість для дітей Ш. Перро, О. Пушкіна, С. Маршака та К. Чуковського, братів Грімм, Г. К. Андерсена; удосконалювати вміння аналізу творів різних жанрів; розвивати навички визначати для дітей якого віку призначені художні твори.

Питання для обговорення:

1. Ш. Перро як дитячий письменник.
2. Творчість для дітей О. Пушкіна.
3. Літературні казки С. Маршака та К. Чуковського.
4. Казки братів Грімм для дітей.
5. Творчий доробок для дітей Г. К. Андерсена.

Основні поняття: зарубіжна дитяча література, авторська казка, тематика творів, проблематика творів, оригінальність твору, пізнавальне і виховне значення твору.

Практичні завдання

1. Виконайте аналіз казки (на вибір) Ш. Перро.
2. Схарактеризуйте казку О. Пушкіна «Казка про царя Салтана».
3. Проаналізуйте казку (на вибір) С. Маршака.
4. Схарактеризуйте казки К. Чуковського «Айболить», «Федорине горе».

Захист творчих проєктів

Інсценізація епізодів казки С. Маршака «Дванадцять місяців».

Захист рефератів

1. Підготувати реферат на тему «Розвиток жанру літературної казки в зарубіжній дитячій літературі».
2. Тематика казок братів Грімм.
3. Пізнавальна й виховна цінність казок Г. К. Андерсена.

Рекомендована література: [13; 14; 46; 47; 48; 68; 69].

Методичні рекомендації

Опрацьовуючи твори для дітей зарубіжних письменників, необхідно звертати особливу увагу на їх жанрові особливості, тематику, проблематику, мотиви, вчинки головних і другорядних героїв, мовностильові особливості, пізнавальне і виховне значення. Це сприятиме поглибленню знань про специфіку творчості письменників для дітей, правильному виконанню практичних і творчих завдань, написанню рефератів тощо. Інформацію про прочитані твори слід фіксувати у читацький щоденник.

Запитання для самоконтролю

1. Коли і де народився Ш. Перро?
2. Які жанри властиві творчості для дітей О. Пушкіна?
3. Які казки для дітей написав С. Маршак?
4. Яка тематика казок К. Чуковського?
5. Коли і де народилися брати Грімм?
6. Які твори братів Грімм ввійшли до кола дитячого читання?
7. Які казки написав для дітей Г. К. Андерсен?

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЬ

Мета практичних занять з дисципліни «Дитяча література» полягає у закріпленні й поглибленні набутих теоретичних знань студентами педагогічного факультету спеціальності «Початкова освіта», опануванні вміннями й навичками їх застосування при вирішенні конкретних практичних завдань, контролі за засвоєнням матеріалу, стимулюванні самостійної роботи щодо засвоєння основних положень та вивчення специфіки дитячої літератури.

Студенти, беручи участь у практичному занятті, при обговоренні того чи іншого питання повинні:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати й доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стисло відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача тощо.

У процесі підготовки до практичних занять студентам необхідно всебічно розглянути й усвідомити зміст запланованих питань, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, художню літературу, наукові публікації тощо).

Кращій підготовці до практичного заняття сприятиме використання різних технічних засобів та технологій (комп'ютер, мережа Internet, відеотехніка). Вони допомагають здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, мінімізують витрати часу на такі дії, оптимізують самостійну роботу студентів, надають доробкам студентів закінченого й естетичного вигляду.

Загальні вимоги до учасників практичного заняття:

- прочитати текст першоджерела та рекомендовану літературу;
- опрацювати теоретичний матеріал;
- всебічно вивчити зміст питань, що виносяться на практичне заняття;
- підготуватися до виступу з кожного питання плану практичного заняття;
- опрацювати навчальну літературу;
- опрацювати питання, які винесені на самостійне вивчення;
- рекомендовано виступати не з місця, а перед усією аудиторією;
- викладати думки логічно, послідовно;
- враховувати, що кожен виступ має складатися з трьох частин: вступу, основної частини і висновку;
- вільно триматися перед аудиторією, грамотно і переконливо говорити;
- кожен студент бере участь в обговоренні всіх питань практичного заняття;
- після відповіді товариша вміти прокоментувати основне положення проблеми, задати йому додаткове запитання;
- для підтвердження або ж спростування тієї чи іншої тези наводити аргументи (цитати з тексту першоджерела або думки, істинність яких обґрунтована).

На практичних заняттях використовуються різні методи та форми контролю знань студентів: усне опитування (індивідуальне, фронтальне), практичні завдання, творчі завдання, метод проєктів, робота в парах, робота в групах, тестування.

Перевірку засвоєння своїх знань студенти здійснюють за допомогою запитань для самоконтролю.

Самостійна робота студентів полягає у написанні повідомлень, відгуків, рефератів на визначені теми, підготовці інсценізації епізодів художніх творів, вивченні віршів напам'ять тощо.

Особливу увагу слід приділити засвоєнню основної та додаткової літератури, рекомендованої для підготовки до практичних занять.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ І ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

Важливим засобом у засвоєнні знань є виконання різноманітних практичних та творчих завдань: аналіз художніх творів різних жанрів, написання анотацій, повідомлень, відгуків, рецензій, рефератів, презентацій, інсценізація епізодів художніх творів для дітей молодшого шкільного віку тощо.

Навички написання анотацій, повідомлень, відгуків, рецензій, рефератів, презентацій допоможуть студентам опрацьовувати на якісному рівні та в значних обсягах художню, науково-навчальну, науково-популярну, суто наукову літературу з даної навчальної дисципліни.

Вказівки до підготовки анотацій

Анотації пишуться з метою стислої характеристики певного писемного джерела (дитячої книги, художнього твору, літературно-критичної статті тощо).

Анотація складається з двох частин: бібліографічного опису й власне тексту.

В анотації повідомляються відомості про автора, жанр, зміст, особливості джерела тощо. Текст вирізняється лаконічністю, високим рівнем узагальнення інформації.

Орієнтовна схема аналізу джерела під час складання анотації:

1. Відомості про автора.
2. Відомості про форму (жанр) тексту.
3. Предмет, об'єкт або тема.
4. Характеристика змісту анотованого джерела.
5. Характеристика художнього оформлення.
6. Цільове й читацьке призначення джерела.

Вказівки до підготовки повідомлень

Підготовка повідомлень передбачає такі етапи:

1. Обдумування та формулювання теми, визначення низки питань, виокремлення принципових положень.

2. Добір теоретичного і практичного матеріалу (опрацювання літератури). На цьому етапі важливо не просто знайти та опрацювати матеріал, а глибоко його осмислити, визначити головне і другорядне, інтегрувати основні положення за кількома джерелами.

3. Складання плану, тобто визначення порядку розташування окремих частин тексту, їх послідовності та обсягу.

4. Складання тез повідомлення.

5. Написання остаточного тексту повідомлення.

Структура повідомлення: вступ, основна частина, висновки.

Вказівки до підготовки відгуків

У відгуках оцінюється прочитане, висловлюється власне ставлення до нього.

Орієнтовна структура відгуку: назва (*Відгук*), заголовок (містить найменування книжки (збірки), прізвище та ініціали її автора, місце публікації, видавництво, рік публікації), текст.

У тексті відгуку слід подати загальну характеристику запропонованої на розгляд дитячої книжки (збірки), аналіз змісту, визначити актуальність тематики, висвітлити творчий задум письменника, висловити критичну оцінку щодо особливостей композиції, сили впливу слова автора, майстерності письменника у зображенні героїв, представлених художником ілюстрацій тощо, а також практичні поради та висновки.

Обсяг відгуку – 1-3 сторінки.

Вказівки до підготовки рецензій

Рецензія належить до жанру літературної критики. У ній аналізується та оцінюється художній твір, дитяча книжка тощо. Специфікою рецензій є те, що їх слід писати на сучасні літературні дитячі видання, про які ще не склалося певної думки.

Авторові рецензії необхідно розглядати художній твір в контексті сучасного життя та сучасного літературного процесу. Не слід переказувати прочитаний твір, важливо оцінити своєрідність автора, оригінальність твору, окреслити образи, використані художні засоби, визначити індивідуальність, неповторність стилю письменника.

План рецензії на літературний твір

1. Бібліографічний опис літературного твору та коротка характеристика його змісту.

2. Висловлення враження від прочитаного твору.

3. Критичний розбір тексту:

а) сенс назви;

б) аналіз форми й змісту;

в) особливості композиції;

г) зображення героїв;

г) індивідуальність стилю автора.

4. Аргументована оцінка літературного твору й власні міркування рецензента.

Вказівки до підготовки рефератів

Етапи підготовки реферату:

1. Визначити тему.
2. Дібрати літературу: а) першоджерела; б) збірники, монографії, довідники; в) газетні та журнальні матеріали.
3. Ґрунтовно вивчити літературу, зробити виписки цитат, основних думок.
4. Скласти список розділів, який може бути й планом реферату.
5. Продумати план реферату, можливе його розширення.
6. Систематизувати опрацьований матеріал.
7. Остаточо продумати та уточнити план реферату.
8. У кінці реферату слід подавати список використаної літератури.
9. Бібліографічний опис джерела списку літератури оформлювати відповідно до вимог.

Структура реферату:

1. Титульна сторінка (назва міністерства, якому підпорядкована установа; назва закладу; назва кафедри, на якій виконано роботу; назва дисципліни; тема реферату; назва виду документа (реферат); посада (студент) та номер групи, у якій навчається автор; прізвище, ім'я, по батькові автора; місто і рік написання).
2. План.
3. Текст, який складається зі вступу, основної частини, висновків.
4. Список використаної літератури.

Реферат слід писати на основі критичного огляду літературних та інших джерел. У ньому автор подає чужі та власні думки. Рекомендований обсяг реферату – 10-12 сторінок.

Вказівки до підготовки презентації

Сучасним учителям початкових класів часто необхідно виступити перед дітьми з презентацією на певну тему. Ефективній підготовці допомагають засоби *PowerPoint*, що дають можливість за допомогою комп'ютера підготувати набір слайдів, який називається *презентацією*.

Слайди переважно готуються у кольоровій гамі. Вони можуть містити текст, таблиці, малюнки, відеокліпи, звуковий супровід тощо. Необхідно дотримуватися логічності, послідовності викладу інформації. Архітектоніка тексту: вступ, основна частина, висновки.

Рекомендований обсяг – 10-12 слайдів.

Питання та завдання для самоконтролю та контролю досягнутих результатів навчання

Питання для самоконтролю

1. Жанрова специфіка дитячої літератури.
2. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку.
3. Жанри усної народної творчості для дітей.
4. Специфіка творів часів Київської Русі, що увійшли до кола дитячого читання.
5. Пізнавальна цінність «Повісті минулих літ».
6. Виховне значення «Повчання» Володимира Мономаха.
7. Які події описуються у літописі «Слово про Ігорів похід»?
8. Різноманітність творів Г. Сковороди, що увійшли у дитяче читання.
9. Особливості становлення й розвитку нової української дитячої літератури.
10. Пізнавальне, виховне та естетичне значення творів Т. Шевченка, що увійшли до кола дитячого читання молодших школярів.
11. Різноманітність творчості для дітей Л. Глібова.
12. Тематика байок Л. Глібова.
13. Вірші та казки для дітей І. Франка.
14. Природа у віршах для дітей Лесі Українки.
15. Характеристика новітньої української дитячої літератури.
16. Книги О. Іваненко для дітей.
17. Природа у творчості для дітей П. Тичини.
18. Різноманітність тематики творів для дітей М. Рильського.
19. Щирість і духовна краса віршів про рідну землю, матір Марійки Підгірянки.
20. Книги для дітей Н. Забіли, їх аналіз.
21. Різноманітність творчості для дітей Н. Забіли.
22. Оповідання для дітей М. Трублаїні, їх аналіз.
23. Різноманітність тематики творів для дітей Д. Павличка.
24. Поезії для дітей Л. Костенко на природничу тематику.
25. Творчість для дітей І. Драча.
26. Жанрова різноманітність творів для дітей М. Вінграновського.
27. Книги для дітей Т. Коломієць, їх аналіз.
28. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку В. Лучука.
29. Творчість для дітей Д. Чердніченка.
30. Твори для дітей молодшого шкільного віку М. Слабошпицького, їх аналіз.
31. Жанрова різноманітність творів для дітей А. М'ястківського.
32. Тематика казок Ю. Ярмаши.
33. Книги для дітей М. Сингаївського, їх аналіз.
34. Різноманітність творів для дітей А. Костецького.

35. І. Калинець як дитячий письменник.
36. Твори І. Жиленко для дітей молодшого шкільного віку, їх аналіз.
37. Творчість для дітей А. Качана.
38. Особливості становлення літератури для дітей на Закарпатті.
39. Творчий доробок для дітей В. Ладижця.
40. Творчість для дітей молодшого шкільного віку С. Жупанина.
41. Тематика творів для дітей Г. Малик.
42. Книги для дітей Л. Повх, їх аналіз.
43. Мотиви творів для дітей В. Шкірі.
44. Специфіка дитячої літератури письменників діаспори.
45. Тематика дитячих віршів К. Перелісної.
46. Творчість для дітей Р. Завадовича.
47. Особливості дитячої літератури близького зарубіжжя.
48. Казки Ш. Перро, їх аналіз.
49. Тематика творів О. Пушкіна, що увійшли у дитяче читання.
50. Казки С. Маршака, їх аналіз.
51. Творчість для дітей К. Чуковського.
52. Образи дітей бідняків у казках братів Грімм.
53. Творчий доробок для дітей Г. К. Андерсена.
54. Роль періодики в колі дитячого читання.
55. Сучасні періодичні видання для дітей молодшого шкільного віку.

Тестові завдання для самоконтролю

Найкоротший відрізок певного віршованого метра, сконцентованого у групі складів з відносно незмінним наголосом (ритмічним акцентом) – це:

- а) стопа;
- б) строфа;
- в) рима;
- г) епіфора.

Фонічно викінчена віршова сполука, яка повторюється у поетичному творі, об'єднана здебільшого спільним римуванням, представлена інтонаційною та ритміко-синтаксичною цілісністю, відмежована від аналогічних сполук помітною паузою та іншими чинниками (закінчення римованого ряду, відносна смислова завершеність тощо) – це:

- а) стопа;
- б) рима;
- в) строфа;
- г) синекдоха.

Двоскладова стопа з наголосом на першому складі – це:

- а) хорей;

- б) ямб;
- в) дактиль;
- г) анапест.

Двоскладова стопа з наголосом на другому складі – це:

- а) дактиль;
- б) анапест;
- в) хорей;
- г) ямб.

Трискладова стопа з наголосом на першому складі – це:

- а) хорей;
- б) дактиль;
- в) амфібрахій;
- г) анапест.

Трискладова стопа з наголосом на другому складі – це:

- а) амфібрахій;
- б) анапест;
- в) хорей;
- г) ямб.

Трискладова стопа з наголосом на останньому складі – це:

- а) анапест;
- б) ямб;
- в) хорей;
- г) амфібрахій.

Подія чи система подій, покладена в основу епічних, драматичних, інколи ліричних творів, спосіб естетичного освоєння й осмислення, організації подій, рух характеристик у художньому часі та просторі – це:

- а) композиція;
- б) стиль;
- в) сюжет;
- г) фабула.

Побудова твору, доцільне поєднання всіх його компонентів у художньо-естетичну цілісність, зумовлену логікою зображуваного, представленого читачеві світу, світоглядною позицією, естетичним ідеалом, задумом письменника, каноном, нормами обраного жанру, орієнтацією на адресата – це:

- а) сюжет;
- б) композиція;
- в) фабула;
- г) стиль.

Вихідна частина сюжету художнього твору, в якій стисло подається ситуація, що логічно випереджає зав'язку, хоча може в тексті передувати не тільки їй, а й подаватися після неї окремими деталями впродовж усього твору або ж наприкінці – це:

- а) пролог;
- б) експозиція;
- в) епілог;
- г) кульмінація.

Елемент сюжету, вихідний момент у розвитку дії художнього твору – це:

- а) епілог;
- б) пролог;
- в) кульмінація;
- г) зав'язка.

Складовий компонент сюжету, вирішення конфлікту епічного, ліро-епічного, драматичного, а іноді й ліричного твору – це:

- а) пролог;
- б) кульмінація;
- в) розв'язка;
- г) епілог.

Слово, вживане в переносному значенні для характеристики будь-якого явища за допомогою вторинних смислових значень, актуалізації його «внутрішньої форми» – це:

- а) оксиморон;
- б) інверсія;
- в) антитеза;
- г) троп.

Різновид тропа, що полягає в надмірному перебільшенні характерних властивостей чи ознак певного предмета, явища або дії задля особливого увиразнення художнього зображення чи виявлення емоційно-естетичного ставлення до нього – це:

- а) градація;
- б) гіпербола;
- в) оксиморон;
- г) гротеск.

Стилістична фігура, котра полягає у поступовому нагнітанні засобів художньої виразності задля підвищення чи пониження їхньої емоційно-смислової значимості – це:

- а) гротеск;

- б) оксиморон;
- в) гіпербола;
- г) градація.

Стилістичний прийом, який полягає у повторенні однорідних приголосних задля підвищення інтонаційної виразності вірша, для емоційного поглиблення його смислового зв'язку – це:

- а) епіфора;
- б) анафора;
- в) алітерація;
- г) інверсія.

Вживаний на початку віршових рядків звуковий, лексичний повтор чи повторення протягом цілого твору або його частини синтаксичних, строфічних структур – це:

- а) анафора;
- б) епіфора;
- в) антитеза;
- г) алітерація.

Стилістична фігура, повторення однакових слів, звукосполучень, словосполучень наприкінці віршових рядків, строф у великих поетичних творах – це:

- а) антитеза;
- б) анафора;
- в) епіфора;
- г) синекдоха.

Стилістична фігура в художній літературі та в ораторському мистецтві, що полягає в драматичному запереченні певної тези чи у вмотивованому контрастуванні смислових значень бінарних образів – це:

- а) інверсія;
- б) антитеза;
- в) синекдоха;
- г) анафора.

Одна із стилістичних фігур поетичного мовлення, яка полягає в незвичному розташуванні слів у реченні з очевидним порушенням синтаксичної конструкції задля емоційно-смислового увиразнення певного вислову – це:

- а) антитеза;
- б) епіфора;
- в) колізія;
- г) інверсія.

Різновид тропа, що полягає у сполученні різко контрастних, протилежних за значенням слів, внаслідок чого утворюється нова смислова якість, несподіваний експресивний ефект – це:

- а) оксиморон;
- б) інверсія;
- в) антитеза;
- г) колізія.

Один з основних тропів поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища – це:

- а) метонімія;
- б) метафора;
- в) оксиморон;
- г) епітет.

Троп, який полягає у поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, за допомогою компаративної зв'язки – це:

- а) метафора;
- б) епітет;
- в) порівняння;
- г) метонімія.

Різновид тропа, в якому переноситься значення слів з певних явищ та предметів на інші за суміжністю – це:

- а) порівняння;
- б) метонімія;
- в) синекдоха;
- г) метафора.

Уподібнення неживих предметів чи явищ природи людським якостям – це:

- а) персоніфікація;
- б) метонімія;
- в) метафора;
- г) порівняння.

Зображення подій і вчинків персонажів через об'єктивний виклад їх від першої особи – це:

- а) розповідь;
- б) опис;
- в) оповідь;
- г) монолог.

Зображення подій і вчинків персонажів через об'єктивний виклад їх від третьої особи – це:

- а) полілог;
- б) оповідь;
- в) монолог;
- г) розповідь.

Визначте жанр фольклорного твору «Грицю, Грицю»:

- а) народна пісня;
- б) народна казка;
- в) переказ;
- г) легенда.

З якого фольклорного твору подані рядки?

«...– Пускай, хазяїне,
в стодолу,
вже ж я набувся на полю.
Вже ж я на полю набувся,
буйного вітру начувся,
дрібнесеньким дощем
налився,
ранньої роси напився...»

- а) «Колобок»;
- б) «Пісенька житнього віночка»;
- в) «Колосок»;
- г) «Два півники».

Визначте жанр фольклорного твору «Два півники»:

- а) народна казка;
- б) народна усмішка;
- в) народна пісня;
- г) оповідання.

До якого жанру належить фольклорний твір «Стоїть явір над водою»?

- а) пісня;
- б) притча;
- в) переказ;
- г) легенда.

Визначте жанр фольклорного твору «Як ще не було початку світа...»:

- а) притча;
- б) легенда;
- в) казка;
- г) пісня.

Яка українська народна казка має такий зачин?

«Колись був у Києві князь. І був коло Києва змій. Щороку посилали цьому змієві дань: давали або молодого парубка, або дівчину. Ото прийшла черга вже й до дочки самого князя. Нічого робити, - коли давали городяни, треба і князеві давати. Послав князь свою дочку в дань змієві. А дочка була така хороша, що й сказати не можна...»

- а) «Летючий корабель»;
- б) «Кирило Кожум'яка»;
- в) «Кривенька качечка»;
- г) «Казка про дідову і бабину дочку».

Кому з персонажів української народної казки «Кирило Кожум'яка» належать такі слова:

« – А що, Кирило? Прийшов битися чи миритися?»

- а) князю;
- б) князівні;
- в) селянину;
- г) змію.

З якої української народної казки подані рядки?

«Другого дня знов пішли дід і баба по грибки. Приходять додому, аж у них і вареники зварені, і починочок стоїть на віконці.

Вони знову до сусідів:

– Чи не бачили кого?»

- а) «Кривенька качечка»;
- б) «Казка про дідову і бабину дочку»;
- в) «Телесик»;
- г) «Мудра дівчина».

Яка українська народна казка має поданий зачин?

«Було собі два брати – один убогий, а другий багатий. От багатий колись ізласкавився над бідним, що не має той ні ложки молока дітям, та й дав йому дійну корову, і каже:

- Потроху відробиш мені за неї.

Ну, бідний брат відробиляв потроху, а далі тому багачеві шкода стало корови, він і каже вбогому братові:

- Віддай мені корову назад!..»

- а) «Казка про дідову і бабину дочку»;
- б) «Мудра дівчина»;
- в) «Кривенька качечка»;
- г) «Кирило Кожум'яка».

Визначте ім'я головної героїні української народної казки «Мудра дівчина»:

- а) Харитя;
- б) Христина;
- в) Маруся;
- г) Гафійка.

До якого жанру належить фольклорний твір «Без труда нема плода»?

- а) пісня;
- б) притча;
- в) легенда;
- г) казка.

До якого жанру належить фольклорний твір «У пригоді»?

- а) казка;
- б) легенда;
- в) переказ;
- г) притча.

Визначте жанр фольклорного твору «Хліб і золото»:

- а) легенда;
- б) переказ;
- в) притча;
- г) казка.

До якого жанру належить фольклорний твір «Місто Сміла»?

- а) переказ;
- б) казка;
- в) притча;
- г) легенда.

Визначте жанр поданих висловів:

Вік живи – вік учись.

Умій сказати, умій і змовчати.

Слово – не горобець, вилетить – не піймаєш.

- а) скоромовки;
- б) прислів'я;
- в) приказки;
- г) чистомовки.

Визначте жанр поданих висловів:

*Біля броду бусол ходить,
буслена з собою водить.*

*Ходить квочка коло кілочка,
водить діток, дрібних квіток.*

*Босий хлопець сіно косить.
Роса росить ноги босі.*

- а) загадки;
- б) прислів'я;
- в) приказки;
- г) скоромовки.

Визначте жанр поданих висловів:

Надворі горою, а в хаті водою.

*Живе один батько: тисячі синів має.
Всім шапки справляє, а собі не має.*

*Не куц, а з листочками,
не сорочка, а зшита,
не людина, а навчає.*

- а) прислів'я;
- б) приказки;
- в) загадки;
- г) скоромовки.

До якої тематики відносяться вірші Т. Шевченка «На Великдень, на соломі...», «І виріс я на чужині», «І золотої, й дорогої»?

- а) любов до рідного краю;
- б) тема знедоленого дитинства;
- в) любов до рідної природи;
- г) трагічна доля матері й дитини.

Хто є автором казок «Ведмідь», «Кармелюк», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя»?

- а) Марко Вовчок;
- б) Іван Франко;
- в) Михайло Коцюбинський;
- г) Сидір Воробкевич.

Хто є автором байки «Коник-стрибунець»?

- а) Леонід Глібов;
- б) Іван Франко;
- в) Степан Руданський;

г) Григорій Сковорода.

Автором якої поезії є Л. Глібов?

- а) «Вишеньки»;
- б) «На зеленому горбочку»;
- в) «Веснянка»;
- г) «Пролісок».

Визначте, яку поезію для дітей написав Л. Глібов?

- а) «Дивувалась зима»;
- б) «Вже сонечко в море сіда»;
- в) «Тиша морська»;
- г) «Зимня пісенька».

Який твір для дітей написав Л. Глібов?

- а) «Квіткове весілля»;
- б) «Ластівка»;
- в) «На волю»;
- г) «Шматок хліба».

Автором якого вірша є І. Франко?

- а) «На зеленому горбочку»;
- б) «Дивувалась зима»;
- в) «Вже сонечко в море сіда»;
- г) «Веснянка».

Який вірш для дітей написав І. Франко?

- а) «Тиша морська»;
- б) «Вишеньки»;
- в) «Тішся, дитино...»;
- г) «Дрімають села».

Визначте поезію, яку для дітей написав І. Франко:

- а) «Осінь»;
- б) «Зимня пісенька»;
- в) «У долині село лежить»;
- г) «Вітер».

В якому році опубліковано перше видання збірки казок «Коли ще звірі говорили» І. Франка?

- а) 1896 р.;
- б) 1897 р.;
- в) 1898 р.;
- г) 1899 р.

Яку казку для дітей написав І. Франко?

- а) «Лисичка і Журавель»;
- б) «Метелик»;
- в) «Лелія»;
- г) «Казка про яблуню».

Коли і де народилася Леся Українка?

- а) 25 лютого 1871 р. у Новограді-Волинському;
- б) 29 березня 1872 р. в Івано-Франківську;
- в) 28 квітня 1870 р. в Сумах;
- г) 17 вересня 1873 р. у Вінниці.

Хто автор поезії «На зеленому горбочку»?

- а) Іван Франко;
- б) Олена Пчілка;
- в) Леся Українка;
- г) Леонід Глібов.

У якому творі Лесі Українки є такі рядки:

«Діти нудяться в хатині,
Нудять, нарікають:
«І нащо зима та люта?
— Все вони питають. —
Он все поле сніг завіяв,
Хоч не йди із хати!
У замкнуті дивись вікна,
Ніде й погуляти!»

- а) «Літо краснеє минуло»;
- б) «Мамо, іде вже зима»;
- в) «Як дитиною, бувало...»;
- г) «Тішся, дитино...».

У якій поезії Лесі Українки є такі рядки:

«...Дівчаточко й хлоп'яточко
Під деревцем скачуть,
Простягають рученята,
Та мало не плачуть».

- а) «Як дитиною, бувало...»;
- б) «Літо краснеє минуло»;
- в) «Тішся, дитино...»;

г) «Вишеньки».

Хто є автором вірша «Вже сонечко в море сіда»?

- а) Олена Пчілка;
- б) Марійка Підгірянка;
- в) Іван Франко;
- г) Леся Українка.

У якому творі Лесі Українки є такі рядки:

«Править хтось малим човенцем
Стиха весла підіймає,
І здається, що з весельця
Щире золото спадає.
Як би я тепер хотіла
У мале човенце сісти
І далеко на схід сонця
Золотим шляхом поплисти!»

- а) «Тішся, дитино...»;
- б) «Тиша морська»;
- в) «Як дитиною, бувало...»;
- г) «Літо краснеє минуло».

Яку казку для дітей написала Леся Українка?

- а) «Метелик»;
- б) «Фарбований Лис»;
- в) «Пан Коцький»;
- г) «Лисичка і Журавель».

Авторкою якої казки є Леся Українка?

- а) «Дві кізочки»;
- б) «Про двох цапків»;
- в) «Біда навчить»;
- г) «Кисличка».

Хто написав для дітей казку «Лілея»?

- а) Олена Пчілка;
- б) Іван Франко;
- в) Леся Українка;
- г) Марійка Підгірянка.

Коли і де народився П. Тичина?

- а) 27 січня 1891 р. в с. Піски на Чернігівщині;
- б) 19 березня 1892 р. в с. Тернівка на Сумщині;

- в) 25 квітня 1893 р. в с. Лази на Черкащині;
- г) 17 травня 1894 р. в с. Млини на Херсонщині.

Хто є автором творів для дітей «Квітчастий луг і дощик золотий», «Гаї шумлять»?

- а) Олександр Олесь;
- б) Павло Тичина;
- в) Максим Рильський;
- г) Микола Трублаїні.

Визначте автора дитячих творів «Хор лісових дзвіночків», «А я у гай ходила»?

- а) Марійка Підгірянка;
- б) Наталя Забіла;
- в) Павло Тичина;
- г) Максим Рильський.

У якому році була опублікована дитяча книга «День ясний» М. Рильського?

- а) у 1945 році;
- б) у 1946 році;
- в) у 1947 році;
- г) у 1948 році.

Коли побачила світ книга для дітей «Урожай» М. Рильського?

- а) у 1949 році;
- б) у 1950 році;
- в) у 1951 році;
- г) у 1952 році.

Визначте автора дитячої книжечки «Квіти друзям» (1954 р.):

- а) Юрій Федькович;
- б) Сидір Воробкевич;
- в) Борис Грінченко;
- г) Максим Рильський.

Хто є автором книги для дітей «Орлина сім'я» (1955 р.)?

- а) Степан Васильченко;
- б) Максим Рильський;
- в) Петро Панч;
- г) Олександр Копиленко.

У якому році побачила світ книжка М. Рильського «Санчата діда Максима»?

- а) у 1964 році;
- б) у 1965 році;
- в) у 1967 році;
- г) у 1968 році.

Коли і де народилася Марійка Підгірянка?

- а) 29 березня 1881 р. в с. Білі Ослави на Івано-Франківщині;
- б) 21 серпня 1883 р. в с. Нагуєвичах на Львівщині;
- в) 28 вересня 1880 р. в с. Стопчатові на Підкарпатті;
- г) 27 квітня 1882 р. в с. Петрашівка на Київщині.

Визначте співрозмовників у вірші «Розмова про сонце» Марійки Підгірянки:

- а) бабуся й онучка;
- б) дідусь й онук;
- в) мати й дитина;
- г) дідусь й онучка.

Хто є автором твору «Безконечні казочки»?

- а) Іван Франко;
- б) Марійка Підгірянка;
- в) Наталя Забіла;
- г) Микола Трублаїні.

Визначте, який твір для дітей написала Марійка Підгірянка?

- а) «Дрімують села»;
- б) «Дивувалась зима»;
- в) «Вишеньки»;
- г) «Співанка про місяці».

Визначте автора дитячої збірки «Пригоди з автобусом»:

- а) Павло Тичина;
- б) Максим Рильський;
- в) Наталя Забіла;
- г) Марійка Підгірянка.

У якому році побачила світ збірка для дітей «У морі» Н. Забіли?

- а) у 1927 році;
- б) у 1928 році;
- в) у 1929 році;
- г) у 1930 році.

Хто є автором збірки для дітей «Про Тарасика й Марисю»?

- а) Максим Рильський;

- б) Наталя Забіла;
- в) Микола Трублаїні;
- г) Марійка Підгірянка.

Коли була опублікована дитяча збірка «Ясоччина книжка» Н. Забіли?

- а) у 1931 році;
- б) у 1932 році;
- в) у 1933 році;
- г) у 1934 році.

Який журнал редагувала Н. Забіла до 1947 року?

- а) «Барвінок»;
- б) «Пізнайко»;
- в) «Соняшник»;
- г) «Буслик».

У якому році побачила світ збірка для дітей «Під ясным сонцем» Н. Забіли?

- а) у 1947 році;
- б) у 1948 році;
- в) у 1949 році;
- г) у 1950 році.

Коли була опублікована дитяча збірка «Веселим малюкам» Н. Забіли?

- а) у 1956 році;
- б) у 1957 році;
- в) у 1958 році;
- г) у 1959 році.

Коли побачила світ дитяча збірка «У широкий світ» Н. Забіли?

- а) у 1959 році;
- б) у 1960 році;
- в) у 1961 році;
- г) у 1962 році.

Визначте рік першого видання дитячої збірки «Стояла собі хатка» Н. Забіли:

- а) 1971 р.;
- б) 1972 р.;
- в) 1973 р.;
- г) 1974 р.

Хто з дитячих письменників став першим лауреатом літературної премії ім. Лесі Українки?

- а) Наталя Забіла;
- б) Микола Трублаїні;
- в) Марійка Підгірянка;
- г) Василь Сухомлинський.

У якому році Н. Забіла стала лауреатом літературної премії ім. Лесі Українки?

- а) у 1972 році;
- б) у 1973 році;
- в) у 1974 році;
- г) у 1975 році.

Визначте автора підручників «Читанка» для другого класу (1933) та «Читанка» для третього класу (1939):

- а) Максим Рильський;
- б) Наталя Забіла;
- в) Марійка Підгірянка;
- г) Василь Сухомлинський.

Визначте жанр твору «Троянові діти» Н. Забіли:

- а) авторська казка;
- б) повість-казка;
- в) п'єса;
- г) драматична поема.

Коли і де народився В. Сухомлинський?

- а) 28 вересня 1918 р. в с. Василівка на Кіровоградщині;
- б) 22 березня 1919 р. в с. Тополя на Чернігівщині;
- в) 25 квітня 1920 р. в с. Веселий Гай на Сумщині;
- г) 29 листопада 1921 р. в с. Зелене на Хмельниччині.

Визначте автора дитячої збірки «Казки школи під голубим небом»:

- а) Наталя Забіла;
- б) Василь Сухомлинський;
- в) Марійка Підгірянка;
- г) Микола Трублаїні.

Хто є автором збірки для дітей «Сергійкова квітка»?

- а) Василь Сухомлинський;
- б) Микола Трублаїні;
- в) Дмитро Павличко;
- г) Іван Драч.

Хто з письменників написав для дітей твори «Бабусин борщ», «Білі полотна», «Велике й мале», «Висока гора до неба», «Відломлена гілка»?

- а) Платон Воронько;
- б) Борис Харчук;
- в) Андрій Головко;
- г) Василь Сухомлинський.

Визначте автора дитячих творів «Верба над ставком», «Гаряча квітка», «Гроза у лісі», «Вогнегривий коник», «Вороненя і соловей»:

- а) Юрій Збанацький;
- б) Грицько Бойко;
- в) Василь Сухомлинський;
- г) Євген Гуцало.

Який жанр твору «Без хустини тобі некрасиво» В. Сухомлинського?

- а) оповідання;
- б) казка;
- в) вірш;
- г) повість.

Визначте головних героїв твору «Без хустини тобі некрасиво» В. Сухомлинського:

- а) Марійка і Михайлик;
- б) Надійка і Вітя;
- в) Вірочка і Федько;
- г) Наталка і Василько.

Хто є головним героєм оповідання «Веселка» В. Сухомлинського?

- а) дівчинка Оксанка;
- б) хлопчик Михайлик;
- в) дівчинка Наталка;
- г) хлопчик Іванко.

Хто з письменників написав для дітей твори «Горбатенька дівчинка», «Дівчинка і Ромашка», «Віл і Садівник», «Вогник у вікні», «Вранці на пасіці»?

- а) Олександр Копиленко;
- б) Олександр Олесь;
- в) Василь Сухомлинський;
- г) Грицько Бойко.

Визначте автора творів «Добре слово», «Дуб-пастух», «Зелені рукавички», «Золотий гребінець», «Кам'яне серце»:

- а) Степан Васильченко;
- б) Василь Сухомлинський;

- в) Михайло Стельмах;
- г) Андрій Малишко.

Який жанр твору «Говорити без дозволу не можна» В. Сухомлинського?

- а) повість;
- б) казка;
- в) оповідання;
- г) п'єса.

Визначте головного героя твору «Говорити без дозволу не можна»

В. Сухомлинського:

- а) хлопчик Василько;
- б) хлопчик Іванко;
- в) дівчинка Ганнуся;
- г) дівчинка Гафійка.

Як звуть вчительку у творі «Говорити без дозволу не можна»

В. Сухомлинського?

- а) Марія Іванівна;
- б) Оксана Федорівна;
- в) Ольга Іванівна;
- г) Маргарита Василівна.

З якого твору В. Сухомлинського поданий уривок?

«Бабуся несла білий вузлик. На містку він розв'язався й додолу посипалась цибуля.

Великі, червоні м'ячі порозкочувалися, а один із них упав із мосту й бовкнув у воду. Бабуся роззубилася й не знала, що робити».

- а) «Петрик і Павлик»;
- б) «Миколі стало легше»;
- в) «Жаль самого себе»;
- г) «Петро і Марійка».

Хто є автором творів для дітей «Жменя пшениці», «Зламана яблунька», «Зрубали вербу», «Квітка сонця», «Краплина роси»?

- а) Наталя Забіла;
- б) Василь Сухомлинський;
- в) Оксана Іваненко;
- г) Михайло Стельмах.

Який жанр твору «Сергійкова квітка» В. Сухомлинського?

- а) п'єса;
- б) казка;
- в) оповідання;

г) повість.

Визначте автора дитячих творів «Лагідна рука», «Ліхтарник», «Мамине поле», «На кладці», «Найласкавіші руки»:

- а) Василь Сухомлинський;
- б) Оксана Іваненко;
- в) Дмитро Павличко;
- г) Ліна Костенко.

Як звуть героїв твору «Синій олівець» В. Сухомлинського?

- а) Федько і Юрко;
- б) Іванко і Василько;
- в) Андрійко і Михайлик;
- г) Сергійко і Тарасик.

Хто є автором творів для дітей «Метелик і квітка», «Лисиччині ліхтарики», «Маківка і джміль», «Мамин кавун», «Лисенятко-першокласник»?

- а) Антін Лотоцький;
- б) Василь Сухомлинський;
- в) Юрій Буряк;
- г) Степан Васильченко.

Який жанр твору «Ті самі слова» В. Сухомлинського?

- а) повість;
- б) казка;
- в) повість-казка;
- г) оповідання.

Визначте ім'я головного героя твору «Ті самі слова» В. Сухомлинського:

- а) Славко;
- б) Андрійко;
- в) Богданчик;
- г) Гнатик.

З якого твору В. Сухомлинського поданий уривок?

«Був травневий сонячний ранок. На зелених луках, що починалася зараз же за селом, розквітнули жовті кульбабки, дзвеніли бджоли й джмелі, в блакитному небі грав на срібних струнах жайворонок.

Цієї тихої ранкової хвилини з хати вийшла маленька дівчинка. У неї були блакитні очі, біле, мов спіла пшениця, волосся. Вона почимчикувала зеленими луками.

- а) «Усмішка»;
- б) «Оля-чарівниця»;
- в) «П'ять дубів»;

г) «Подарунок бабусі».

Коли і де народився І. Драч?

- а) 28 липня 1935 р. в с. Кошари на Черкащині;
- б) 17 жовтня 1936 р. в с. Теліжинці на Київщині;
- в) 30 березня 1937 р. в с. Лази на Вінничині;
- г) 20 вересня 1938 р. в с. Млини на Підкарпатті.

Автором якого твору є І. Драч?

- а) «Далекими світами»;
- б) «Самотня ластівка»;
- в) «Гусенятко»;
- г) «Первінка».

Коли і де народився М. Вінграновський?

- а) 01 липня 1934 р. в с. Соснівка на Черкащині;
- б) 17 вересня 1935 р. в с. Пасіка на Підкарпатті;
- в) 07 листопада 1936 р. в с. Богополі на Миколаївщині;
- г) 06 березня 1937 р. в с. Вербичі на Київщині.

Де навчався дитячий письменник М. Вінграновський?

- а) в Київському інституті театрального мистецтва;
- б) в Київському педагогічному інституті;
- в) в Київському університеті ім. Т. Шевченка;
- г) в Київському університеті культури.

У якому році з'явилися перші поетичні публікації М. Вінграновського?

- а) у 1955 р.;
- б) у 1956 р.;
- в) у 1957 р.;
- г) у 1958 р.

Коли в «Літературній газеті» було опубліковано велику добірку творів М. Вінграновського?

- а) у травні 1960 р.;
- б) у квітні 1961 р.;
- в) у червні 1962 р.;
- г) у серпні 1963 р.

У якому році була опублікована збірка для дітей «Андрійко-говорійко» М. Вінграновського?

- а) у 1969 р.;
- б) у 1970 р.;
- в) у 1971 р.;

г) у 1972 р.

Визначте автора твору для дітей «Гусенятко»:

- а) Микола Вінграновський;
- б) Василь Сухомлинський;
- в) Іван Драч;
- г) Дмитро Чередниченко.

У якому році була опублікована збірка для дітей «Літній ранок» М. Вінграновського?

- а) у 1975 р.;
- б) у 1976 р.;
- в) у 1977 р.;
- г) у 1978 р.

Хто є автором твору для дітей «Первінка»?

- а) Василь Сухомлинський;
- б) Дмитро Чередниченко;
- в) Микола Вінграновський;
- г) Михайло Слабошпицький.

У якому році вперше був опублікований твір для дітей М. Вінграновського «Сіроманець»?

- а) у 1975 р.;
- б) у 1976 р.;
- в) у 1977 р.;
- г) у 1978 р.

Визначте, який твір для дітей написав М. Вінграновський:

- а) «Далекими світами»;
- б) «Самотня ластівка»;
- в) «Рідні красвиди»;
- г) «Розмова про сонце».

У якому році була опублікована збірка для дітей «Літній вечір» М. Вінграновського?

- а) у 1977 р.;
- б) у 1978 р.;
- в) у 1979 р.;
- г) у 1980 р.

Визначте жанр твору М. Вінграновського «Сама собою річка ця течє»:

- а) літературна казка;
- б) оповідання;

- в) вірш;
- г) повість-казка.

У якому році була опублікована збірка для дітей «Ластівка біля вікна» М. Вінграновського?

- а) у 1980 р.;
- б) у 1981 р.;
- в) у 1982 р.;
- г) у 1983 р.

Назвіть автора рядків:

«Іде кіт через лід
Чорнолапо на обід.
Коли чує він: зима
Його біла підзива».

- а) Іван Франко;
- б) Василь Сухомлинський;
- в) Іван Драч;
- г) Микола Вінграновський.

У якому році була опублікована збірка для дітей «На добраніч» М. Вінграновського?

- а) у 1983 р.;
- б) у 1984 р.;
- в) у 1985 р.;
- г) у 1986 р.

У якому творі М. Вінграновського є такі рядки:

«Хоч раз на рік ми можемо не бояться –
Діду Морозе, ніс нам холоди!
Ти ж, вовче, не взувайсь у хитрі тихі капці,
І ти, лисице, ти з біноклем не ходи!»

- а) «Сама собою річка ця тече»;
- б) «Новорічна заяча пісня»;
- в) «У неквапи білі лапи»;
- г) «Сіроманець».

У якому році була опублікована збірка для дітей «Кінь на вечірній зорі» М. Вінграновського?

- а) у 1984 р.;
- б) у 1985 р.;
- в) у 1986 р.;
- г) у 1987 р.

З якого твору М. Вінграновського такий уривок:

«Лишилися три корови. І Миколка почала пав своїми жовтими чунями до них.

Але ті дві корови були продані, а третя стояла за возами така, що до неї ніхто і не підходив. Те, що вона була вся геть-чисто чорненька, - півбідн. Миколці навіть сподобалося, що вона вся чорненька і ріжки віночком. Але вона хиталася од вітру і світила ребрами. І вим'я під нею було як маленьке яблучко, - ну просто тобі і не корова, і не коза».

- а) «Сіроманець»;
- б) «Літній вечір»;
- в) «Первінка»;
- г) «Кінь на вечірній зорі».

Визначте автора твору «Козак Петро Мамарига»:

- а) Василь Сухомлинський;
- б) Марійка Підгірянка;
- в) Іван Драч;
- г) Микола Вінграновський.

Коли і де народився В. Лучук?

- а) 27 серпня 1934 року в с. Матче;
- б) 14 березня 1935 року в с. Колочава;
- в) 07 вересня 1936 року в с. Копаня;
- г) 25 грудня 1937 року в с. Міжгір'я.

Де навчався В. Лучук?

- а) у Львівському державному університеті ім. І. Франка;
- б) у Київському університеті ім. Т. Шевченка;
- в) у Дрогобицькому державному університеті;
- г) у Чернівецькому державному університеті.

У якому році побачила світ дитяча книжка «Уставати треба рано» В. Лучука?

- а) у 1960 році;
- б) у 1961 році;
- в) у 1962 році;
- г) у 1963 році.

Яка книжка для дітей В. Лучука була опублікована у 1967 році?

- а) «Сіла хмара на коня»;
- б) «Ластівка в Лужиці»;
- в) «Хитрий лис фарбує ліс»;

г) «Я малюю голуба».

Яка дитяча книжка В. Лучука побачила світ у 1968 році?

- а) «Ластівка в Лужиці»;
- б) «Зелене око»;
- в) «Сіла хмара на коня»;
- г) «Чарівний глобус».

Коли була опублікована дитяча книжечка В. Лучука «Жива вода»?

- а) у 1977 році;
- б) у 1978 році;
- в) у 1979 році;
- г) у 1980 році.

Коли і де народився Д. Чередниченко?

- а) 23 грудня 1934 р. в с. Яворці на Сумщині;
- б) 30 листопада 1935 р. в с. Межиріч на Черкащині;
- в) 19 вересня 1936 р. в с. Лозове на Підкарпатті;
- г) 28 липня 1937 р. в с. Мар'янівка на Хмельниччині.

Де навчався Д. Чередниченко?

- а) у Київському інституті театрального мистецтва;
- б) у Київському педагогічному інституті;
- в) у Чернівецькому державному університеті;
- г) у Дрогобицькому державному університеті.

У якому році Д. Чередниченко опублікував першу книжку для дітей?

- а) у 1968 р.;
- б) у 1969 р.;
- в) у 1970 р.;
- г) у 1971 р.

Яку назву має перша книжка для дітей Д. Чередниченка?

- а) «Рідні краєвиди»;
- б) «Щедринець»;
- в) «Хлопчик Івасик і дідусь Тарасик»;
- г) «Хлопчик Горіхове Зерня і Лісовичка».

Визначте автора книжки для дітей «Летюча ящірка»:

- а) Іван Драч;
- б) Микола Вінграновський;
- в) Дмитро Чередниченко;
- г) Михайло Слабошпицький.

Хто є автором дитячої книжки «Жар-півень»?

- а) Наталя Забіла;
- б) Тамара Коломієць;
- в) Володимир Лучук;
- г) Дмитро Чередниченко.

Яку збірку для дітей опублікував Д. Чередниченко?

- а) «Карпатський чарівник»;
- б) «Про хлопчика Прокопчика»;
- в) «Мандри Жолудя»;
- г) «Сестрички-смерічки».

Визначте жанр твору Д. Чередниченка «Хлопчик Івасик і дідусь Тарасик»:

- а) казка;
- б) п'єса;
- в) вірш;
- г) оповідання.

Визначте жанр твору Д. Чередниченка «Рідні краєвиди»:

- а) вірш;
- б) оповідання.
- в) авторська казка;
- г) повість.

Визначте троп з твору Д. Чередниченка «Рідні краєвиди»: «жайвір – небесний переливчастий дзвіночок – висить угорі на невидимій ниточці»:

- а) метафора;
- б) метонімія;
- в) гіпербола;
- г) порівняння.

У якому році Д. Чередниченко отримав літературну премію ім. Лесі Українки?

- а) у 2006 р.;
- б) у 2007 р.;
- в) у 2008 р.;
- г) у 2009 р.

За який твір Д. Чередниченко отримав літературну премію ім. Лесі Українки?

- а) «Хлопчик Горіхове Зерня і Лісовичка»;
- б) «Рідні краєвиди»;
- в) «Хлопчик Івасик і дідусь Тарасик»;

г) «Як ти з матір'ю говориш?»

Визначте жанр твору Д. Чередниченка «Хлопчик Горіхове Зерня і Лісовичка»:

- а) оповідання;
- б) повість;
- в) літературна казка;
- г) повість-казка.

Хто є автором українського букваря «Материнка»?

- а) Василь Сухомлинський;
- б) Михайло Слабошпицький;
- в) Дмитро Чередниченко;
- г) Андрій М'ястківський.

Визначте жанр твору Д. Чередниченка «Дитина з книжкою в руці»:

- а) вірш;
- б) оповідання;
- в) повість;
- г) п'єса.

Коли і де народився М. Слабошпицький?

- а) 28 липня 1946 р. в с. Мар'янівка на Черкащині;
- б) 19 березня 1947 р. в с. Березівка на Київщині;
- в) 12 червня 1948 р. в с. Ясенове Миколаївщині;
- г) 20 вересня 1949 р. в с. Лозове на Одещині.

Де навчався М. Слабошпицький?

- а) у Дрогобицькому державному університеті;
- б) у Київському інституті театрального мистецтва;
- в) у Київському університеті ім. Т. Шевченка;
- г) у Чернівецькому державному університеті.

Визначте жанр твору М. Слабошпицького «Чудасія на балконі»:

- а) авторська казка;
- б) оповідання;
- в) повість;
- г) повість-казка.

Хто є автором творів для дітей «Славко і Жако», «Хлопчик Валь»?

- а) Василь Сухомлинський;
- б) Дмитро Чередниченко;
- в) Микола Вінграновський;
- г) Михайло Слабошпицький.

Визначте автора дитячих творів «Озеро Олдан», «Папуга з осінньої гілки»:

- а) Дмитро Чередниченко;
- б) Микола Вінграновський;
- в) Михайло Слабошпицький;
- г) Василь Скуратівський.

Коли і де народився А. М'ястківський?

- а) 12 березня 1923 р. в с. Березове на Сумщині;
- б) 14 січня 1924 р. в с. Соколівці на Вінниччині;
- в) 25 квітня 1925 р. в с. Виноградове на Київщині;
- г) 29 липня 1926 р. в с. Іванівці на Харківщині.

Де навчався А. М'ястківський?

- а) у Вінницькому педагогічному інституті;
- б) у Сумському педагогічному інституті;
- в) у Харківському педагогічному інституті;
- г) у Київському педагогічному інституті.

Визначте жанр твору А. М'ястківського «Неня»:

- а) вірш;
- б) казка;
- в) оповідання;
- г) повість-казка.

Про кого говорив дідусь онукові у творі А. М'ястківського «Неня»?

- а) про няню;
- б) про тітку;
- в) про маму;
- г) про бабусю.

Визначте автора твору «Казка про яблуню»:

- а) Андрій М'ястківський;
- б) Василь Сухомлинський;
- в) Микола Вінграновський;
- г) Юрій Ярмиш.

Який жанр твору «Веселочка» А. М'ястківського?

- а) авторська казка;
- б) оповідання;
- в) п'єса;
- г) вірш.

З якого твору А. М'ястківського подані рядки?

«Біла хмарка, біла,
Як зимою сніг,
Бігла небом, бігла,
Впала на поріг».

- а) «Котики-воркотики»;
- б) «Гречка»;
- в) «Веселочка»;
- г) «Неня».

Визначте жанр твору А. М'ястківського «Вечір дихає весною»:

- а) вірш;
- б) оповідання;
- в) п'єса;
- г) авторська казка.

З якого твору А. М'ястківського подані рядки?

«Сніг крихкий, неначе щєбїнь,
За селом чорніє путь,
І зірки у тихім небї,
Наче проліски цвітуть».

- а) «Котики-воркотики»;
- б) «Вечір дихає весною»;
- в) «Веселочка»;
- г) «Гречка».

Який жанр твору «Бачив лисичку» А. М'ястківського?

- а) оповідання;
- б) повість-казка;
- в) вірш;
- г) п'єса.

Визначте головну думку твору «Сама в хаті» А. М'ястківського:

- а) треба відповідати за свої вчинки;
- б) треба бути працьовитим;
- в) треба шанувати старших;
- г) треба піклуватися про птахів.

Визначте жанр твору «Живе дзеркальце» А. М'ястківського:

- а) казка;
- б) вірш;
- в) п'єса;

г) повість-казка.

Коли і де народився Ю. Ярмаш?

- а) 25 травня 1935 р. у м. Кам'янськ на Дніпропетровщині;
- б) 14 червня 1936 р. у м. Глухів на Сумщині;
- в) 28 липня 1937 р. у м. Дрогобич на Львівщині;
- г) 17 серпня 1938 р. у м. Барвінкове на Харківщині.

Визначте головного героя твору Ю. Ярмаша «Зайчаткова казочка»:

- а) Ведмедик;
- б) Вовк;
- в) Лисичка;
- г) Зайчик.

Визначте жанр твору Ю. Ярмаша «Місто дружніх майстрів»:

- а) літературна казка;
- б) п'єса;
- в) п'єса-казка;
- г) оповідання.

Коли і де народився М. Сингаївський?

- а) 12 листопада 1936 р. в с. Шатрище на Житомирщині;
- б) 28 серпня 1937 р. в с. Мокре на Чернігівщині;
- в) 15 травня 1938 р. в с. Копане на Миколаївщині;
- г) 10 жовтня 1939 р. в с. Вільхівка на Хмельниччині.

Яку назву має перша збірка для дітей М. Сингаївського?

- а) «Вогневиця»;
- б) «Поступ»;
- в) «З березнем по землі»;
- г) «Жива криничка».

У якому році побачила світ перша збірка для дітей М. Сингаївського?

- а) у 1957 році;
- б) у 1958 році;
- в) у 1959 році;
- г) у 1960 році.

Визначте автора творів «Чорнобривці», «Безсмертник», «Полісяночка»:

- а) Андрій М'ястківський;
- б) Юрій Ярмаш;
- в) Микола Сингаївський;
- г) Анатолій Костецький.

Хто є автором творів «В краю дитинства», «Сонце в долонях», «Розляглося наше поле»?

- а) Володимир Лучук;
- б) Михайло Слабошпицький;
- в) Юрій Ярмиш;
- г) Микола Сингаївський.

У кого з письменників є збірка «Я родом із пісні»?

- а) у Дмитра Чередниченка;
- б) у Андрія М'ястківського;
- в) у Миколи Сингаївського;
- г) у Анатолія Костецького.

У якому році М. Сингаївський став лауреатом літературної премії ім. Лесі Українки?

- а) у 1989 році;
- б) у 1990 році;
- в) у 1991 році;
- г) у 1992 році.

Визначте автора творів «Синові в дорогу», «Тополина земля», «Ромашки»?

- а) Іван Драч;
- б) Тамара Коломієць;
- в) Микола Сингаївський;
- г) Ліна Костенко.

Хто є автором творів «Колискова матері», «Батьківське поле», «Від серця поклонюсь»?

- а) Микола Вінграновський;
- б) Володимир Лучук;
- в) Михайло Слабошпицький;
- г) Микола Сингаївський.

У якому році побачила світ книжечка віршів для дітей «Колесо» М. Сингаївського?

- а) у 1965 році;
- б) у 1966 році;
- в) у 1967 році;
- г) у 1968 році.

Коли була опублікована дитяча книжка «Метелик у портфелі» М. Сингаївського?

- а) у 1966 році;

- б) у 1967 році;
- в) у 1968 році;
- г) у 1969 році.

Яка дитяча книжка М. Сингаївського була опублікована у 1968 році?

- а) «Жива криничка»;
- б) «Колесо»;
- в) «Метелик у портфелі»;
- г) «Перепілка щастя носить».

Визначте автора дитячої книжечки «Мій календар»:

- а) Дмитро Павличко;
- б) Ліна Костенко;
- в) Тамара Коломієць;
- г) Микола Сингаївський.

У якому році була опублікована книжечка для дітей «Ромашкове поле» М. Сингаївського?

- а) у 1968 році;
- б) у 1969 році;
- в) у 1970 році;
- г) у 1971 році.

Визначте автора книжок для дітей «Журавлине літо», «Калиновий вітер»:

- а) Микола Вінграновський;
- б) Володимир Ладижець;
- в) Андрій М'ястківський;
- г) Степан Жупанин.

Хто є автором дитячої книжечки «Ластівоча весна»?

- а) Галина Малик;
- б) Лідія Повх;
- в) Микола Сингаївський;
- г) Анатолій Костецький.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Поняття «дитяча література».
2. Своєрідність дитячої літератури.
3. Усна народна творчість як колективне мистецтво. Жанри фольклору, доступні молодшим школярам.
4. Народні пісні для дітей, їх види.
5. Народні казки, їх ознаки.
6. Малі фольклорні жанри для дітей. Легенди, перекази, притчі.
7. Давня українська література для дітей.
8. Розкриття теми знедоленого дитинства у творчості Т. Шевченка.
9. Художня довершеність пейзажних творів Т. Шевченка «Тече вода із-за гаю», «Зацвіла в долині червона калина», «Садок вишневий коло хати», «Зоре моя, вечірняя». Вірш напам'ять.
10. Байки Л. Глібова для дітей («Лебідь, Щука і Рак», «Коник-стрибунець», «Чиж та Голуб» та ін.). Пізнавальна і виховна їх цінність.
11. Творчість І. Франка для дітей.
12. Тематика поезій І. Франка для дітей. Вірш напам'ять.
13. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей Лесі Українки.
14. Природа у віршах Лесі Українки «Вишеньки», «На зеленому горбочку», «Літо краснее минуло», «Вже сонечко в море сіда», «Тиша морська», «Мамо, іде вже зима». Вірш напам'ять.
15. Марійка Підгірянка – дитяча письменниця.
16. Тематика творів для дітей Марійки Підгірянки.
17. Н.Забіла як дитяча письменниця.
18. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку Н. Забіли.
19. В. Сухомлинський як дитячий письменник.
20. Тематика творів для дітей В. Сухомлинського.
21. Д. Павличко як дитячий поет.
22. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку Д. Павличка: «Де найкраще місце на землі», «Мамина рука», «Звернення», «Школа», «Квітка», «Соняшник», «Розмова», «Гном», «Птиця», «Мрія», «Наш прапор». Вірш напам'ять.
23. Л. Костенко — дитяча поетеса.
24. Природа у віршах Л. Костенко: «Синички на снігу», «Берізки по коліна у воді», «Ліс на світанку», «Баба Віхола», «Вже брами літа замикає осінь», «Шипшина важко віддає плоди», «Польові дзвіночки», «Здивовані квіти». Вірш напам'ять.
25. І. Драч як дитячий письменник.
26. Тематична спрямованість поезій для дітей І. Драча: «Балада про соняшник», «Самотня ластівка», «Балада розплющених дитячих очей».
27. Грицько Бойко – дитячий поет-гуморист. Вірш напам'ять.
28. Тематика творів для дітей Грицька Бойка.
29. М. Вінграновський – дитячий письменник.

30. Природа у творчості для дітей М. Вінграновського («Сама собою річка ця тече», «Грім», «Далекими світами» та ін.). Вірш напам'ять.
31. Т. Коломієць – блискучий майстер поетичного слова у дитячій літературі.
32. Тематика творів для дітей Т. Коломієць.
33. В. Лучук – лауреат літературної премії ім. Лесі Українки Збірки для дітей.
34. Різноплановість творів для дітей молодшого шкільного віку В. Лучука. Вірш напам'ять.
35. Д. Чердниченко – дитячий письменник.
36. Тематика творів для дітей Д. Чердниченка.
37. М. Слабошпицький як дитячий письменник.
38. Тематика оповідань для дітей М. Слабошпицького.
39. А. М'ястківський – дитячий письменник.
40. Різножанровість творів А. М'ястківського для дітей молодшого шкільного віку («Неня», «Казка про яблуню», «Веселочка» та ін.). Вірш напам'ять.
41. Ю. Ярниш як дитячий письменник.
42. Різноплановість творчості Ю. Ярниша для дітей. Характеристика творів для дітей молодшого шкільного віку: «Зайчаткова казочка», «Дрібний дощик», «Як Солов'ятко вскочило у біду», «Паличка-рятівниця».
43. М. Сингаївський. Різноплановість творчості письменника для дітей. Вірш напам'ять.
44. І. Калинець як дитячий письменник. Збірки для дітей: «Казки зі Львова», «Книжечка для Дзвінки».
45. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку І. Калинця.
46. І. Жиленко. Творчий доробок для дітей.
47. А. Качан — дитячий письменник. Різножанровість творів для дітей: вірші, загадки, заклички, мирилки.
48. Тематика творів для дітей А. Качана («Обтрусили яблука», «Ластівки», «Дівчинка і море», «Новорічна пригода» та ін.).
49. А. Костецький — дитячий письменник.
50. Тематика творів для дітей молодшого шкільного віку А. Костецького. Вірш напам'ять.
51. Становлення і розвиток літератури для дітей на Закарпатті.
52. В. Ладижець як дитячий письменник.
53. Тематика творів для дітей В. Ладижця. Вірш напам'ять.
54. С. Жупанин – дитячий письменник. Книги для дітей.
55. Різножанровість творчості для дітей С. Жупанина.
56. Г. Малик – дитяча письменниця. Книги для дітей.
57. Тематика творів для дітей Г. Малик.
58. Життєвий шлях і творчість для дітей Л. Повх.
59. Література для дітей української діаспори.
60. Життєвий шлях і творчість для дітей К. Перелісної. Вірш напам'ять.

61. Творчість Р. Завадовича для дітей.
62. Література для дітей близького зарубіжжя.
63. Творчість для дітей О. Пушкіна.
64. Творчий доробок для дітей С. Маршака.
65. Творчість для дітей К. Чуковського.
66. Література для дітей далекого зарубіжжя.
67. Шарль Перро. Творчий доробок для молодшого читача.
68. Брати Грімм як автори казок для дітей.
69. Ганс Крістіан Андерсен як дитячий письменник.
70. Сучасні періодичні видання для дітей молодшого шкільного віку.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів (далі – СРС) є складовою навчального процесу й основним засобом опанування навчального матеріалу дисципліни «Дитяча література» у вільний від обов’язкових навчальних занять час.

Мета СРС – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної ознаки та важливої професійної якості.

Завдання СРС – вивчення тем, питань, винесених на самостійне опрацювання студентами, підготовки презентацій, написання повідомлень, анотацій, рефератів, відгуків, рецензій тощо.

Тема 1. Вступ. Дитяча література як органічна частина художньої літератури

1. Проаналізувати особливості розвитку дитячої літератури.
2. Визначити традиції та новаторство сучасної української дитячої літератури.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 46; 47; 48].

Тема 2. Усна народна творчість для дітей

1. Підготувати повідомлення на тему «Історія розвитку казки в дитячій літературі».
2. Вивчити напам’ять зразки малих фольклорних жанрів.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 46; 47; 48].

Тема 3. Давня українська література для дітей (XI – XVIII ст.)

1. Проаналізувати перші навчальні книги та визначити їх роль у зародженні дитячої літератури.
2. Підготувати реферат на тему «Перші друковані книги для дітей».

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10].

Тема 4. Нова українська дитяча література XIX ст. Т. Шевченко – великий просвітитель свого народу. Творчість для дітей

1. Схарактеризуйте основні жанри дитячої літератури XIX ст.
2. Підготувати презентацію на тему «Роль Т. Шевченка у розвитку української дитячої літератури».

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 70; 71; 72; 73; 74; 75].

Тема 5. Творчість Л. Глібова, І. Франка для дітей

1. Підготувати повідомлення на тему «Використання фольклорних мотивів у творах для дітей Л. Глібова».
2. Визначте роль І. Франка у розвитку української дитячої літератури.

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 62; 63; 64; 65; 66; 67].

Тема 6. Леся Українка. Творчість для дітей

1. Схарактеризуйте педагогічні погляди Лесі Українки.
2. Підготувати реферат на тему «Літературна премія імені Лесі Українки».

Рекомендована література: [1; 6; 7; 9; 10; 36; 37; 38; 39; 46; 47; 48].

Тема 7. Новітня українська література для дітей. Твори П. Тичини, М. Рильського для дітей

1. Схарактеризуйте особливості й умови розвитку новітньої української дитячої літератури.
2. Підготуйте повідомлення на тему «Багатство тематики, різноманітність жанрів української дитячої літератури ХХ ст.».

Рекомендована література: [2; 6; 8; 9; 11; 44; 45; 53; 54; 55; 56].

Тема 8. Марійка Підгірянка – дитяча письменниця

1. Схарактеризуйте поетичні жанри, в яких працювала Марійка Підгірянка.
2. Напишіть рецензію на книжку для дітей Марійки Підгірянки «»Грай, бджілко»».

Рекомендована література: [2; 8; 9; 46; 47; 48].

Тема 9. Н. Забіла, М. Трублаїні як дитячі письменники

1. Схарактеризуйте багатство жанрів і тематики творів для дітей Н. Забіли.
2. Підготуйте реферат на тему «Пригодницькі сюжети творів для дітей «Шхуна Колумб», «Берег невідомого острова» та «Мандрівники» М. Трублаїні».

Рекомендована література: [2; 6; 8; 9; 11; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 57; 58; 59; 60; 61].

Тема 10. В. Сухомлинський. Творчість для дітей

1. Підготуйте повідомлення на тему «Життєвий шлях В. Сухомлинського».
2. Проаналізуйте оповідання письменника для дітей молодшого шкільного віку.
3. Визначте тематику творів письменника для дітей.
4. Схарактеризуйте роль творчості В.Сухомлинського у розвитку української дитячої літератури.

Рекомендована література: [2; 8; 9; 46; 47; 48].

Тема 11. Д. Павличко, Л. Костенко дітям

1. Напишіть відгук на книжку для дітей «Дядько Дош» Д. Павличка.
2. Підготуйте рецензію на збірку «Бузиновий цар» Л. Костенко.

Рекомендована література: [2; 6; 8; 9; 11; 46; 47; 48].

Тема 12. І. Драч, М. Вінграновський. Творчість для дітей

1. Схарактеризуйте індивідуальність стилю І. Драча як дитячого письменника.
2. Опрацюйте літературно-критичну літературу, присвячену творчості М. Вінграновського.

Рекомендована література: [2; 8; 11; 46; 47; 48].

Тема 13. Т. Коломієць, В. Лучук –дитячі письменники

1. Напишіть відгук на книгу для дітей «Хто розсипав роси» Т. Коломієць.
2. Схарактеризуйте дитячу книжку «Найрідніші слова» В. Лучука.

Рекомендована література: [2; 8; 9; 46; 47; 48].

Тема 14. Життєвий і творчий шлях Д.Чередниченка, М.Слабошпицького

1. Підготуйте рецензію на книгу для дітей «Священна діброва» Д. Чередниченка.

2. Схарактеризуйте збірку для дітей «Славко та Жако» М. Слабошпицького.

Рекомендована література: [2; 8; 46; 47; 48].

Тема 15. А. М'ястківський, Ю. Ярмиш як дитячі письменники

1. Проаналізуйте дитячі книжки «Яблука для мами», «Кличемо горличку», «Острів зеленого селезня» А. М'ястківського.

2. Визначте пізнавальну й виховну цінність творів для дітей молодшого шкільного віку Ю. Ярмиша.

Рекомендована література: [2; 8; 46; 47; 48].

Тема 16. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей М. Сингаївського, А. Костецького

1. Схарактеризуйте збірки для дітей «Жива криничка», «Метелик у портфелі» та «Стежка до криниці» М. Сингаївського.

2. Напишіть рецензію на дитячу книгу «Джміль про сонечко гуде» А. Костецького.

Рекомендована література: [2; 8; 9; 11; 46; 47; 48; 49; 50; 51; 52].

Тема 17. І. Калинець, І. Жиленко, А. Качан. Творчість письменників для дітей

1. Проаналізуйте книгу «Небилиці про kota і кицю» І. Калинця.

2. Підготуйте презентацію на тему «Збірки дитячих віршів «Достигають колосочки», «Вуличка мого дитинства», «Казки буфетного гнома» Ірини Жиленко».

3. Визначте пізнавальну й виховну цінність творів для дітей молодшого шкільного віку А. Качана.

Рекомендована література: [2; 8; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 46; 47; 48].

Тема 18. Література письменників рідного краю для дітей

1. Схарактеризуйте книгу для дітей «Криниця» В. Ладичця.

2. Напишіть відгук про книгу «Смерековий край» С. Жупанина.

Рекомендована література: [15; 16; 17; 24; 31; 32; 33; 34; 35; 42; 43].

Тема 19. Життєвий шлях і творчий доробок для дітей письменників рідного краю

1. Проаналізуйте книгу «Неслухняний дощик» Г. Малик.
2. Напишіть анотацію на книгу «Як цуценя сніжинки ловило» Л. Повх.

Рекомендована література: [15; 16; 17; 24; 31; 32; 33; 34; 35; 42; 43; 46; 47; 48].

Тема 20. Дитяча література української діаспори

1. Напишіть відгук на книгу «Моїй матері» К. Перелісної.
2. Підготуйте повідомлення на тему «Пізнавальне й виховне значення творів для дітей Р. Завадовича».

Рекомендована література: [8; 9; 48].

Тема 21. Життєвий шлях і творчість для дітей письменників української діаспори

1. Схарактеризуйте різножанровість творів для дітей Лесі Храпливої-Щур.
2. Напишіть реферат на тему «Різноманітність тематики творів для дітей Олекси Кобця».
3. Визначте тематику віршів для дітей Леоніда Полтави.

Рекомендована література: [8; 9; 48].

Тема 22. Зарубіжна література для дітей

1. Підготуйте презентацію на тему «Творчість для дітей Л. Толстого».
2. Напишіть повідомлення на тему «Пізнавальне значення творів для дітей Я. Купали».

Рекомендована література: [13; 14; 46; 47; 48; 68; 69].

Тема 23. Життєвий шлях і творчість для дітей зарубіжних письменників

1. Схарактеризуйте творчість для дітей А. Барто.
2. Визначте тематику творів для дітей Я. Райніса.

Рекомендована література: [13; 14; 46; 47; 48; 68; 69].

Тема 24. Періодика в колі дитячого читання

1. Підготуйте презентацію на тему «Пізнавальна цінність дитячого журналу «Барвінок».
2. Напишіть повідомлення на тему «Журнал «Пізнайко» у колі дитячого читання».

Рекомендована література: [8; 12; 41].

Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи

Завдання, винесені на самостійне опрацювання студентами, полягають у вивченні визначених питань, підготовці презентацій, написанні повідомлень, анотацій, рефератів, відгуків, рецензій тощо.

Під час виконання самостійної роботи значну увагу необхідно приділяти засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури.

Важливо опрацювати першоджерела. Одним із засобів у засвоєнні знань є конспектування першоджерел, яке дає можливість повністю засвоїти самостійно опрацьований матеріал. Застосування конспектування свідчить про значущість певних відомостей. Зміст конспекту повинен сприяти:

- чіткому формулюванню тематики вивченого;
- складанню плану засвоєного матеріалу та логічному членуванню на частини створеного тексту;
- розумінню місця самостійно опрацьованого матеріалу в контексті навчальної дисципліни;
- вмінню виділяти головне у вивченому;
- вмінню наводити приклади для ілюстрації опрацьованого;
- систематизації знань;
- розумінню можливостей використання самостійно здобутих знань на практиці.

Робота з першоджерелами здійснюється з метою ґрунтовного опанування змісту теми.

Пошуково-аналітична робота студентів полягає у проведенні самостійного пошуку джерел науково-теоретичного й практичного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Веселка. Антологія української літератури для дітей: У 3-х т. – Т. I. / Упоряд. Б. Ю. Чайковський. – К., 1984. – 551 с.
2. Веселка. Антологія української літератури для дітей: У 3-х т. – Т. II. / Упоряд. Б. Ю. Чайковський. – К., 1984. – 503 с.
3. Веселка. Антологія української літератури для дітей: У 3-х т. – Т. III. / Упоряд. Б. Ю. Чайковський. – К., 1985. – 674 с.
4. Дитяча література. Твори українських письменників II половини ХХ – поч. ХХІ століть: Навч. посібник / Упор. Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.
5. Дитяча література. Хрестоматія. Маловідомі твори українських письменників II половини ХІХ - I половини ХХ ст. / Упор. Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 256 с.
6. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література: Навч. посібник / Л. М. Кіліченко. – К.: Вища школа, 1988. – 264 с.
7. Мовчун А. І., Варакіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Хрестоматія. Книга перша: Навч. посібник. У двох книгах / А. І. Мовчун, З. Д. Варакіна. – К.: Арій, 2007. – 656 с.
8. Мовчун А. І., Варакіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Хрестоматія. Книга друга: Навч. посібник. У двох книгах / А. І. Мовчун, З. Д. Варакіна. – К.: Арій, 2007. – 656 с.
9. Українська дитяча література. Хрестоматія / Вступ. стаття та упор. Л. П. Козачок. – К.: Вища школа, 2002. – 519 с.
10. Українська дитяча література. Хрестоматія. Частина 1 / Упор. Луценко І.А., Подолинний А.М., Чайковський Б.Й. – К.: Вища школа, 1992. – 382 с.
11. Українська дитяча література. Хрестоматія. Частина 2 / Упор. Луценко І.А., Подолинний А.М., Чайковський Б.Й. – К.: Вища школа, 1992. – 286 с.

Додаткова література

12. Барвінок. Літературно-художній і загальноосвітній журнал для дітей молодшого та середнього шкільного віку. – Київ. – 2017.
13. Детская литература: Учеб. пособие / Под ред. Зубаревой Е.Е. – 3-е изд., дораб. – М.: Просвещение, 1989. – 399 с.
14. Дитяча література / Д. М. Білецький, Ф. Х. Гурвич, І. М. Проценко, В. С. Савенко. – К., 1967. – 542 с.
15. Жупанин С. Бджілка / С. Жупанин. – Ужгород: Закарпатське обласне видавництво, 1959. – 31 с.

16. Жупанин С. Світле озерце. Вірші / С. Жупанин. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1975. – 20 с.
17. Жупанин С. Смерековий край. Вірші, казки, загадки для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / С. Жупанин. – Ужгород: Видавництво «Карпати», 1985. – 72 с.
18. Забіла Н. Прабабині казки. Віршовані казки / Н. Забіла. – К.: «Веселка», 1978. – 48 с.
19. Забіла Н. Проліски. Вибрані твори / Н. Забіла. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1968. – 188 с.
20. Забіла Н. Твори у чотирьох томах. Том I: Веселим малюкам / Н. Забіла. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1971. – 208 с.
21. Забіла Н. Твори у чотирьох томах. Том II: У широкий світ / Н. Забіла. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1972. – 178 с.
22. Забіла Н. Твори у чотирьох томах. Том III: В казках і в житті / Н. Забіла. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1972. – 276 с.
23. Забіла Н. Твори у чотирьох томах. Том IV: Завісу відкрито / Н. Забіла. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1973. – 238 с.
24. Закарпатська література для дітей. XX ст.: Антологія / Упоряд. Г. Малик. — Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 2004. – 592 с.
25. Калинець І. Книжечка для Дзвінки. Вірші та казка / І. Калинець. – К. «Веселка», 1991. – 48 с.
26. Качан А. Берегові вогні: вірші / А. Качан. – К.: Веселка, 1979. – 24 с.
27. Качан А. Джерельце: вірші / А. Качан. – К.: Веселка, 1975. – 20 с.
28. Качан А. Зелений промінь: вірші / А. Качан. – К.: Веселка, 1983. – 32 с.
29. Качан А. Лінивi вареники: вірші-безконечники / А. Качан. – К.: Веселка, 2002. – 16 с.
30. Качан А. Світанок року: вірші / А. Качан. – К.: Веселка, 1986. – 32 с.
31. Ладижець В. Біг лисок через лісок. Казки / В. Ладижець. – Ужгород: Закарпатське обласне книжково-газетне видавництво, 1962. – 44 с.
32. Ладижець В. Криниця. Вірші, небилиці, пригоди, казочки і казки / В. Ладижець. – Ужгород: Видавництво «Карпати», 1987. – 93 с.
33. Ладижець В. На високій полонині / В. Ладижець. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1970. – 61 с.
34. Ладижець В. Трембіта. Вірші / В. Ладижець. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1974. – 103 с.
35. Ладижець В. Я малий собі гуцулик. Вірші, скоромовки, загадки / В. Ладижець. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1965. – 36 с.
36. Леся Українка. Біда навчить / Леся Українка. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1978. – 14 с.
37. Леся Українка. Лелія / Леся Українка. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1973. – 24 с.
38. Леся Українка. Літо краснее минуло / Леся Українка. – К.: «Веселка», 1970. – 15 с.

39. Леся Українка. Мамо, іде вже зима / Леся Українка. – К.: «Веселка», 1982. – 12 с.
40. Марійка Підгірянка. Учись маленький! Вірші, казки, п'єса, загадки / Марійка Підгірянка. – К.: «Веселка», 1994. – 239 с.
41. Пізнайко від 6 років: дитячий журнал. – Київ. – 2017.
42. Повх Л. Школярі-школярики: Вірші для дітей молодшого шкільного віку / Л. Повх. – Ужгород: «Видавництво Олександри Гаркуші», 2007. – 49 с.
43. Повх Л. Біла хата на горбку / Л. Повх. – Ужгород: Карпати, 2006. – 60 с.
44. Рильський М. Вам, щасливі діти! Вірші / М. Рильський. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1975. – 48 с.
45. Рильський М. Травнева пісенька. Вірші / М. Рильський. – К.: «Веселка», 1983. – 16 с.
46. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 2 кл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 160 с.
47. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова. 3 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.
48. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова: підруч. для 4 класу загальноосвіт. навч. закл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 192 с.
49. Сингаївський М. Журавлине літо / М. Сингаївський. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1970. – 40 с.
50. Сингаївський М. Колесо. Вірші / М. Сингаївський. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1966. – 28 с.
51. Сингаївський М. Ластівоча весна. Вірші / М. Сингаївський. – К.: «Веселка», 1987. – 24 с.
52. Сингаївський М. Маківка і перчина. Гумористичні вірші, байки, веселики, скоромовки / М. Сингаївський. – К.: «Веселка», 1989. – 32 с.
53. Тичина П. Гаї шумлять / П. Тичина. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1968. – 16 с.
54. Тичина П. Добридень тобі, Україно моя! Вірші / П. Тичина. – К.: «Веселка», 1989. – 40 с.
55. Тичина П. Дударик. Казки / П. Тичина. – К.: «Веселка», 1981. – 88 с.
56. Тичина П. Ластовенятко. Вірші / П. Тичина. – К.: «Веселка», 1979. – 16 с.
57. Трублаїні М. Волохан / М. Трублаїні. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1974. – 24 с.
58. Трублаїні М. Крила рожевої чайки / М. Трублаїні. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1972. – 274 с.
59. Трублаїні М. «Лахтак». Повесть та оповідання / М. Трублаїні. – К.: «Веселка», 1987. – 331 с.
60. Трублаїні М. Про дівчинку Наталочку та сріблясту рибку. Казка / М. Трублаїні. – К.: «Веселка», 1980. – 14 с.

61. Трублаїні М. Шхуна «Колумб». Повість / М. Трублаїні. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1973. – 291 с.
62. Франко І. Веснянка / І. Франко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1976. – 16 с.
63. Франко І. Заєць і ведмідь / І. Франко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1969. – 12 с.
64. Франко І. Коли ще звірі говорили. Казки / І. Франко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1969. – 46 с.
65. Франко І. Лисичка-кума / І. Франко. – К.: «Веселка», 1978. – 16 с.
66. Франко І. Малий Мирон / І. Франко. – Львів: Видавництво «Каменярь», 1978. – 60 с.
67. Франко І. Ріпка / І. Франко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1966. – 12 с.
68. Хрестоматія по детской литературе: Учеб. пособие / Сост. Боголюбская М.К., Табенкина А.Л.; Под ред. Зубаревой Е.Е. – Изд. 9-е, перераб. – М.: Просвещение, 1984. – 464 с.
69. Хрестоматія по детской литературе: Учеб. пособие / Сост. Табенкина А.Л., Боголюбская М.К.; Под ред. Зубаревой Е.Е. – 10-е изд., испр. – М.: Просвещение, 1988. – 463 с.
70. Шевченко Т. Закувала зозуленька / Т. Шевченко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1966. – 28 с.
71. Шевченко Т. За сонцем хмаронька пливе. Вірші / Т. Шевченко. – К.: «Веселка», 1990. – 16 с.
72. Шевченко Т. Зоре моя вечірняя. Вірші / Т. Шевченко. – К.: «Веселка», 1985. – 16 с.
73. Шевченко Т. Малий Кобзар. Вибрані поезії для дітей / Т. Шевченко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1977. – 384 с.
74. Шевченко Т. Садок вишневий коло хати. Вірші / Т. Шевченко. – К.: «Веселка», 1985. – 45 с.
75. Шевченко Т. Тече вода з-під явора. Вірші / Т. Шевченко. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1977. – 16 с.

Навчально-методичне видання

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА
Навчально-методичний посібник
Укладач: Н. Ф. Попович

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

